

II. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ZENEKAR

1995. MÁJUS

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT
A MAGYAR ZENEMŰVÉSEK ÉS TÁNCMŰVÉSEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA

ERICH ZIMMER • QUARTETT

TARTALOM

• VÁLASZTÁS ELŐTT	2
• Nagy-Britanniába készül a Rádiózenekar	5
• Művészi fejlődés mindenek előtt Beszélgetés Andrassy Pállal a rádiózenekari tanács elnökeivel	8
• Kallár Imre, a debreceniek vezető karmestere: „Már az első zsebpénzemből is operalemezt vettem”	9
• Oberfrank Géza a hazai zenészek felkészültségéről „A hétköznapiakon is tudni kell intonálni”	10
• „Itt úgy valósíthatja meg magát valaki, ha egyben fel is ad egy keveset az egyéniségéből” Beszélgetés a Pécsi Szimfonikus Zenekar igazgatójával és első koncertmesterével	12
• Pavarottival lép fel a Budapesti Filharmóniai Társaság Szimfoniában Bartók gálakonzert lesz	14
• Világstar a Duna Palotában	14
• Áhírek a Filharmóniáról TB-járulék a honoráriumokra — feleannyi koncert	15
• A trombiták városa, Soroksár	16
• Örvenéves a MÁV Szimfonikus Zenekar	18
• Fogorvos-fuvolista Adorján András fuvolaművész a Magyar Szimfonikus Zenekar koncertjén	20
• In Memoriam Bartók Béla ÁHZ-tüntetés Spanyolországban	21
• ZENEKARI KULTÚRÁNK TÖRTÉNETESÉBŐL III. 1940 — fordulópont Budapestén	22
• Bullerfogókról és egyébektől A vonós hangszerek akusztikájának fizikai és technikai problémái	24
• A Boosey és Hawkes-csoport újításai	28
• Akupunktúra kezelés A zenészek foglalkozási ártalmakból eredő betegségeinek kezelése — 15 éves klinikai tapasztalati múlt eredményei	29
• KLARINÉTOS (MELLÉKLET) A—H	
Külön számozás (A—H) után!	
• FESZTIVÁLNAPTÁR	35
• San Francisco-i Szimfonikusok Budapestén	38
• PRÓBAJÁTÉKOK	39
• Rövid zenei tudósítások, levelek, MAHATUSZ, recenziók	39-43
• Humor: A művészes hungaricus	42

Kedves Titkár Kolléganő / Kolléga! Kedves Bizalmi Kolléganő / Kolléga!

Az 1995. évi XXII. törvény értelmében, továbbá a vonatkozó Kormányrendelet alapján 1995. május 22–25 között az intézményekben közalkalmazotti tanácsot, illetve közalkalmazotti képviselőt kell választani.

Az 1993. évi közalkalmazotti tanácsi választásokon szakszervezetünk, a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete, amely a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége tagja, és a SZEFE (Szakszervezetek Együttműködési Fóruma) országos, döntően a közalkalmazotti testület szakszervezeteit tömörítő, konföderációhoz tartozik, a választások során a művészet szakmai csoportban reprezentativitást szerzett.

Ezzel az eredménnyel nyílt lehetőségünk arra, hogy érdekképviselési jogainkat a különböző országos érdekegyeztetési fórumokon (Érdekegyeztető Tanács, Költségvetési Intézmények Érdekegyeztető Tanácsa /KIÉT/, ágazati érdekegyeztetések a közoktatás, kultúra területén), továbbá a helyi önkormányzati szinten gyakorolhassuk.

Meggyőződésünk és tapasztalatunk az, hogy a közalkalmazotti tanács választásokon szerzett reprezentativitás minden egyes kollégánknak egyaránt fontos, hiszen szakszervezetünk csak így jogosult továbbra is részt venni úgy a helyi, mint az országos érdekképviselési munkában, megjelenítve a művészet és a művészetoktatás sajátos érdekeit, továbbá a munkahelyi szinten csak a reprezentatív szakszervezet jogosult kollektív szerződés kötésére. A különböző fórumokon elért eredmények, legyen az közoktatási törvény vagy egy sikeres kollektív szerződés, egyformán érinti valamennyi kollégánkat. Talán nem szükséges hangsúlyoznunk azt sem, hogy a jelenlegi időszakban mennyire fontos, hogy minden szinten tudjuk képviselni területünk érdekeit, amikor a létszámleépítések, az intézmény megszüntetések az állami és fenntartói kötelezettség- és feladatvállalás kérdése a tét.

Ezért rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a közalkalmazotti tanácsokba minél nagyobb számban kerüljenek be szakszervezetünk jelöltjei.

Felhívjuk a figyelmet arra is, hogy az ún. nem szakszervezeti (független) jelöltek — akik ugyan nyilván személyükben megválasztásuk esetében megalapozottan kerülnek be a tanácsba — a szakszervezeti támogatás és tagság hiányában hiába kerülnek be, szerepük csak a személyes közreműködésre tud korlátozódni, és minden jószándék ellenére, szakszervezeti támogatás nélkül ritkán tudnak hatásosan tevékenykedni. Túl ezen, a nem szakszervezeti jelöltekre leadott szavazatok a reprezentativitás számításánál minden szinten elvesznek, sőt az eredményen belül az arányokat negatív irányba módosítják, továbbá — mivel ennek a választásnak az eredménye alapján kerül sor a szakszervezetek közötti végleges vagyonmegosztásra — akaratlanul is rontják szakszervezetünk pozícióját ebből a szempontból is.

Kérjük, hogy a jelöltállításnál és a választásnál ezeket a szempontokat is ismertessék meg úgy a tagsággal, mint valamennyi kollégánkkal. A választások eredményes lebonyolításához szükség szerint minden egyéb segítséget megadunk és ennek megfelelően mellékeljük a választáshoz szükséges nyomtatványokat és segédanyagokat. Kérjük, hogy a mellékleteket és a választás valamennyi szabályát tanulmányozzák és alkalmazzák annak érdekében, hogy a sok munkával járó választás eredményes és formai szempontból is jogszerű legyen. Javasoljuk, hogy a választás sikeres lebonyolításához kérjék a jelenleg működő közalkalmazotti tanács és az intézmény munkáltatójának közreműködését is. Tájékoztatjuk arról, hogy a helyi önkormányzati érdekegyeztetésben való részvétel szándékát szakszervezetünk valamennyi érintett — és általunk ismert — önkormányzatnál megteszi, ezért ebben az ügyben Önöknek nem kell intézkedni.

A zeneiskoláknak, illetve bizalmioknak közvetlenül is megküldjük levelünket, ezért a megyei zenepedagógus alapszervezetek elsősorban tájékoztatásul kapják meg levelünket.

Azonban a megyei zenepedagógus alapszervezetek titkárainak segítségét kérjük abban, hogy a levelünkben számukra küldött címlista alapján azoknak az iskoláknak, amelyekben szakszervezetünk működik — tekintettel arra, hogy az előző közalkalmazotti tanács választásokon nem kaptunk adatokat, illetve csak olyan adatokat kaptunk, amiből az derült ki, hogy szakszervezetünk nincs jelen az intézményben — a mellékelt dokumentumokat sokszorosítás után, levelünkkel együtt, mielőbb szíveskedjenek eljuttatni. Egyben kérjük, hogy ezzel egyidejűleg tájékoztassanak bennünket írásban az érintett iskolák nevééről és címéről, annak érdekében, hogy a bejelentkezést a helyi önkormányzati érdekegyeztetésbe ezeken a helyeken is meg tudjuk tenni.

Együttműködésüket és munkájukat előre is köszönjük.

Budapest, 1995. április 19.

Állami Hangversenyzenekar
1051 Bp., Vörösmarty tér 1.
☎ 11-80-162; 11-76-222/330

BM Duna Szimfonikus Zenekar
1051 Bp., Zrínyi u. 5.
☎ és Fax: 11-72-773
Próba: Bp., X., Kerepesi út 53.
☎ és Fax: 26-30-898

**Debreceni
Filharmonikus Zenekar**
4025 Debrecen,
Simonffy u. 1/a.
☎ 06 (52) 412-396

Dohnányi Szimfonikus Zenekar
1221 Bp., Anna u. 15/b.
☎ és Fax: 22-74-021
Próba: 1074 Bp., Rottenbiller u.
16-22
☎ 32-21-488, Fax: 26-78-667

**Győri Filharmonikus
Zenekar**
9022 Győr, Liszt F. u. 13.
☎ 06 (96) 312-452

**Magyar Állami Operaház
Budapesti Filharmoniai Társaság
Zenekara**
1061 Bp., Andrássy út 22.
☎ 13-12-550

**Magyar Rádió és Televízió
Szimfonikus Zenekara**
1800 Bp., Bródy Sándor u. 5-7.
☎ 13-87-254; 13-88-253

Magyar Szimfonikus Zenekar
(Postás Zenei Alapítvány)
1135 Bp., Csata u. 8.
☎ 15-34-522; 15-34-239

MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Bp., Múzeum u. 11.
☎ 13-84-085

**Miskolci Szimfonikus
Zenekar**
3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
☎ 06 (46) 323-494

**Pécsi Szimfonikus
Zenekar**
7621 Pécs, Kossuth u. 19.
☎ 06 (72) 324-350

**Szegedi Szimfonikus
Zenekar**
6721 Szeged, Festő u. 6.
☎ 06 (62) 316-927

**Szombathelyi Szimfonikus
Zenekar**
9700 Szombathely,
Thököly u. 14.
☎ 06 (94) 314-472

SZAVAZÓLAP

- Munkáltató elnevezése:
- Jelöltek neve:
..... (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
..... (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
..... (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
..... (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
..... (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
..... (Szakszervezet)
..... (Nem szakszervezeti jelölt)

- A megválasztandó közalkalmazotti tanács létszáma fő
Érvénytelen a szavazat, ha névnel több jelöltet jelölnek meg.
Ha névnel kevesebb jelöltet jelölnek meg a szavazat akkor is érvényes.
A titkos szavazáskor a szavazólapon új jelölt nevét nem lehet beírni.

Rövidítések feloldása:

MZTSZ = Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete
MSZSZ = Művészeti Szakszervezetek Szövetsége
SZEF = Szakszervezetek Együttműködési Fóruma

Melléklet: (Kitöltési utasítás a szavazólap mintájához)

- A jelöltek nevét ABC-sorrendben kell feltüntetni.
- A szakszervezeti jelölt neve mögött fel kell tüntetni, hogy (MZTSZ-MSZSZ-SZEF)
Mintán a választás eredménye országosan összesítésre kerül, az MZTSZ szövetségi kapcsolatainak feltüntetése — a szavazólapon és a jegyzőkönyvben, valamint a jelentésben is — feltétlenül szükséges.
- Egyéb jelöltekkel is fel kell tüntetni, hogy más szakszervezet állította, vagy nem szakszervezeti jelölt.
- A közalkalmazotti tanács megválasztható létszáma:
— 15 fő alatt közalkalmazotti képviselő
— 15—100 fő között 3 fő
— 101—200 fő között 7 fő
— 201—500 fő között 9 fő
— 501—1.000 fő között 11 fő
— 1.000 fő felett 13 fő
- Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a választás eredményességétől és a szakszervezeti jelölt megválasztásától függetlenül, a jegyzőkönyvben valamennyi szakszervezeti jelöltre leadott érvényes szavazatok számát külön-külön fel kell tüntetni, ezeket kell összeadni.
- A választási jegyzőkönyv egy példányát a szavazást követően 7 napon belül meg kell küldeni a Művészeti Ágazati Választási Bizottság részére.
Cím: 1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
Ezt az 1991. évi XXVIII. törvény 10. §. (4) bekezdése rendelte el.

JEGYZŐKÖNYV

az 1995. évi közalkalmazotti tanács
(közalkalmazotti képviselő) választásáról

Készült:

- A szavazóurnák felbontásának ideje:
- A választás helye és időpontja:
- Az összes leadott szavazat száma:
- Érvényes szavazatok száma:
- Érvénytelen szavazatok száma:
- Az egyes jelöltekre leadott szavazatok száma:

(név) (szavazatszám) (szakszervezet neve)

- A valamennyi jelöltre leadott érvényes szavazatok száma összesen:
- Az MZTSZ-MSZSZ-SZEF jelöltségeire leadott szavazatok száma összesen:
- A megválasztott közalkalmazotti tanács tagok neve:

- Megjegyzések: (cselekedés vitás ügyek):

....., 1995 hó nap

(a Választási Bizottság valamennyi tagjának aláírása)

JELENTÉS

az 1995. évi közalkalmazotti tanács választásáról a Kjt. 15. §. (2) bekezdése, valamint a 29/1995. (III. 24.) számú Kormányrendelet alapján

- Ágazati irányító minisztérium: Művelődési és Közoktatási Minisztérium
- A munkáltató (intézmény) neve, címe, telefonszáma:

- A választás időpontja:
- A közalkalmazotti tanács tagjainak száma: fő
vagy közalkalmazotti képviselő
- Az intézmény szakágazata: 9216. előadóművészeti tevékenység
- Az intézmény szakcsoportja: 7. művészeti
- A jelöltek állító szakszervezet(ek) neve:

Szakszervezet neve	Ágazati szakszervezet	Konföderáció	Szavazatok száma
Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete	Művészeti Szakszervezetek Szövetsége	Szakszervezetek Együttműködési Fóruma (SZEF)	
(MZTSZ)	(MSZSZ)	(SZEF)	

- Nem szakszervezeti jelöltekre leadott szavazatok száma:
- Érvényes szavazatok száma:

A jelentést kapják:

- 1 példány: Művelődési és Közoktatási Minisztérium
(1055 Budapest, Szalay u. 10-14.)
- 1 példány: Fennmaradó Önkormányzat Polgármesteri Hivatal
(Ezt kizárólag az önkormányzati intézményeknek kell teljesíteni.)
- 1 példány: A jelöltek állító szakszervezet munkahelyi képviselője
- 1 példány: A Művészeti Ágazati Választási Bizottság
(1068 Budapest, Városligeti fasor 38.)

Megküldési határidő: 1995. június 1.

....., 1995 hó nap

Választási Bizottság

ÚTMUTATÓ

A JELENTÉS KITÖLTÉSÉHEZ

A közalkalmazotti tanács, illetve a tizenöt főnél kevesebb közalkalmazottat foglalkoztató munkáltatónál (intézménynél) közalkalmazotti képviselő választását az Mt. írja elő. Ehhez a munkáltató hozzájárulása nem szükséges. Mindenki választhat, aki a munkáltatóval (intézménynél) közalkalmazotti jogviszonyban áll (közalkalmazotti kinevezése van), függetlenül attól, hogy teljes munkaidős, részmunkaidős vagy nyugdíjas-e.

A 2. ponthoz: A munkáltató (intézmény) neve és címe mellett azt a telefonszámot célszerű beírni, ahol a választásról minden szükséges információ rendelkezésre áll.

A 4. ponthoz: Ide a közalkalmazotti tanács tagjainak munkáltatónál megválasztható számát kell beírni. Ha a munkáltatónál közalkalmazotti képviselő választanak, az „1” számot kell beírni.

A 7. ponthoz: Ide a szakszervezet — több szakszervezet esetén valamennyi szakszervezet — által állított jelöltekre leadott összes szavazat száma és az e jelentés „4” pontja szerinti szám hányadosát kell beírni (egy tízedesre kerekítve). Példa: 90 szavazó 3 fős tanács. A szakszervezet 3 jelöltjére összesen 246 szavazat esett a 270 szavazatból ($90 \times 3 = 270$). $246 : 3 = 82$. Ezt a számot kell a jelentésbe írni!

A 8. ponthoz: Ide a nem szakszervezet által állított jelöltekre leadott összes szavazat száma és az e jelentés „4” pontja szerinti szám hányadosát kell beírni (egy tízedesre kerekítve). A nem szakszervezeti jelöltekre leadott érvényes szavazatok számának kiszámítása megegyezik az előzőekkel. Példa: A fenti példát folytatva — a nem szakszervezeti jelöltekre a maradék ($270 - 246 = 24$) szavazat esett. $24 : 3 = 8$. Ezt a számot kell a jelentésbe írni. Ha ilyen jelölt nem volt, értelemszerűen 0 a válasz.

A 9. ponthoz: Ide az érvényes szavazatok száma és az e jelentés „4” pontja szerinti szám hányadosát kell beírni.

A jelentés aláírói a választási bizottság tagjai vagy a választási bizottság által megbízott személy(ek).

Megjegyzés: helyes kitöltés esetén a „7” és a „8” pontokban feltüntetett számok összege megegyezik a „9” pontban írt számmal.

Nagy-Britanniába készül a Rádiózenekar

Május 9-én utazik a Rádiózenekar Nagy-Britanniába, ahol különböző nagyvárosokban összesen tizenhárom koncertet ad alig több, mint két hét alatt. Héthy Aporral, a zenekar művészeti főtákarával a technikai, Vásáry Tamással, a zenekar főzeneigazgató karmesterével pedig a turné művészi részleteiről beszélgettünk.

— Angliába két-három évente megyünk turnézni — mondja Héthy Apor. — Először a Holt nevű cég hívott meg bennünket. Ezt később magába olvasztotta az IMG, amellyel sikerült megőriznünk a jó kapcsolatot.

◆ Az IMG menedzseli Vásáry Tamást, a zenekar főzeneigazgatóját...

— Nyugaton minden jelentős művésznak egy nagyobb ügynökség intézi a fellépéseit. Vásáry Tamás kapcsolata az IMG-vel sokkal előbbre nyúlik vissza, mint ahogy a zenekarhoz került. Az IMG-nek hosszú távú tervei vannak velünk, amelynek egyik része ez a turné.

◆ Elárulna valami közelebbit ezekről a tervekről?

— Régebben exkluzív szerződésünk volt az IMG-vel, azonban ezt nemrégiben különböző gazdasági okok miatt közösen felbontottuk. Ugyanis a cég éppen a nehéz gazdasági helyzet miatt nem tudta vállalni a korábban tervbe vett koncertek megszervezését. A barátság-

unk azonban ma is töretlen. Valahogy úgy vagyunk velük, mint egy jó házassággal, amely valamilyen ok miatt felbomlik, a gyereket azonban a szülők közösen nevelik. A szerződés felbontása nekünk lehetőséget ad arra, hogy más ügynökségekkel is tárgyaljunk. Minden megkereséssel foglalkozunk, hogy ha lehet, akkor a turnéink nyereségesek legyenek, de semmiképpen se kelljen nekik viselni a terheket. Már több olyan neves nyugati ügynökség is jelentkezett, amellyel valamelyik turnénkon kerülnék kapcsolatba.

◆ A turnén Önök nem csak a Rádiót, hanem az egész hazai zenei életet is képviselik.

— Valóban nem csak a Rádiónak fontos, hogy minél többet lépünk fel külföldön, amivel egyrészt zenei diplomáciai feladatot is vállalunk, másrészt ezekről a koncertekről mindig hazahozzuk a koncertfelvételeket, és a rádiós kapcsolatokon keresztül lehetővé válik, hogy ezeket a magyar közönség is meghallgathassa. A mostani turné külön érdekessége, hogy két koncertünket is élőben élvezhetik idchaza.

◆ Melyik város lesz a kiindulási központ?

— Anglia keskeny, de nagy ország, nem lehet egyetlen központot választanunk. Az egész vállalkozásunk

Fotónk egy svájci turnén készült a zenekarról.

nagyon nehéz feladatnak tűnik, ugyanis több ezer kilométert kell utaznunk. Minden városban csupán egyszer lépünk fel.

◆ **Hányan utaznak összesen és hogyan szállítják a hangszereiket?**

— Angliába repülőgéppel utazunk, ott pedig két busz szállít bennünket. Kilencvenhét muzsikos, két szólista (Prunyi Ilona és Szabadi Vilmos), két technikus és természetesen a zenekar vezetése, Vásáry Tamás és én utazunk. A hangszereket az IMG hatalmas, kilencven négyzetméter rakodóterületű kamionja szállítja majd. Ez olyan nagy, hogy be se fér a rádió kapuján, ezért kisebb teherautóknak kell segíteni abban, hogy be tudjunk pakolni.

◆ **A feszített program ellenére lesz-e valamennyi szabadidejük a zenészeknek?**

— Egyetlen utazás és koncert nélküli szabadnapot, vagy inkább pihenőnapot terveztünk. Minél messzebb utazunk, annál több koncertet kell adnunk, hogy a magas útiköltség valamennyire fedezve legyen.

◆ **Tetemes költség lehet a hangszerek biztosítása is...**

— A hangszerek értékének egy százaléka a biztosítási díj, ami a mi esetünkben négy-ötszázezer forintot jelent.

◆ **Mennyibe kerülnek odakint a koncertjegyek?**

— Pontosan nem tudom, ugyanis mi tiszteletjeggyel vihetjük be az ismerőseinket, hozzátartozóinkat. A nyugati koncertjegyek árait ismerve azonban nem lehet kevés egy-egy jegy ára, ugyanis ott nem kapnak ezek a rendezvények semmiféle támogatást. Németországban például 50–100 márka között mozog egy-egy rangosabb koncerten a jegyek ára.

◆ **Miből fedezik a turné költségeit?**

— A kinti felkérő által fizetett honorárium a turné gazdasági alapja. Az összeg azonban nem publikus.

◆ **Mennyi lesz a művészek napidíja?**

— Nevetségesen alacsony. Egy ottani rakodómunkás például többet kap azért, hogy a koncert előtt a helyére rakja az üstdobot, mint amennyiért a mi művészeink játszanak.

◆ **Hogyan jönnek ki, illetve hol étkeznek a kevés pénzből?**

— Legtöbbször pizzát, vagy hideg élelmet eszünk. A turnék többségén cigányéletet élünk, mivel nincs annyi pénzünk, hogy vendéglőkben étkezzünk, rendszeresen együnk — igaz, ezt időbeosztásunk sem teszi lehetővé. Konzervet pedig mostanában már nem viszünk, mivel nem akarjuk, hogy a repülőn túlsúlyosak legyenek a csomagjaink.

◆ **A szállodai elhelyezés is az étkezéshez hasonló színvonalú lesz?**

— Általában a külvárosi szállodákban kell megszállnunk, mivel azok lényegesen olcsóbbak a központban található hoteleknél. Ezt meg lehet érteni, hiszen meghívónk sem engedheti meg magának, hogy naponta csak a szállásunkra ráköltse egy autó árát. Ennek ellenére elmondhatom, hogy mindig kulturált körülmények között, kettő-, illetve egyágyas, zuhanyzós vagy fürdőszobás szobákban fogunk aludni.

◆ **A jelentéktelen napidíjakat nem érzi megalázónak?**

— Igazából minden kenyérkereset valamennyire megalázó, de nem szégyen. Ezt a munkát nem elsősorban a napidíjért végezzük. Tudomásul kell vennünk, hogy mi is csak fizetett alkalmazottak vagyunk. Ezenkívül nekem mindig is élményt jelent olyan emberekkel fellépni, mint a kollégáim, és olyan ember irányítása alatt dolgozni, mint Vásáry Tamás. Sok kelet-európai muzsikos a mi fellépési díjunk feléért, harmadáért is elvállalja a fellépést. Például hallottam olyan rangos orosz zenekarról, amely napi 15–20 márkáért turnézott, csak azért, hogy utazhasson. Véleményem szerint egy kelet-európai művész is lehet kitűnő, még ha lényegesen kevesebb pénzért kell is dolgoznia, attól még sem művészileg, sem emberileg nem ér kevesebbet, mint a nyugaton élő kollégája.

◆ **Milyen műveket adnak elő a turnén? — kérdeztük Vásáry Tamástól.**

— A nagyobb művek között szerepel *Brahms: I.–II. Szimfónia*, *Bartók: Concertó és a Cantata Profana*, *Beethoven G-dúr zongoraversenye*, *Britten Purcell-variációi*, *Kodály: Galántai táncok és Psalmus Hungaricus*, *Bizet: Carmen-szvitje és Dvorak: Szimfónia és hegedűverseny*.

◆ **Hogyan fogadják a magyar művészeket Angliában?**

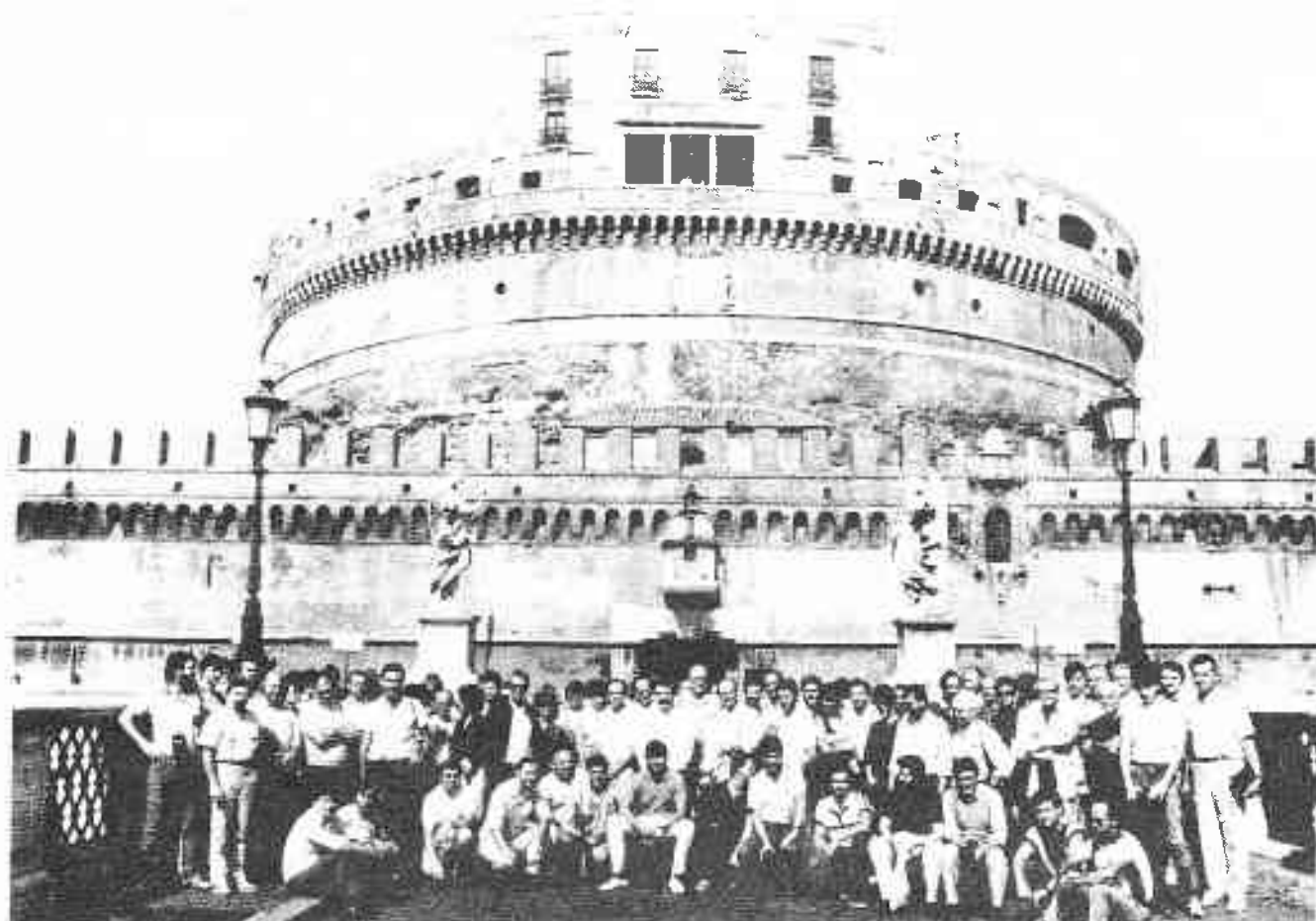
— Angliába állandóan járnak magyar zenekarok: például a Liszt Ferenc Kamarazenekar éppen akkor fog Londonban játszani, amikor mi. A magyar zenészeket nagyon jól ismerik odakint, s elmondhatom azt is, hogy szeretnek bennünket. Remélem, hogy most is jó lesz a fogadtatásunk.

◆ **Ön Angliában lakik, ahol elismerik és tisztelik az ön művészetét. Tudomásom szerint azonban odakint még nem vezényelt magyar zenekart...**

— A turnénak valóban az lesz az egyik érdekessége, hogy az angolok külön ismerik a Rádiózenekart és engem. Nagyon örülök, hogy szép és tartalmas műsorral mutakozhatunk be együtt.

◆ **A fellépéseknél telt házra számít?**

— Mostanában odakint is kevés a pénz, s lényegesen csökkent a koncertre látogatók száma. Például a Royal

A Rádiózenekar a római Angyalvár előtt.

Szimfonikusok koncertjén is csak félház van. Éppen ezért én sem számíthatok arra, hogy minden előadásunk teltházas lesz.

◆ **Ezek szerint a komolyzene Nyugaton is válságát éli?**

— Igen, ennek az az elsődleges oka, hogy ezen a vonalon is egyfajta túlermelés van. A fiatalság nem olyan arányban csatlakozik a komolyzene táborához, mint a szülők és a nagyszülők. Nagy részük a popzene után megy, aminak óriási reklámot is csinálnak. Oka lehet, hogy a gyerekeket az iskolában túlerhelik, ki-merítik őket, s így érthető, hogy meg akarnak szabadulni a stressztől, és ehhez a könnyűzene kínál egyfajta mozgást is.

◆ **Egyre többször hallani olyan kezdeményezésekről, hogy rangos komolyzenei együttesek popzenészekkel együtt lépnek színpadra.**

— Hallatlanul udvarolni kell a fiataloknak, hogy meghallgassanak bennünket, pedig mi a legnagyobb kincset akarjuk rájuk tukmálni. A popzene és a komolyzene ötvöztetésében lehet jövő üzletileg, mivel a popzene mögött ott áll a publicitás, és ezzel nem lehet felvenni a versenyt. Szomorú, hogy az igazi szellemi értékeket így kell megpróbálni becsempészni a köztudatba. A fiatalok sajnos, nincsenek tudatában, hogy mit vesztenek. Ha belegondolnának abba, hogy érzelmileg

mire képes a komolyzene, akkor kétszer is megfontolnák, hogy elvessek-e ezt az öregnek minősített zenét. El kell ismernem azonban, hogy ebben a vegyítésben azért van valami jó is, hiszen így legalább valami módon a nagyközönséghez is eljutnak ezek a klasszikus értékek.

◆ **Nem csak a zenekarnak, de önnek is kemény munkát fog jelenteni ez a turné...**

— Reménykedem benne, hogy minden a legnagyobb rendben lesz, s egy sikeres turnéről mesélhetek, ha hazajöttünk.

◆ **A koncertek közül melyiket tartja a legjelentősebbnek?**

— A londoni koncert előtt egy nappal Birmingham-ban játszottunk a Filharmonikusok Termében; ez London után a másik legfontosabb zenei központja Angliának. Ezenkívül részt veszünk olyan rangos fesztiválokon, mint a Brighton-i és a Newbury-i. Fellépünk még az angol szellemi élet központjában, Cambridge-ben is.

◆ **Bizonyára londoni házában fog lakni a turné idején...**

— Amikor csak tehetem, otthon alszom. Azonban, ha kell, akkor együtt utazom a zenekarral, ami mindig örömet okoz, mivel szeretek zenészek társaságában lenni.

Művészi fejlődés mindennek előtt

Beszélgetés Andrassy Pállal, a rádiózenekari tanács működéséről

Nyugat-Európában a zenekarok élén már évtizedek óta működnek zenekari tanácsok; hazánkban a rendszerváltás idején kezdtek kialakulni és működni ezek a főként művészeti érdekképviseleti szervezetek. A Rádiózenekar zenekari tanácsának vezetőjével, **Andrassy Pállal** a tanács működéséről, feladatáról és hatásköréről beszélgettünk.

— Azzal a céllal hívtuk életre, hogy különböző fórumokon a zenekar művészi szempontjait, elképzeléseit képviseljük. Ez egy demokratikusan választott testület, amelyet nem a munkáltató, hanem a zenekar tagjai választanak meg titkos szavazással. Nem azonos a szakszervezettel: bizonyos fokig inkább a régi üzemi tanácsokhoz hasonlítható. A médiahelyzet miatt — a Rádióknak sincs elfogadott működési szabályzata — a mai napig a mi működésünk sincs törvényesen legalizálva. Ennek ellenére működünk, s a munkáltató is kikéri a véleményünket egyes döntések előtt.

□ **Konkrétabban milyen területekre terjed ki a hatáskörük? Például van-e beleszólásuk a repertórium összeállításába?**

— Véleménynyilvánítási, beleszólási jogunk van mind a műsorpolitikába, mind pedig abba, hogy milyen karmestereket, szólistákat hívunk meg. Adott esetekben javaslatot tehetünk, illetve közvetíthetjük a zenekar kívánságait a munkáltató felé, arra, ki legyen a zenekar igazgató karnagya. Feladatunk még a belső művészi munka figyelemmel kísérése, s bizonyos fokig a mi felelősségünk a tagok művészi fejlődésének elősegítése is. Ha úgy látjuk, hogy valahol komoly problémák vannak, akkor mi teszünk javaslatot a munkáltató vagy az igazgató karnagy felé a probléma megoldására. Például, ha meglátásunk szerint valaki nem üti meg a zenekar művészi mércéjét, és ezzel veszélyezteti a további fejlődésünket, akkor mi javaslatot tehetünk a szerződésbontásra. Fontos szerepünk van a próbajátékok megszervezésében, új tagok felvételében, különböző külföldi és belföldi munkavállalások, turnék megszervezésében. Valamennyi olyan kérdésben, ami a zenekarnak a magyar zenei életben betöltött funkcióját érinti, véleménynyilvánítási jogunk van. Annak ellenére, hogy annyi embernek, amennyi a zenekarban tevékenykedik, nem lehet teljesen egységes álláspontja, mi mégis annak a tolmácsolására törekszünk.

□ **A műsor-koncepciót is önök alakítják ki?**

— Nekünk itt is csak javaslattevési jogunk van, s igazodnunk kell a Rádió Zenei Főszerkesztősége által kidolgozott műsor-koncepcióhoz.

□ **A próba beosztásba is van beleszólásuk?**

— Ha úgy érezzük, hogy a műsorra tűzött darab színvonalas előadásához több próbára lenne szükségünk, akkor vagy a próbák sűrűségét javasoljuk; vagy azt, hogy más darabot válasszanak ki.

□ **Milyen elvárások vannak az új tagok felvételénél?**

— Ez a betöltendő helytől függ. Nyilvánvaló, hogy lényegesen magasabb a követelmény azokkal szemben, akik koncertmesteri, szólamvezetői, első fúvósi próbajátékon indulnak, mint akik második, harmadik fúvósi és vonósi státuszra jelentkeznek. Mindig az illetékes szólam vezetősége jelöli ki a próbajáték anyagát, s teszi meg a javaslatot a zenekar adminisztratív vezetősége felé az időpont kiírására. A nyilvános próbajátékon az felel meg, aki a zsűri tetszését leginkább elnyeri. Egy próbajáték sikertelen is lehet, amennyiben a zsűri úgy ítéli meg, hogy a pályázók egyike sem ütötte meg azt a mércét, amit egy első osztályú zenekar tagsága megkövetel.

□ **A zenekari tanács tagjain és a szólamvezetőn kívül kik vehetnek még részt a próbajátékon?**

— A zenekar bármely tagja részt vehet rajta. Nem kötelező, de mindig szívesen látott vendég az igazgató karnagy is, akinek beleszólása van minden döntésbe, s jogában áll akár az egész zenekar döntését is megvetozni. A zenekar káderpolitikájáért maga a zenekar felelős.

□ **Mit tehetnek önök akkor, ha az elképzeléseikhez nincs meg az elegendő anyagi fedezet, illetve van-e beleszólásuk pénzügyi kérdésekbe?**

— A pénzzel nem mi rendelkezünk, hanem a munkáltató. Nekünk gyakorlatilag mindenbe csak beleszólási jogunk van, döntési nincs. Javaslatot tehetünk arra is, milyen napidíjért vállalunk el egy turnét, a döntő szó azonban itt is a Rádió vezetéséé.

□ **Milyen a zenekar próbarendje?**

— Általában havonta 34–35 szolgálatot írnak ki nekünk, ebből a még érvényben lévő kollektív szerződés alapján a vonóस्तutistáknak 28-at, a koncertmestereknek és a szólamvezetőknek pedig ennél valamivel kevesebbet kell teljesítenie. Ha ennél többet vagy kevesebbet írnak ki, akkor mindenkinek arányosan többet, illetve kevesebbet kell vállalnia.

□ **Nemrégiben került a zenekari tanács élére. Milyen programja, elképzelései vannak a zenekar fejlődésére?**

— A mandátumom két évre szól. Fő feladatomnak tartom a zenekar művészi fejlődésének elősegítését, minden körülmények között. Ez olyan konkrét kérdéseket is felvet, mint például az elődöm által sikeresen elkezdett bérharc további folytatása.

P. G.

Kollár Imre, a debreceniek vezető karmestere: „Már az első zsebpénzemből is operalemezt vettem”

Tavaly nyár óta Kollár Imre a debreceni filharmonikusok vezető karmestere. A mindössze huszonhat esztendő fiatalember Trikolidis utódjaként került a zenekar élére. Még főiskolás volt, amikor hat éve elnyerte a Magyar Televízió karmesterversenyének közönségdíját. Az ÁHZ-nál Kobayashi asszisztense volt, vezényelte már a tokiói filharmonikusokat is. Tavaly júniusban megnyerte a strevízói versenyt, s így két hónapot tölthetett Itáliában a nagyszerű dirigens, Peter Magh mellett.

— Annak idején hegedülni tanultam, de egyrészt nem ment jól, másrészt nem szerettem. Pesten a piaristáknál érettségiztem. Sokáig véka alá rejtve maradt zenei vénám, tulajdonképpen addig, amíg fel nem vettek a főiskola karmester-képző szakára.

◆ **Az eddig elmondottakból senki nem gondolná, hogy ma mégis a zene tölti ki az életedet.**

— Mindig karmester akartam lenni. Már az első zsebpénzemből is operalemezt vettem. Tizenöt évesen iratkoztam be az I. kerületi zeneiskola akadémiai előkészítőjébe, ahol három évig szolfézst tanultam. A főiskolán Lukács Ervin növendéke voltam öt éven keresztül.

◆ **Voltak-e szakmai gondjaid tanulmányaid során?**

— Hál' Istennek, mindig könnyen tanultam. A karmesteroktatás egyik gyengéje nálunk, hogy zongorán előadott művet kell vezényelni. Ligeti Bandi egyszer nagyon plasztikusan fogalmazta meg: „Olyan ez, mintha valakit gumibabán tanítának meg szeretkezni.”

◆ **A fővároshoz köt sok minden, Debrecenhez pedig a szerződésed. A kétlakiság, a sok utazás könnyen egyeztethető a fellépésekkel?**

— Teljes mértékben. Persze, ha lenne feleségem, s főleg már gyereke is Pesten, már gondot okozna.

◆ **Könnyen el tudtad fogadtatni magad a zenekarral?**

— Hát, elég szigorú voltam az első próbákon. Az a meglátásom, hogy az első találkozások hangneme határozza meg az együttműködés já-

tékszabályait. Ha kész programmal állsz elő, akkor elkerülhetők a későbbi félreértések.

◆ **S voltak „döccenők”?**

— Hogyne. Ezek persze nem szakmai, hanem fegyelmi okokból eredtek. Például eleinte szóvá kellett tennem, ha valaki nem megfelelő koncentrátsággal játszott a próbán.

◆ **A közönség és a zenekar kapcsolatát milyennek látod Debrecenben?**

— Nagyon lelkes, zeneszerető közönséggel találkoztam a városban. Minden koncertünkön telt ház volt eddig, s aminek különösen örülök, hogy sok fiatal látogatja a hangversenyeket.

◆ **A Csokonai Színházban vállalt kötelezettségeitek — amit egy nagyon régi szerződés rögzít — egyre nehezebben egyeztethetők a zenekar programjával...**

— A színház zenekarának kicsi a létszáma, s ha operát akar játszani, nem tud megmozdulni nélkülünk. Viszont az operaszolgálat idején mi nem tudunk fellépni, mert tizenöt zenészt nem lehet pótolni. A napokban ültünk le a színház vezetőivel, s jeleztük, hogy a helyzet tarthatatlan. Kocsár Balázs, a Csokonai Színház zenei igazgatója megértette helyzetünket, de ebben a kérdésben a városi önkormányzatnak kell megoldást találnia.

◆ **Erre az évre milyen meghívásokat kaptál?**

— Ami már biztos: májusban az ÁHZ-t a Zeneakadémián, a Magyar Szimfonikus Zenekart pedig a Vigadóban dirigálom.

◆ **Milyennek ítéled a hazai zenekarok helyzetét ebben a bizonytalan gazdasági helyzetben, amikor nap mint nap azt halljuk, semmire sincs pénz?**

— Azt tapasztalom, hogy ez a kérdés nagyon differenciálódott. Egyértelműen nem mondhatom, hogy a kultúra szegényedik. Az előző rendszerben a zenész hozzászókkott ahhoz, hogy államilag támogatták. Ebben az új helyzetben magunknak kell megkeresni a forrásokat. Aki ezt ügyesen csinálja, annak igenis van pénze. Nagyon komoly cégek kapcsolódtak be a kultúra támogatásába, például a mi zenekarunkat az IBM Magyarország szponzorálja. Ha kvalitásos a reklámhordozó, a reklámozó sem jár rosszul.

Tarczy Péter

„A hétköznapiakon is tudni kell intonálni”

Oberfrank Géza jelenleg a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatója, aki karmesterként a hazai zenekarok többségét ismeri, több zenekarral koncertezett együtt az elmúlt évtizedekben. A karmesterrel többek között arról beszélgetünk, milyen a zenészek szakmai felkészültsége ma, milyen színvonalat képviselnek zenekaraink a világban.

— Ez nagyon összetett kérdés, így kénytelen vagyok előljáróban az előző évtizedekről szólni — kezdte a beszélgetést Oberfrank Géza. Az ötvenes évek óta figyelem — egyre értőbb szemmel és füllel — a zenekarokat, mert azóta készülök komolyan a pályára. 1961-ben végeztem el a *Zeneakadémia* karmesterképzőjét, de a koncertéletnek akkor már régóta hallgatója, részben pedig, mint karmesternövendék, aktív tagja is voltam. Mint főiskolás elsősorban a MÁV Szimfonikusokkal kerültem szorosabb kapcsolatba, de fokozatosan minden magyar zenekart megismertem. *Ha összehasonlítom a zenekari játék színvonalát a mostanival, azt kell mondanom, hogy általános és jelentős fejlődésről beszélhetünk*, annak ellenére, hogy sokan nosztalgiával emlékeznek a korábbi korszakra. Főleg azért, mert a zenekarokban nagy művészegyéniségek is játszottak. Való igaz, akkoriban az ÁHZ-ban, de a Rádiózenekarban és más zenekarokban is sok szólóképes művész játszott, akik az egész zenei életet meghatározták. Ugyanakkor gyakran hiányzott a magyar együttesekből az a fajta egységes zenekari tevékenységre

irányuló munka, amitől egy zenekar zenekarrá válik. Tehát nagyszerű szólóteljesítmények mellett a kamaramuzsikálásnak az a fajtája, ami például az angol zenekarokat jellemzi, nem volt a magyar zenekarok sajátja. A legkritikusabb ebben az időszakban például a fúvósok hangindítása volt — a rezek elsősorban, de a fafúvósok is —, rendszeresen olyan hangindítást produkáltak, ami olykor szinte egy gikszerrel is felért.

◆ Erőtlen volt a kezdésük?

— Nem, éppenhogy túlságosan erősek voltak. Erőteljes befúvással indították el a hangot, így bizonyos időnk kellett eltelnie, amíg a hang magassága apparicipiálhatóvá (elfoghatóvá) vált. A hirtelen megfújás bizonytalanná tette a hang intonációját. Az a fajta — a jobb együtteseknél már elterjedt — hangindítást, amit egyesek a „tolással” azonosítanak, a magyar zenekarok alig alkalmazták.

◆ Az előbbieken a fúvósokról beszélt, folytassuk a vonósokkal.

— A vonósoknál — különösen az Operaházban, ahová 1961-ben kerültem — nem volt divat az egységes vonások használata. Úgy gondolták, a vonók mozgásának egységesítése elsősorban esztétikai kérdés. Mivel az operazenekar túlnyomórészt árokban játszik, nem törekedtek arra, hogy a vonásokat egységesítsék.

◆ Az egységes vonás gondolom, nem csupán esztétikai követelmény, az együttes hangzás is más így.

— Természetesen van a hangzásban jelentősége. Az „összevissza vonás” miatt különböző intenzitásfokon szólaltak meg a frázis egyes hangjai, egy kicsit mindenki a saját szája íze szerint formált; ez azt eredményezte, hogy egy-egy szólamban több „önjelölt” szólamvezető volt, akik mind *a maguk képére és hasonlatosságára* muzsikáltak. Ettől a zenekari játék gyakran volt heterogén. Tehát a nagy egyéniségek, akik valóban szólistaként is tűndöklöek voltak, nem mindig tették jót a zenekarok egységes hangzásának. Meg kell mondanom, erre az egyöntetű hangzásra a magyar zenekarok ma sem mindig kaphatók könnyen.

◆ Úgy véli, a zenekaroknak nincs szükségük nagy egyéniségekre?

— Ez is kényes és összetett kérdés. Tudniillik, vannak bizonyos pontjai a szereplésnek — egy-egy szóló eljátszása egy művön belül, például Beethoven 5. szimfóniájának oboaszólója —, amikor a zenekarban játszó muzsikuskus reflektorfénybe kerül. Ilyenkor, bár stílusosan és koncepciósan benne kell maradni a műben, de mégis, személyes mondanót kell sugallni, és szükség van arra, hogy a szólista tehetsége megmutatkozzék. Ha ezek a szólók színtelenül, szürkén, személyes mondanó híján hangzanak el, hiába korrekt a játék, hiányérzetünk támad. Ha viszont valaki akkor is egyénien játszik, amikor a mű szerint máson van a sor, akkor ez az összehatást lerontja. Eb-

ből a szempontból is van még fejlődni valónk.

A világ nagy zenekarainak teljesítménye egy-egy nagytudású karmester kitartó és következetes munkájának az eredménye. Sajnos az ilyen kvalitású mesterek száma egyre fogyatkozik, s úgy tűnik, nincs utánpótlás. A karmesterek jó része saját virtuozitását akarja bemutatni, s nem sokat törődik az-za, hogy a zenekar milyen minőségben szólal meg, elsősorban a műben rejlő hatáscsomók maximális kiaknázásával foglalkozik. Ez a közönség soraiban általában nagy sikert arat, s még azt sem mondhatom, hogy nem méltán. Ugyanakkor *a zenekarrá alakuláshoz nélkülönhetetlen volna azoknak a mestereknek a működése, akik a műhelymunkában jeleskednek.* Amit az egyedi hangszertanulás közben a tanárok többé-kevésbé elmulasztanak megtanítani a növendékeknek, — vagy ha fel is hívják rá a figyelmet, nem gyakoroltatják eleget — azt a zenekari játék során kell megtanulni a jó nevelő karmesterek segítségével.

♦ **A történeti áttekintés után térjünk rá arra, hogy milyen a zenekarokban játszó muzsikuskok felkészültsége ma. Vegyük sorra a vonósokat, fúvósokat, ütősokeket.**

— Örülök, hogy megemlítette az ütősokeket is, mert őket sajnos általában el szoktuk hanyagolni. Részben azért, mert a szimfonikus zenekarok törzshangzása a vonós és a fúvóskaron alapszik, az ütősoke löbnyire „csak” színesítik a műveket. Ritka az, hogy bármilyen követelményt támasszunk az ütősokekkel szemben. Ehhez kapcsolódik egy élményem: a Drezdai Állami Zenekar próbáján vettem részt, ahol Beethoven IX. szimfóniájára készültek. Az utolsó tételben egyszer csak azon kaptam magam, hogy kénytelen vagyok odafigyelni arra, hogy egy fiatal ütős, aki cintányérozott, milyen hallatlan leleménnyel és muzikalitással illeszkedik az egyébként sok eset-

ben kissé közönségesen eljátszott utolsó tétel induló anyagához, hogy nem csak dinamikailag és ritmikailag volt a helyén, hanem a hang hosszúsága, kicsengése, a megütés minősége is olyan gazdagságot tárt fel, hogy azt mondtam magamban: lám-lám, a cintányér is milyen zenei hangszer. Ha előfordult, hogy egy-egy produkcióban ilyenfajta igényeket támasztottam, az ütősokek meglepetéssel fogadták. Az esetek többségében pozitív volt a reagálás, élvezték, hogy őket is muzsikusszámba veszik, és örömmel mutatták meg, hogy felkészültségüket.

A vonósoknál a fentebb említett hangindítás és egyöntetűség tekintetében nagyon sokat fejlődtek a magyar zenekarok. Amiben sok a tennivaló: az intonáció, a legjobb zenekaroknál is visszatérő probléma. Ez borzasztóan fontos kérdés. Egy akkordban sokszor nehéz kihallani, hogy melyik muzsikus játszik magasabban, s melyik alacsonyabban. Ez összefügg azzal is, hogy a különböző hangszerek játékosai nemcsak az intonációban, hanem hangszínben sem kiegyenlítetten szólalnak meg. Gyakran előfordul, hogy egy tompán megszólaltatott hangot alacsonyabbnak hallunk, pedig nem a magasság a probléma, hanem a hangszín, a hang fénye vagy intenzitása.

♦ **Mi az oka annak, hogy a hazai zenészek nem intonálnak megfelelően?**

— Úgy gondolom, a muzsikuskok nem minden esetben szólaltatják meg maximális igényvel a hangszereiket, azt mondják, majd az előadáson; vagy azt, hogy úgy is lesz még próba... Az intonációt vagy állandóan gyakoroljuk, vagy hozzászoktatjuk a fület ahhoz, hogy „elmegy” a dolog, ha egy kicsit „piszkos” is. Jellemző ránk, hogy bizonyos szituációkban, amikor nem „éleslövészetről” van szó, elfogadjuk a rosszul intonált hangot is. Pedig alapkövetelmény a fúvósoknál, hogy minden egyes esetben korrigálni kell, az intoná-

ciónak makulátlannak kell lennie. Ez általában ott működik jól, ahol a szekción belül van egy-egy vezető személyiség, akinek a véleményére adnak, és aki nem tűri meg környezetében a hanyagságot. Vonósainktól — az egyéni felkészültség mellett — a még kidolgozottabb kamarazenei egyöntetűséget lehetne számon kérni.

♦ **Úgy érzem, önnek összességében az a véleménye, hogy a koncertek sikere elsősorban a zenészek hozzáállásán múlik, vagyis morális kérdés.**

— A legnagyobb probléma — az anyagiak mellett — valóban a hozzáállással van, de a karmesterek felelőssége ebben legalább akkora, mint a muzsikuskoké.

♦ **Van-e szégyenkezni valónk a híres külföldi zenekarokkal szemben?**

— Úgy érzem, hogy lehetőségeinkhez képest nincsen szégyennivalónk. Volt alkalmam több hazai zenekarral is külföldön koncertezni, s azt tapasztaltam, ha a megmérettetés „felpiszkálja” a zenészek hiúságát, akkor nagy dolgokra képesek. Ez viszont nem jelenti azt, hogy a hétköznapiakban is ugyanezt a szintet ütöki meg. Ezért mondtam azt, hogy igényes zenélés a fizetés kérdésén túl morális kérdés is. A zenekaraink attól vannak magasabb szinten, mint a focistáink, hogy amikor meg kell mutatni a nemzetközi porondon, hogy mit tudunk, akkor képesek arra, hogy kiválóat nyújtsanak. Ha viszont sokáig tart az a tendencia, hogy a hétköznapiakban „leeresztenek”, akkor itt is könnyen kikerülhetünk az élvo-nalból.

Ószy-Tóth Gábor

„Itt úgy valósíthatja meg magát valaki,
ha egyben fel is ad egy keveset
az egyéniségéből”

Beszélgetés a Pécsi Szimfonikus Zenekar igazgatójával és első koncertmesterével

Szkladányi Péter, a Pécsi Szimfonikus Zenekar igazgatója, nem csupán kitűnő művésztanár, hanem a pécsi zenei élet gyökereinek jeles kutatója is. Számos tanulmányt írt a múlt század Fünfkirchenben élt, a zeneirodalomban kevéssé ismert muzikusairól. Így nem meglepő, amikor kijelenti: a Pécsi Szimfonikus Zenekar tulajdonképpen 184 éves, hiszen 1811, a Tonkünstler Societät megalakulása óta megszakítás nélkül mindig működött zenekar a városban. Az igazgatóval és Gy. Vass Ágnes első koncertmesterrel azonban főként a pécsi szimfonikusok jelenéről és jövőjéről beszélgettünk.

Sz. P.: — Jót tett az együttesnek a függetlenség, 1984-ben váltunk el a pécsi színházról és filharmóniától. Addig „belülről kifelé” muzsikáltunk, vagyis a színházi szolgálat mellett adtunk hangversenyeket, most a koncertezés a fő profilunk és emellett játszunk a színházban. Tulajdonképpen mi vagyunk az egyetlen szimfonikus zenekar az országban, amely még ilyen kettős költődésben él. Mindkét fél jól járt: a színház nem veszítette el a zenekart, viszont nekünk megadatott a lehetőség, hogy önálló műsorpolitikát és költségvetést alakítsunk ki.

Gy. V. Á.: — A „kettős életnek” azért hátrányai is vannak. Az igényes művek és a könnyedebb műfaj párhuzamos jelenléte a repertoárunkban néha nagyon megterhelő tud lenni. Kár, hogy a színház kevesebb operát játszik. Vészesen

csökken a bemutatók száma, pedig a művészi kapacitás megvolna hozzá. A pénz hiányzik. De előnyét is látom az opera világában való jártasságnak.

◆ Mekkora a zenekar létszáma, költségvetése?

Sz. P.: — Kilencvenen vagyunk, valamennyien főállásban. A várostól 70 millió forintot kapunk, ebben már benne vannak a saját bevételeink is. A Parlament döntése alapján kiosztott állami pénzekből — hasonlóan a többi, vidéken működő zenekarhoz — 18,6 millió forinttal részesülünk. Öt évvel ezelőtt létrehoztunk egy alapítványt, tragikusan korán elhunyt első koncertmesterünk, Gyermán István emlékére. Öt éven keresztül gyűjtöttük a pénzt a számlán — elsősorban a zenekari tagok befizetéseiből —, s így ma már van egy kis tőkénk, amihez nemes célok érdekében hozzá tudunk nyúlni.

Nem kenyerem a panaszkodás: tudomásul veszem, hogy van egy adott költségvetési keret, onniből kell kijönni. Folyamatosan újítjuk fel hangszerkészletünket, a zenészek ellátmányt kapnak a hangszerek karbantartására. Egyetlen nagy vágyunk maradt ezidáig kielégítetlen: egy igazi hangversenyterem. A város sok évtizedes adóssága ez. Jó lenne, ha a mi életünkben még megvalósulna. Jelenleg a Liszt-teremben bérlünk próbahelyiséget. Nem olcsó mulatság, de a kialakítása szerencsére olyan, hogy akár lemezfelvételt is tudunk benne készíteni. Most cseréljük a zenekar tagjainak „munkaruháját”: a hölgyek új estélyi ruhát, az urak új frakkot kapnak.

Gy. V. Á.: — A zenekar létszáma az induláskor számlált ötven muzsikushoz képest ma ideálisnak mondható. — Gondot én csupán a vonósszólalm elnöicsedésében látok. Egyetértünk az igazgató úrral abban, hogy egy zenekar tulajdonképpen a társadalom leképezése. Az a jó, ha a nemek aránya kiegyenlített. S nálunk kevesebb a férfi. Tulajdonképpen nem is értem, miért. Nem lehet mindent az anyagiakra fogni.

◆ Ha már itt tartunk, milyenek a jövedelmek?

Sz. P.: — Nyilvánvaló, hogy egyetlen muzsikuskunk sem fog meggazdagodni az itteni fizetéséből. Közalkalmazotti béreket kapunk, ami egyrészt jó, mert biztonságot teremt, másrészt rossz, mert kaput nyit az egyenlődsdi irányába. Hogy el tudjuk ismerni a minőségi munkát, honorálni tudjuk a nagyobb felelősségvállalást — magyarul: hogy ne keveredjen össze a tutiista és a koncertmester megítélése — speciális pótlékrendszert vezettünk be, ami lehetőséget teremt a differenciálásra.

◆ Az elmúlt években több karnagy megfordult a zenekar élén. Hogyan tudták követni a változásokat a muzsikuskok?

Gy. V. Á.: — Ez egy nagyon érdekes folyamat. Howard Williams indította el új úton a zenekart 1989-ben. Nagyon sok energiát fektetett a

repertoár felfrissítésébe. Köztudomásúlag vonzódik a XX. századi zenéhez, de nem hanyagolta el a klasszikus műveket sem. Úgy tudta instruálni a zenekart, hogy már az első próbán is kiegyenlítődték a technikai különbségek. Ezt úgy értem, hogy olyan műveket választott, amelyek próbája és előadása minden muzsikuss számára örömet okozott. Williams globálisan gondolkodott: ha érezte, hogy görcsössé válna egy-egy nehezebb rész folyamatos próbája, volt benne annyi nagyvonalúság, hogy továbblépjen, s így be tudtuk fejezni a felkészülést. Persze igényes volt, sokat fejlődött keze nyomán a zenekar, de érdekes módon éppen kompromisszumkészsége, a jó pszichológusi képessége lendítette előre a munkát. Utóda, Nicolas Pasquet — aki uruguayi származású, de Németországban él és jelenleg a weimari karmesterképző tanára — eltérő alkat. Ő sokkal több energiát fordít a részletek kidolgozására, s eközben nem hajlandó kompromisszumot kötni. Kezdetben ezért elég feszültek voltak a próbák. Érdekes módon ez a két karnagy módszer, mentalitás kiegészíti egymást. Maga az a tény, hogy van egy atmoszférateremtő, precíz karmesterünk és egy nagyon szeretett, globálisan gondolkodó vendégkarnagyunk — Williams ugyanis rendszeresen visszajár —, hozzájárult ahhoz, hogy a zenekar ma egységesebb és jobb, mint valaha.

Sz. P.: — Sok előnye van, ha külföldi a karmester. Friss szemmel látja például a magyar műveket. Magam is megdöbbentem, mennyire más-ként szól Erkel Hunyadi László-nyitánya Williams vezényletével. Ő lehántotta a műről azokat a sallangokat, amelyeket az elmúlt évszázadban a magyar előadói stílus ráaggatott. Ő csak a kottát látta, s azt valósította meg belőle, amit Erkel odaírt. De hozhatnám példának Bartókot is: nem biztos, hogy magyar előadók játsszák a legjobban, a leghitelesebben Bartók műveit.

◆ Mennyire érzik hátrányát, hogy vidéken élnek?

Gy. V. Á.: — Borzongok ettől a kategorizálástól, hogy vidéki. „Vidéki zenekar”! Ha valaki elköltözik Budapestről, s azután ad egy szép koncertet, megcsodálja a kritika: milyen jól játszik, pedig vidéken él. David Ojsztrah kisebb lett attól, hogy nem Moszkvában élt? Megszokhattuk, hogy aki nem budapesti, annak kétszeresen kell a tehetségét bizonyítani.

Sz. P.: — Éppen a külföldiek állítják, hogy az a fajta profi lelkesedés, ami Magyarországon még tapasztalható, többnyire hiányzik már a világ koncerttermeiben. Zenekarban muzsikálni nemcsak munka, hanem egyfajta misztérium. A jogok és kötelességek egyensúlya. *Itt úgy valósíthatja meg önmagát valaki, ha egyben fel is ad egy keveset az egyéniségéből a mű, a szerző javára.* Szerencsére a mi muzsikusaink még érzik ezt.

◆ Milyen az utánpótlás?

Gy. V. Á.: — Az utánpótlással nincs gond. Zeneművészeti főiskola, egyetemi énektanszék működik a városban, szeretnénk a jó kapcsolatot megőrizni. Most volt nemrég egy emléktverseny Gyermán István emlékére — amiért személyesen is hálás vagyok —, s ez jó alkalmat teremtett arra, hogy végignézzünk a mezőnyön. Inkább a már említett elnöiesedés okoz gondokat, de ezen a téren is érezhető a javulás. Azt szeretnénk elérni, hogy a mi zenekarunk legyen Pécsen a mérce. Hogy rang legyen hozzánk bekerülni.

Sz. P.: — Ahhoz, hogy a „vidéki” zenekari élet vonzó legyen, meg kell találnunk a kitörési pontokat. Mi három ilyen találtunk: külföldi fellépések, lemezfelvételek és egy saját fesztivál. Rendszeresen járunk Kölnbe, Nürnbergbe, Bécsbe koncertezni, s ezek valóban igen nívós megmérettetési lehetőségek, nem csupán egyszerű turnék. Ami a lemezt illeti: a hongkongi székhelyű Marco Polo lemeztársasággal vesszük fel Lajtha László összes

szimfonikus művét. Eddig három felvételt készült el, a sorozat hét lemezből fog állni. 1996 augusztusára szeretnénk befejezni. A másik lemez egy régi pécsi adósság: a város múlt századeleji muzsikásának. Georg Lickl-nek szeretnénk emléket állítani, hogy a Bazilikában őrzött száznegyven műve közül lemezzre játsszuk F-dúr Miséjét és C-moll Requiemjét a müncheni Koch International kiadásában. A Rachmaninov zenekari műveit megőrkítő Hungaroton CD-nket a szakmabeliek bizonyára ismerik.

◆ És a fesztivál?

Sz. P.: — 1991-ben határoztuk el, hogy tíznapos zenekari fesztivált rendezünk Pécsen. Ebből hagyomány lett, s később követőnk akadt Budapesten is. A Liszt Ferenc Kamarazenekarra és a Fesztiválzenekarra gondolok. Július első hetében immár ötödször lesz a zene a főszereplő a városban. Mi magunk négy-öt hangversenyt adunk, s ezt a sorozatot kisebb koncertek tarkítják: dalestek, kórushangversenyek, vonós és fúvós kamarazene. Lesznek hangversenyek a Bazilikában, a színházban és a zsinagógában is. Őrizzük Liszt, Bartók és Kodály pécsi látogatásának emlékét. Jandó Jenő például ugyanazt a repertoárt játssza el a Palatinus Szálló Bartók termében, amelyet Bartók adott elő ugyanitt 1923 októberében.

Havasi János

Molnár Sándor • MÓZES FANTÁZIA (részlet)

Pavarottival lép fel a Budapesti Filharmóniai Társaság

Szeptemberben Bartók gálakoncert lesz

Az Operaház zenekarából alakult *Budapesti Filharmóniai Társaság* ebben az évben már több jelentős és sikeres koncertet adott itthon, illetve külföldön. Mindezekről *Lénárd Andor*, a zenekar igazgatója és *Melis Béla*, a Filharmóniai Társaság választmányának elnöke számolt be lapunknak.

Ez év március 9–12-e között a Magyar Állami Operaház társulata a németországi Stuttgartban vendégszerepelt *Bizet Carmen* című operájával. A négy előadáson olyan világhírű énekesek szerepeltek, mint *José Carreras* és *Grazyna Alpin*, aki *Carmen* szerepét játszotta. A nagysikerű teltházak előadásokon a Budapesti Filharmóniai Társaság zenekarát *David Gimez* vezényelte.

A Filharmóniai Társaság április 30-án főszereplője volt a nemzetközi Pavarotti-énekversenyt közép-európai döntője gálakoncertjének, ugyanis a zenekar kísérte a díjazott operaénekeseket. A világhírű tenoristával egyébként nemsokára személyesen is találkozhatnak a zenekar tagjai. Előző számunkban már beszámoltunk arról, hogy *Luciano Pavarotti* lépnek színpadra június 18-án Bécsben, a schönbrunni kastély előtt felállításra kerülő óriási sátorban. A hírek szerint a koncert a *Figaro házassága* nyitányával kezdődik majd, s Pavarottit nem csak a zenekar, de egy vegyeskórus is kísérni fogja. A Budapesti Filharmóniai Társaság zenekara június 16-án utazik Bécsbe, ahol négy összpóbát tartanak majd. A világhírű tenorista koncertjét felfokozott érdeklődés kíséri: a mintegy 16 ezer jegy már hónapokkal ezelőtt elkel, darabonként 6 ezer schillingért.

A Budapesti Filharmóniai Társaság az őszi idényt is superkoncerttel kezdi. A szeptember 28-án, *Bartók Béla* halálának 50. évfordulójára rendezett gálakoncerten *Marton Évát* kísérik majd, a zenekart pedig *Lukács Ervin* karmester vezényli. A műsoron szerepelnek Bartók azon művei, amelyeket annak idején a Filharmóniai Társaságnak írt, a *Táncszvit*, *Két kép*, *Öt magyar népdal*. Ez utóbbit Bartók a zenekar 80 éves születésnapjára írta, aki maga is *tiszteletbeli tagja* volt a zenekarnak.

(őszy)

VILÁGSZTÁR A DUNA PALOTÁBAN

Világhírű vendége volt a BM Duna Szimfonikus Zenekarnak. *James Galway* fuvolaművész a Magyar Fuvolás Társaság báljának keretében megrendezett koncerten lépett fel, zenekarunk kíséretével. Számkra óriási megtiszteltetés és nagy öröm volt, hogy olyan muzsikussal játszhattunk együtt, aki a világ első számú zenekaraival koncertezik. Ezért nagy várakozással tekintettünk a próbák elé, de szorongásaink az első pár pec után szertefoszlottak.

Galway nyugalma, derűje, életöröme a zenekarra is átragadt, így a próbák nagyon jó hangulatban teltek. A művész úr egyenrangú partnerként kezelte miniket, amelynek eredményeképpen a zenekarnak is sikerült a tudása legjavát nyújtania, és méltó partnerré válnia.

* * *

Immár hagyománynak számít zenekarunk életében a Waldorf-alapítvány felkérése, így idén negyedik alkalommal veszünk részt jótékonsági koncertjükön.

Másik nagyon kedvelt feladata már évek óta a zenekarnak *Sass Sylvia* ének-iskolájának növendékhangversenye. Itt olyan fantasztikus fiatal tehetségeket ismerhetünk meg, akik már maguk is művészek, és akiknek a nevével a pályájuk során még biztosan találkozni fogunk.

A megszólaló gyönyörű operaáriákhoz és csilingelő énekhangokhoz méltó környezet a Duna Palota reprezentatív hangversenyterme, amely ideális helyszín lehet családi muzsikáláshoz, és nagyszabású báli rendezvényhez egyaránt. A BM Duna Szimfonikus Zenekar mindig örömmel játszik itt, és reméli, hogy ez a közönség számára is érezhető.

Dóráné Bátki Margit
a zenekar brácsása

James Galway és Székely Ferenc

Álhírek a Filharmóniáról

Tb-járulék a honoráriumokra — feleannyi koncert

Felröppent a hír: a kultuszminisztérium meg akarja szüntetni a Nemzeti Filharmóniát. Dr. Tóthpál Józsefet, az intézmény igazgatóját kérdeztük az információról, annak háttéréről.

— Azzal kezdeném, hogy ez a hír egy álhír — mondja a direktor. — Nincs szó az intézmény megszüntetéséről; tudtommal ez nem szerepel a minisztérium tervei között. El kell mondani azt is: nem a mostani az első alkalom, hogy erről pletykaszinten hallani lehet, de a híresztelésnek — hasonlóan az előzőekhez — nincs valóságalapja.

■ Miért vetődik fel mégis újra és újra?

— Ennek több oka is van. Kezdjük a történetiakkal. Tagadhatatlanul létezik egy olyan szemlélet, amely szerint meg kellene szüntetni minden olyan intézményt, amely az elmúlt negyven évben alakult — miután ezek részei voltak a régi berendezkedésnek —, tekintet nélkül értékeire. A Filharmóniát 1952-ben hozták létre. Akkoriban természetesen a politika befolyásolta a műsorok szervezését, a művészek foglalkoztatását. Az elmúlt időszakban ez elhalványult, jelenleg semmiféle politikai intenció nem érvényesül a munkánkban.

Ide tartozik még, hogy az intézménynek létrejötté óta nem alakult ki olyan infrastruktúrája, melyet a feladatai megkívánnának. Nincsen például önálló épületünk, amelyben lenne hangverseny- és próbaterem, helye a két művészeti együttesünknek, az Állami Hangversenyzenekarnak és az Állami Énekkarnak. Az instabil helyzet természetesen állandóan felveti a „lét vagy nemlét” dilemmáját. Ahol jelenleg vagyunk, azokat a helyiségeket évi 32 millió forintért béreljük. Ezek az objektív okok.

Vannak persze szubjektívek is. A Filharmónia soha nem lesz képes minden zeneszerző művét bemutatni, minden előadóművészt kedve és igénye szerint foglalkoztatni. Annyi pénze soha nem volt, és nem is lesz. Célunk az, hogy minél többüknek lehetőséget teremtsünk, ám egy piaci helyzetben nekünk arra is figyelniünk kell, hogy ki az, akinek a koncertjére bejön a közönség. Miután képtelenség mindenkinek a kedvére tenni, nyilvánvaló, hogy vannak, akik ellenszenvvel viseltetnek az intézménnyel szemben.

Bírálatok szokták érni a hangversenyeink színvonalát is. Ezek részben jogosak. Én készséggel elismerem, hogy nem minden ifjúsági koncertünk illethető a legmagasabb művészi teljesítmény minő-

sítéssel, de figyelembe kell venni, hogy nem csak a szűken értelmezett élvonalat kell foglalkoztatnunk. Amellett persze, hogy ezen rendezvények célja elsősorban az ismeretterjesztés — noha igyekszünk élményt is nyújtani.

■ Hogyan hatnak ezek a hírek a két együttesre?

— Jól biztosan nem. Az együtteseknél egyébként is tapasztalható egyfajta elégedetlenség, ami érthető, hiszen szeretnének a tagok minél jobban élni — ám az intézménynek zárt költségvetési támogatása van, ezt nem léphetjük túl. Örülünk, hogy ezzel tudjuk biztosítani az ő bérüket, ami nem a legmagasabb: körülbelül közepén áll. Az énekkar helyzete rosszabb. Nagyon sokat szerepelnek, hetente kétszer-háromszor is fellépnek, s ehhez képest aránytalanul kevés a jövedelmük.

■ Milyen erők működhetnek az ilyen álhírek mögött?

— Úgy gondolom, szakmán belüli lobbyszerkeket dominálnak. Vannak személyes ambíciók, amelyek az intézmény vezetésének megszerzésére irányulnak; és léteznek (szerintem) politikai érdekek is.

■ Végezetül: hogyan hat a Filharmóniára a kormány megszorító gazdaságpolitikája?

— Mintegy három százalókat vonják el a támogatásunknak; ez a bérék esetében tíz százalék. A legrosszabb hatása a honoráriumok után fizetendő Tbjárulék tervezett bevezetésének lenne. Ez azt jelentené, hogy feleannyi koncert rendezésére lenne lehetőségünk, mint jelenleg.

✎ Brém-Nagy Ferenc

INFLÁCIÓS NÓTA: — Gázsikám, akkor még egyszer, hogy ... Egy ezresnek ötven a fele...

A TROMBITÁK VÁROSA, SOROKSÁR

Éppen a Schubert Ferivel beszélgettem a Rádió pagódája előtt — féllábon állva — két lemezfelvétel között, egy szoprán női hang s trombita kettős felvételének szépségét és lehetőségét latolgattuk, amikor szólt a szerkesztő, felkért, írjak cikket: a soroksári trombitásokról szóljon, illetőleg arról, hogyan alakult ki az a helyzet, hogy mi szinte megszálltuk a fontos budapesti nagyzenekarok trombitáshelyeit, immár hosszú ideje. Ezzel otthagytam. Ott maradtam a stúdióban az állandó veszélyt jelentő piros lámpával — felvétel indul! — és az igen terhes gondolatokkal, hogy felkértek egy nekem sem érdektelen, a soroksári trombitásokról szóló cikk megírására.

Az írás megmarad

Most meg itt ülök és írok, és azon lűnődöm, mikor csináltam ilyesmit; egyáltalán milyen ritkán ír a magamfajta — persze a kottát kivéve. Mindent telefonon igyekszem megoldani. Riporterek sokszor kérdeztettek az évek során ebben a témában is, és nem is mondhatom, hogy rosszul éreztem magamat közben. Igaz, míg beszéltem, a trombitám általában a kezemben volt, abba kapaszkodtam, valahogy biztonságot adott és ha lehetett, még meg is fújtam. Ezek a rádióriportok, úgy érzem, elszállnak az éter hullámain különbözőbb visszhang és felelősség nélkül. De az írás olyan, mint a hangfelvétel, ezért — mint azért is — keményen felelősséget kell vállalni, mert százszor visszahallgatható, visszalapozható, a szövegrészletek kiemelhetők.

De mikor is írtam utoljára ilyen módon? Talán akkor, amikor Bartl József festőművész megkért, nyissam meg a kiállítását. Arra készülve elég sokat körmöltem. Nem véletlen, hogy ez jutott eszembe. A főiskolai tanterem falán ugyanis egyetlen díszként Bartl által festett olajfestmény, egy csendélet lóg, egy gyönyörű, régi vágasú trombitát ábrázol — no ez érdekes: CSEND-élet és TROMBITA. — Hát igen, azt hiszem, itt kezdődik igazán a mi történetünk. Bartl ugyanis soroksári festő, ezért csendéleteinek trombita a témája. Ez a bizonyos trombita még mindig birtokában van — úgy hiszem, nem adná egy Cézanne-képért sem —, de a hangszer igazi gazdája az édesapja volt, Bartl József szabómeszter, aki egész életében szabott, varrt — nyilván, hogy fia később festhessen —, de egyszer csak rájött, hogy valami hiányzik az életéből.

A „naiv trombitás”

Trombitálni kezdett. Sok hangszer alkalmas arra, hogy szórakozásból idős korban elkezdjenek rajta játszani, megszólal, tiszta hangot ad, élvezhető. A trombita nem ilyen. A hangokat meg kell szűlni, a szülés minden fájdalommal együtt, sokáig ellenáll, és csak süvöltő, fölsértő hanggal honorálja a kísérletezőt. De Bartl bácsi — és családja — ki tudta várni, hogy a hangzavar formálható hangokká váljék. Mikor már eléggé megbízott tudásában, báli napokon hóna alá vette hangszerét, és elindult szerencsét próbálni a bálba. Hívatlanul. A meghívott fizetett zenészek már játszottak. Ő csak várt a sorára. Tudta, a trombita fárasztó hangszer, éjfél felé talán már megengedik, hogy játszhasson. Persze, hogy megengedték. Felment a színpadra, játszott és boldog volt. Így lett tanult festőbarátom

apja „naiv trombitás”. Ez régen volt, én nem láthattam, de mesélik és elhiszem. Különben is ismerem ezt az érzést, hasonló lehetett, amikor úgy kilenc-tíz éves koromban (Dudlís néven) várakoztam a Molnár-szigeten, hogy beállhassak játszani a focicsapathoz. Ez csak akkor volt lehetséges, ha páratlanul voltak, vagy ha uram bocsá, lesérült valaki. A fociban nem lehet elfáradni. Akkor nem lehetett.

Nagy érzés volt játszani a nagyok között. Mint ahogy nagy érzés lehetett játszani Bartl bácsinak is „a nagyok” között. De kik is voltak ők? Kicsit bajban vagyok, mert tudom, mindegyikükről lehetne írni külön cikket is, de most elég talán, ha azt mondom, hogy ezek közül a „báli zenészek” közül vagy tizen előbb-utóbb az ország legjobb zenekaraiban is nagyok tudtak lenni. Hogyan lehetett ez és lehet ma is, és miért éppen itt? A vérükben van? Az ország más helyein is élnek sváb zenészek. Budapest közelsége? Apáról fiúra száll? — Túl egyszerű lenne. Nem tudom. Talán, mert itt a bálban is nagyon szépen kellett játszani, igényelték az emberek, és egy trombita Ländler-triója, ha jól játszszák, hasonló zeneiséget igényel, mint egy Haydn-, Mozart-, Schubert-szimfónia menüett-tétele, nem beszélve Mahlerről vagy Brucknerről. De talán Bartl bácsi a megoldás. Soroksáron ilyen a környezet, a levegő, a klíma: idős korban, munka mellett készletét érezte, hogy megtanuljon trombitálni. Nem tudom. Lehet, hogy ez vagy a Sziget a titok nyitja. Tényleg, a Sziget!

A Sziget

Menjünk vissza a Szigetre focizni! A Geiger Misi — rokonság nem fűz hozzá, csak névazonosság, meg a foci, no és még valami; merthogy nyelvész diplomával a zsebében, komoly állást betöltve, elment a Galambos János bácsihoz trombitát tanulni, pedig mondtam, hogy már az első hangok kicsíholása is küzdelem —, de hát ez a soroksári klíma. És a János bácsinál élvezte a küzdelmet, olyan hangulata volt az óráinak. Mindenkit biztatott, hogy majd mellette fog ülni a Rádiózenekarban. Ő sem gondolta komolyan, de fontos volt, hogy aki tanul, bízzon magában. (Egyébként mivel én is nála kezdtem, ez egyszer bejött a jóslata.) Sosem felejttem el, Geiger Misi mesélte a Szigeten foci előtt: trombitaórán a feladott elődöt kezdte játszani, de János bácsi leállította, majd topogva, bi-

zonytalanul azt mondta, „nem jó, Misikém, ezt úgy kell... úgy kell játszani... mint a TELIHOLD”. (Nem lassan, nem érzékenyen, nem lágyan, nem dolce, hanem mint a TELIHOLD.) Azután megmutatta. Ő úgy születt, hogy négy elemivel is professzor tudott lenni, és ha kellett, úgy trombitált, mint a „TELIHOLD”.

De lent a Szigeten focizott Polster Józsa, a helyi fuvaros Adonisz alakú fia, a Rádiózenekarból, aki, mivel mifelénk lakott, a Szigetre menet bejött hozzánk és játszott nekem. Mindig olyan nehézségi fokon, hogy a következő vasárnap foci előtt már én is el tudjam játszani, és én minden vasárnap azt hittem, már mindent tudok, amit kell. Milyen jó érzés ez akkor, mikor az ember szinte még semmit sem tud! Amikor azután Józsa úgy érezte, már eleget volt itthon és külföldre szökött, szinte természetes módon — és persze kemény próbajáték után — én kerültem a helyébe.

De lejött néha a Szigetre Schubert János — Subri —, a Rádiózenekar szólótrombitása is focizni, akinél szebb hangon igazán nem tudom, hogy lehet-e játszani. Lövésaitól kiszakadt volna a hál, ha a kapu helyett nem két cipő lett volna lerakva a földre. Ő annyira szeretette a hangszerét, hogy szinte elégett bele. Nagyon korán hagyott itt minket.

Na és előfordult a pályán, mert nagyon szeretete a

focit, Szabó Laci bácsi is, akiről már a Barti bácsis részben kellett volna írjak. Ő volt a soroksári bálók snájdig szólistája, később a növendék katonazenészelkek megmentője és tehetségüknek tartós kibontója, és szinte természetes, hogy az Operazenekar oszlopos tagja. Közben teltek az évek. Soroksár „fejlődött”, a Szigetet magas, drága betonfallal vették körül, csakúgy, mint korábban az országot, de mi tovább fociztunk a dupla falon belül, igaz, a meccs végét néha a lovasrendőrök jelezték kardlappal. De azért jöttek az új játékosok.

Palotai Pista, jó cselező, kemény, modern csatár volt — később a Rádiózenekar csillogó hangú trombitása lett.

Szekeres Béla — a focipályán szélső típus, gyors lábú, lábánál csak trombitálása gyorsabb — helyet követtelt és kapott a Rádiózenekarban. Édesapja, a filozófikus hajlamú Feri bácsi, a Ferenesik vezette Hangverseny Zenekarban bizonyította már soroksáriságát.

Somorjai Stefi jó érzékű, bár kissé kényelmes volt focistának — de nem volt kényelmes a gyakorlásban, így az Operaház zenekarába biztos favoritként került be.

Ahogy Szabó Laci is (ugye, ismerős a név?), a jó rúgó technikájú, de állandóan némi túlsúllyal küzdő középpályás, aki, mint mindenhová, az Operaházba is követte Somorjai Stefit, no meg persze az édesapját.

Schubert Feri (szintén második generáció), aki nagyon jól játszott a pályán, szervezte a játékot. Diplomás trombitás, a Honvéd Művészegyüttes tagjaként módosított, most a Rádióban irányít — zenei szerkesztő —, és időnként velem beszélget a Pagoda előtt, hogy milyen szépen szól a szoprán női hang s trombita ketős.

Zene hét trombitára

Még tudnám folytatni a csapatösszeállítást, és nem feltétlenül a tartalékokkal, de nem szeretném, ha grafomániával vádolnának meg. Különben is: eszembe jutott valami, amivel be is fejezem soroksári mesémet.

Az USA-ban, New Mexicóban tartottam előadást a világ minden részéből összegyűlt kollégáknak Magyarországi trombitás helyzetképéről. Hogy érdekesebb legyen az előadás, játszottam is, szólóban, zongorakísérettel, majd a „mi szól szebben hat trombitánál?” kérdés jó hangulatcsináló feltétele után lejátszottam egy híresen nehéz, hét trombitára írott zenedarab hang-lemesztelvéletét. Ezzel zártam az előadást. A gratulációk elhangzása után a legtöbben azt kérdezték, hogyan tudtam összeválogatni a kis Magyarországon ennyi jó trombitást, akik a lemezfelvételen játszottak? Akkor röviden, kissé nyeglén csak annyit válaszoltam, hogy szóltam foci közben a haveroknak, akik ott laknak a faluban. Ezt ők egyáltalán nem tekintették komoly válasznak, hitetlenül, már-már gúnyosan mosolyogtak.

Hát ez az írás talán arra is jó lesz, hogy elküldjem New Mexicóba, és ha elolvassák, utólag elhiggyék nekem, hogy van a világon egy kis helység, ahol ha el akarom játszani Altenburg hét trombitára írott darabját, csak le kell mennem a Szigetre, szólani a csapattársaknak...

⇒ Geiger György

Afotókat a szerző bocsátotta rendelkezésünkre

50 éves a MÁV Szimfonikus Zenekar

A hamarosan megjelenő jubileumi kiadvány előszava

„A MÁV Szimfonikus Zenekar megalakulását 1945. május 1-jére datáljuk.” A zenekar belső, hivatalos jelentése ezzel a mondattal kezdődik. Aki pedig arra vállalkozik, hogy ennek az ötven esztendőnek, a zenekar művészi kibontakozásának és zenei életünkben fokozatosan meghódított helyének elemzésébe behatódjon, kétféle kockázatnak teszi ki magát: egyfelől a szubjektív érzelmek túltengése révén válhat lírai ömlengéssé visszaemlékezés, másfelől a rideg statisztikai adatok, névsorok, előadásszámok grafikus bővülete csábíthatja száraz „értékelésre”. Nem könnyű e Sziklák és Karübdiszek között józanul vezetni a jubileumi krónika hajóját. A vállalkozáshoz kortárs mivoltom kölcsönöz jogcímet és bátorságot, hiszen ezt a fél évszázadot együtt élttem meg a MÁV Szimfonikusokkal, mint közönség, mint műsorismertető bajtárs a pódiumon és mint kritikus.

Azt a tényt, hogy nem akármilyen ötven évet élünk meg e honban, szükségtelen hangsúlyozni. Csak az utókor, az elkövetkező fél évszázad tudatába nem árt bevésni azt a körülményt, hogy 1945. májusában, amikor a világtörténelem egyik legszörnyűbb katalizmája véget ért, nem csupán épületeink heverték romokban, hanem testünk és lelkünk is a pusztulás szélén állott. Talán az oly nagy becsben tartott kultúrnépck között sem volt teljesen magától értetődő az a törekvés, amely a vasút intézményének még ki sem hevert pusztulása ellenére az életre eszmélés szinte első percében már a kulturális helyreállítást, a zenei élet megteremtését tűzte ki céljául a MÁV dolgozóinak körében. Vagyis ennivalónk még nem volt, de már akad egy együttes, amely Bartók és Kodály zenéjével ismertetett meg bennünket, ablak nélküli termekben, fűtetlen falak között, roncs hangszerekkel, de töretlen szívvel és lélekkel.

Szőke Tibor lett az együttes karmestere. Az ő nevéhez fűződik Kodály Psalmus Hungaricusának, Bartók Cantata Profana-jának előadása, ami ötven évvel ezelőtti közönség ízlést, zenei tájékozottságot és a modern zenével szemben tanúsított makacs ellenkezést figyelembe véve nem csekély bátorságot, eltökéltséget jelentett, nem beszélve Bartók művének közismert előadói nehézségeiről. De nem ez az egyetlen meglepetés, amit a visszatekintés számunkra jelent: Szőke Tibor olyan hallatlan tettekre is képes volt, mint Schönberg Megdicsőült éj (Verklärte Nacht) című művének megszólaltatása — ez a hangverseny 1949. májusában hangzott el, tehát javában a zsdanovi művelődéspolitikai hajnalán, amikor valamennyi modern irányzatú művet tiltott listára helyeztek —;

Honegger Pacific 231-ének, valamint Britten Pucell-változatának — ez utóbbi magyarországi bemutató — előadására.

És, ha már belemerültünk a műsorpolitika kérdésébe, nem tehetünk egyebet, mint a legmélyebb tisztelettel adózunk a MÁV Szimfonikusok mindenkori vezetőinek, akik a magyar zene ügyét oly példamutató odaadással karolták fel. Ötven év hangversenyműsorai között lapozgatva a magyar zenének olyan gazdag és színes tárházára lelünk, amit igazán értékelnünk csak így, visszapiillantva lehet, hiszen amikor az ember éppen ott ül a hangversenyen, nem jut eszébe, hogy ennek vagy amannak a kompozíciónak a megszólaltatása egyúttal művelődéspolitikai hőstett is! E pontnál engednünk kell a statisztikai adatok csábításának, lehetetlen megkerülnünk a nevek felsorolását már csak azért is, mert ez intő példa lehet valamennyi együttesünk számára. A MÁV Szimfonikusok vasutas dolgozókból verbuvált közönsége nem volt — nem is lehetett — zenei ínyenc, különleges újdonságok kedvelője. Az ő számukra a klasszikus mesterek megismertetése és megkedveltetése volt a hangversenyek alapvető célkitűzése. Mégis sikerült a műsorok szerkesztőinek elfogadtatni és a legtöbb esetben szívesen fogadtatni olyan zenéket, amelyeknek stílusával ez a közönség éppenséggel nem volt ismerős, sőt gyakran maguk a muzikusok is csak kemény igyekezet és erőfeszítés árán tudták elsajátítani ezeket. Alljon hát itt a névsor, betűrendi sorban, önmagáért beszélve:

Arányi György, Bartók Béla, Balassa Sándor, Borgulya András, Csiki Béla, Dávid Gyula, Dobos Kálmán, Dohnányi Ernő, Doráti Antal, Erkel Ferenc, Erkel Sándor, Farkas Ferenc, Gál Jenő, Gárdonyi Zoltán, Goldmark Károly, Gulyás László, Hidas Frigyes, Horusitzky Zoltán, Hubay Jenő, Huzella Elek, Jemnitz Sándor, Kacsóh Pongrác, Kadosa Pál, Kardos István, Kazacsay Tibor, Károlyi Pál, Kenessey Jenő, Kocsár Miklós, Kodály Zoltán, Koloss István, Kósa György, Kurtág György, Lenday Kamilló, Liszt Ferenc, Maros Rudolf, Mihály András, Mosonyi Mihály, Patachich Iván, Petrovics Emil, Poldini Ede, Pongrácz Géza, Ránki György, Ribári Antal, Rózsa Miklós, Sárai Tibor, Sárközy István, Sugár Rezső, Szabó Ferenc, Szelényi István, Szervánszky Endre, Székely Endre, Szokolay Sándor, Szöllőssy András, Szőnyi Erzsébet, Sulyok Imre, Tardos Béla, Váry Ferenc, Vántus István, Vass Lajos, Vavrincez Béla, Vársárhelyi Zoltán, Vaszy Viktor, Vincze Imre, Vincze Ottó, Viski János, Weiner Leó.

Elképzelhető, hogy ez a névsor nem teljes, de ebben a formájában is ékesen példázza azt a műsorpo-

litikát, amely előtt tisztelegnünk illik és amelyet példamutatónak óhajtanánk tekinteni. Mintegy nyolc darab, a fent felsorolt szerzők alkotásai közül bemutató előadásban hangzott el a MÁV Szimfonikusok hangversenyein.

A szélesebb műsorpolitika a már említett szempontok szerint tekintette feladatának a nemzetközi hangverseny-repertoár standard műveinek megismertetését a közönséggel. A klasszikus, romantikus „gerinc” Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Csajkovszkij, Mendelssohn műveiből épült fel, de méltó helyre került a barokk mesterek életműve, különösen az oratóriumok és misék (megint csak „oly korban”, amikor ez a politikai nézetek irányvonalának nem felelt meg!), szép előadás-számot ért meg a francia impresszionizmus iskolája, és természetesen (ld. fenti utalást a politikára!) a szovjet zene is. Felhangzott mindez részben az együttes saját kamagynak irányítása alatt (Szőke Tibor 1949-ben elhagyta az országot, utána Pécsi István, Lukács Miklós, Oberfrank Géza, Kovács János, Nagy Ferenc, Mark Gorenstein és Gál Tamás vezették a zenekart; Gál Tamás 1988 óta áll a MÁV Szimfonikusok élén), részben olyan külföldi vendégkarmesterek estjein, akik között nem egy világhírű személyiség is található.

A céltudatosan olcsó bérletek tulajdonosai, akik minden hó első és harmadik péntekjén helyet foglalnak a Zeneakadémia nagytermében, ilyen módon váltak zenekedvelőkké-zeneértőkké, a kultúra kiemelt részeseivé. Ez a MÁV Szimfonikusok tevékenységének elsőrendű és legfontosabb eredménye. A rendszeres és magas színvonalú koncertezésről ugyanis ennek az együttesnek feladatköre még távolról sem merült ki. Itt voltak még a — főképpen szabadtéri — nyári operett-csúcsok, amelyeknek anyagát csak hallgatni könnyű, előadni éppoly felelősségteljes munka, mint a nagy klasszikusokét.

Itt volt a Gördülő Opera című intézmény, amely eleve a MÁV együttesének adottságaira — nem utolsósorban a díjmentes szállítás és szállás lehetőségeire — épült és amely éveken át felbecsülhetetlen értékű munkájával terjesztette a zenekultúrát az ország különböző vidékeire a lakosság olyan rétegei között, amelyek „igazi” operát még sohasem láttak-hallottak. Operaházunk legkiválóbb művészei adták nevüket, tehetségüket ehhez a vállalkozáshoz. Számos kedves anekdota, mulatságos epizód emléke fűződik a Gördülő Opera működéséhez; ezeket az Operaház egykori ügyelője, Bálint Marcell meg is örökölte két visszaemlékező kötetében („Vigyázz, megy a függöny!” és „Mi, Operaháziak...”).

A jubileumi emlékezés rúgója azonban elsősorban a megilletődés, amely minden, ehhez hasonló, önzetlen kulturális misszióknak kijár. Így a vidéki hangversenyek közreműködőinek, akiknek sorában ismét előkelő helyet foglal el a MÁV Szimfonikusok Zenekara. Az Országos Filharmónia vidéki műsorpolitikájában — a Gördülő Operához hasonló módon —

megint csak jelentős szerepet játszott a MÁV-osok ingyenes utaztatásának lehetősége, az a körülmény, hogy a pályaudvarok holtvágányán türelmesen várt a muzikusokra a hálókocsi szerelvénye, nem kellett sem szállítóeszközzel, sem szállodáról gondoskodni részükre. Ma már 40 — hivatásos, félhivatásos és amatőr — szimfonikus zenekar működik országunkban: abban az időben, amikor a MÁV-zenekar missziós útjaira indult, ennek a számnak csekély töredéke jellemezte az országos zenei ellátottságunkat. Ezeket a vidéki hangversenyeket kiváló hazai és külföldi karmesterek, jeles szólisták tették a közönség számára mindörökre emlékezetessé, de az, hogy az esemény egyáltalán létrejöhetett, megint csak a zenekar fáradhatatlan buzgalmának volt mindenkor köszönhető.

És még mindig tart a felsorolás — az ember szinte nem is érti, az év 365 napja hogyan bizonyult elégnek ennyi munkához? Mert hát ugye itt voltak a nemzetközi versenyek — örvendetes módon egyre rendszeresebben ismétlődve — amelyeknek magától értetődően a MÁV-zenekar volt állandó „hangszere”, megszólaltató közege. Gondoljuk csak el, milyen mérféle készenlétet, mekkora beleérző készséget, lelki empátiát igényel egy soha sem látott-hallott külföldi versenyző irányítása alatt muzikálni és tenni azt napjában több, mindig más alkatú, más képzettségű és elképzelésű karmester-jelölt esetében! És akkor még nem szóltunk a hangszeres és énekes versenyzők produkciójának kíséretéről, ami mint a műfaj, eleve önálló igényeket támaszt minden muzikus és minden együttes munkájával szemben!

Mind e vázlatosan említett tevékenységi ágak önmagukban hordozzák a fizikai és idegrendszerbeli túlfeszítettség megannyi rizikófaktorát, de ugyanakkor a nemzetközi hírnév lehetőségeit is. Mindazok a vendégkarmesterek és vendég szólisták, akik a hazai pódiumot tapsvihar közepette hagyták el, jól megjegyezték maguknak a partnert, akinek sikerüket köszönheték: a zenekart. Amikor pedig a vasfüggöny légmentesen záró mechanizmusa lassanként felengedett és már lehetett külföldre utazni, a régi partnernek kijáró szívélyességgel fogadták a MÁV Szimfonikusokat — „művészneven”: Budapesti Hangversenyzenekart — a muzikusok. Ma már rendszeresen utaznak mindenfelé és aratják jól megérdemelt sikereiket. Időközben levették a hajdan céhbeli hovatartozásukat jelképező vasutas egyenruhát, szerte a világon megszokott estélyi öltözetben lépnek pódiumra.

Közhely az efféle fél évszázados jubileumok alkalmából az ünnepeltnek további 50 év sikeres munkát kívánni. Most, amikor mégis ezt teszem, ebbe némi önző érdek is vegyül: magunknak, a mi országunknak, a mi zenehallgató közönségünknek kívánom, hogy a MÁV Szimfonikusok újabb fél évszázadon át zavartalanul muzsikálhassanak!

✎ PÁNDI MARIANNE

FOGORVOS FUVOLISTA

Adorján András fuvolaművész vendégfellépése
a Magyar Szimfonikus Zenekar koncertjén

Március közepén a Pesti Vigadó vendége volt Adorján András. A rendkívül szerény fuvolaművész a Magyar Szimfonikus Zenekar — ez alkalommal Antal Mátyás dirigálta — meghívására jött Münchenből Budapestre, és vitte fantasztikus sikerre Mozart G-dúr fuvolaversenyét, Hacsaturján hegedűversenyének fuvolaátíratát, majd a közönség szűnni nem akaró ünneplésének köszönhetően ráadásként Doppler Magyar fantáziáját, valamint Popp Csárdását. Kár, hogy a szakma képviselői és a kritikusok — feltehetően az épp abban az időben zajló Tavaszi Fesztivál zsúfolt programja miatt — nem voltak részesei a briliáns technikájú művész kifejező játéknak. A koncert napján, a zenekari főpróba után kerestük meg a vendég-furolistát.

➤ „...egy igazi mester, furolája hangja, mint Pavarottié” — ilyen és hasonló méltatásokkal jellemzi Önt a Washington Post és a The Boston Globe. A zenei világ pedig generációja első furolásai között tartja számon. Mesterkurzusokat ad számos kontinensen, nemzetközi fesztiválok rendszeres és aktív résztvevője, és 1987-től a Kölni Zeneiskola professzora. Mint gyakorló muzsik és mint tanár, mit gondol: kiből válhat jó furolista, aki ezen a nehéz hangszeren sikereket érhet el?

— Még mindig nem olyan bizonyult technikailag, mint más fúvóhangszer. Ezt elsősorban a müncheni furolistának és hangszerkészítőnek, Theobald Böhmnek köszönhetjük, aki a múlt században

forradalmasította a furolát, a legrégibb instrumentumok egyikét, melynek a kőkorszakból származó kezdetleges őst feltehetően csontból készítették. Később — mint ismeretes — fából, majd ezüstből, aranyból gyártották, illetve gyártják — a legkitűnőbbeket az Egyesült Államokban és Japánban. Több kollégával együtt az ezüst furolát használjuk szívesebben — előnyösebb intonációja miatt — a szebb hangzású aranyból. De azt hiszem, majdan mindenkinek fülében él egy jellegzetes fa-hangzás. Ma már újra lehet elvéve olyan gyártókat találni, akik visszatértek a fafuvola készítéséhez. Magam is rendeltem egyet, mert meggyőződése, hogy hamarosan ismét reneszánszát éli.

Ami a jó furolistát illeti, természetesen alapvető és elengedhetetlen a muzikalitás és a hangszer megszólaltatásához szükséges jó fogazat. Az a növendék szerencsés, aki kezdettől jó kezekbe kerül. Sajnos, a neves tanárok kezdőkkel nem foglalkoznak. Egyrészt többnyire türelmetlenek, másrészt a fellépéseik miatt nincs idejük. Ezen nehéz változtatni.

➤ Akkor lehetett Ön kezdő muzsik, amikor Magyarországot elhagyva 12 évesen szüleivel Dániában telepedett le 1956-ban. Később fogorvosként diplomázott Koppenhágában 1968-ban. Mikor lett a fogorvosból furolista?

— Fordítva történt. A furolistából lett időközben fogorvos. Gyerekkorom óta tanultam zenét, és bár nagyon szerettem a hangszeremet, szüleimmel együtt fontosnak tartottuk egy biztos megélhetést garantáló diploma megszerzését, az akkor még körvonalakban sem látható kimenetelű zenei pálya mellé. Beülhettem volna egy gyenge zenekar-

ba, mint másodvonalbeli fúvós, és akkor azt hiszem, az ember inkább fogat húz. De szerencsémre nem így történt. Jó zenekarokba kerültem...

➤ És nemzetközi karrierje széles ívet futott be. Furolaversenyek nagydíjait nyerte Koppenhágában, Montreuxben, majd Párizsban. Később Stockholmban, Kölnben, Baden Badenben és Münchenben lett élvonalbeli zenekarok első furolása. Több mint 80 lemezt és CD-t készített, melyeken kortárs szerzők művei épp úgy megtalálhatók, mint az Ön által újra felfedezett, elfelejtett komponisták: Benda, Bloch, Doppler, Hummel, Roman, Spohr és mások szerzeményei.

— Ez utóbbiak egyetlen oka a rendkívül szegény furolaírodalom. A szerzők nem kényeztettek el bennünket, ezért gyakorta játszom át-dolgozásokat. De nyugodtan állíthatom, hogy mestermű nem veszett el. Nem véletlen, ha egy alkotás feledésbe merül.

➤ Mint azt a fentiek is igazolják, Ön népszerű, világjáró művész. Nálunk azonban nem igazán ismert...

— Ritka vendég vagyok Magyarországon. Négy évvel ezelőtt koncerteztem először jelenlegi partnereimmel, — az azóta rengeteget fejlődött — Magyar Szimfonikus Zenekarral. Azt megelőzően a Liszt Ferenc Kamarazenekarral, három esztendője pedig az Operaház zenekarával léptem fel egy-egy alkalommal. Ha hívnak, nagyon szívesen jövök gyakrabban is.

☞ Ráksi Katalin

In Memoriam Bartók Béla

ÁHZ–turné Spanyolországban

A nagysikerű év eleji németországi turné után nem sokkal, hűsvét hétfőn újra útra kelt a Magyar Állami Hangversenyzenekar. Az egyhetes spanyolországi hangversenykörút során Valenciában, Santiago de Compostelában és Madridban koncertezett az együttes.

A nyolcvanas években Spanyolország kultuszminisztériumának, valamint a nemzeti színházi és zenei intézetének tudatos és irigylésre méltó célja az ország zenei infrastruktúrájának kiépítése volt. Ennek eredményeként nagyobb és kisebb városokban is sorra épültek a rendkívül jó akusztikájú, nagyszerű technikai felszereltségű, többfunkciós koncerttermek. Így az ez alkalommal 100 taggal utazó hangversenyzenekarnak megadott a jó körülmények közötti muzsikálás öröme.

A hangversenykörút a spanyol partner — a negyedszázada működő és az ÁHZ hiszpaniai koncertjeit szervező *Ibermusica* — kérésére Bartók jegyében zajlott. Santiagóban és Valenciában — ahol a helyi híradás „a hónap koncertje”-ként emlegette a magyar muzikusok fellépését —, valamint a madridi első koncerten is *Bartók Két képét op. 10.* és *A kékszakállú herceg várát* szólaltatta meg a zenekar. A Balázs Béla szövegére írt, nagyegyüttest igénylő, ezúttal koncertformában felhangzó mű szólistái *Takács Tamara* és *Kovács Kolos* voltak. A madridi zárókoncert műsora komoly feladatot rótt a zenekarra. A *csodálatos mandarin* ebben a formában a jelenlegi összetételű együttes ez alkalommal játszotta először — a kevés próbalehetőség ellenére — kitűnően. Az est szólistája, két londoni koncertje között 24 órára a spa-

nyol fővárosba érkező Jandó Jenő, *Bartók 2. zongoraversenyét* játszotta, ráadást igénylő sikerrel.

A három évezredes múltta visszatekintő Spanyolország ma modern szellemű, az idegen kultúra befogadására kész, nyitott ország. Ennek köszönhető az a világ zenekarait felvonultató, októbertől májusig mintegy 34 koncertet magába foglaló bérletsorozat is, melynek keretében a Magyar Állami Hangversenyzenekar fellépett. Együttesünk előtt többek között a Claudio Abbado vezényelte Gustav Mahler Ifjúsági Zenekar, Pesko Zoltán, a Bajor Állami Zenekar, a Wiener Symphoniker, a Végh Sándor dirigálta Camerata Academica Salzburg és az Alexander Lazarov vezette moszkvai Bolsoj zenekara játszottak. Az ÁHZ után például — április 30-án európai koncertkörútja során a Budapesti Kongresszusi Központot is útbaejtő — San Francisco Orchestre volt a madridi Auditorio Nacional de Musica vendége.

Az 1995–96-os szezonban az Izraeli Szimfonikusokat dirigáló Zubin Mehta, Christoph von Dohnányi, a Pittsburgi Szimfonikus Zenekar élén Lorin Mazel és a New York — Metropolitan Opera Zenekarát vezénylő James Levine neve teszi ígéretessé a már elkészült hangversenynaptár kínálatát.

Mindenek előtt a spanyol közönség mind a négy koncerten megnyilvánuló lelkes tetszésnyilvánítása, az általuk nem „anyanyelvi szinten beszélt” Bartók-művek fogadtatása a bizonyíték arra, hogy az ÁHZ méltó a felsorolt zenekarok társaságára. A másik, egyben a sikerre utaló legfőbb bizonyíték egy újabb — 1999-ig lebonyolításra kerülő — spanyol hangversenykörútra szóló felkérés.

A turné befejeztével az együttes intendánsát, Samu Lászlót és a sikerszeria dirigensét, Fischer Ádámot kértük meg, összegezzék véleményüket.

Samu László: — Az ÁHZ hatodik alkalommal jár Spanyolországban. Ferencsik karnagy úrral kezdődött vendégeskedésünk a gyönyörű Granadában, legutóbb pedig Sevilleben, a világkiállításon muzsikáltunk 1992-ben. Ezúttal engem Bartók zenéjének kedvező fogadtatása lepett meg. Azokat a zeneileg nagyon problematikus részeket is koncentráltan kísérték figyelemmel, melyek olykor nekünk is nehézséget okoznak. Öröm volt látni, ahogy a teljes hallgatóság a kézbe kapott spanyol nyelvű szövegek könyvet végigkísérte. Együtt éltek a textúrával és a zenével.

Fischer Ádám: — Amit tudunk, kihoztunk ebből a turnéból. A zenekar nagyon nagy teljesítményt nyújtott. Az ÁHZ-vel való immár évtizednyi utazás után fontosnak tartom, hogy magyar zeneirodalommal vendégeskedjünk. Ez olyan tradíciókat is hordozó üzenet, amivel mi mást tudunk mutatni a közönségnek, mint egyéb nemzetiségű zenekarok. Számomra nagyon sokat jelent a hangversenyzenekar, hiszen többségük az én generációmhoz tartozik. Ez egy nagyszerű együttes. Annál szomorúbb azt látni, hogy azok az emberek, akikkel együtt kezdtem a pályát, 20–25 évi tisztesítés, becsületes munka után a társadalmi változások következtében, a történelem vesztéseinek érezhetik magukat. Sajnos, képtelen vagyok segíteni rajtuk, de remélem, hogy jobb lesz nekik egyénenként és együtt is. A zenekar jövőjébe nem tudok most beleszólni. Bizakodom az ebben a formában való fennmaradásukban.

☞ R. K.

ZENEKARI KULTÚRÁNK TÖRTÉNETÉBŐL

(III.) 1940 — fordulópont Budapesten

Szendy Károly, Budapest polgármestere 1940. április 23-án írta alá a törvényhatósági bizottság (közgyűlés) hivatásos szimfonikus zenekar alapítására vonatkozó határozatát. Zenekultúránk történetében fontos dátum ez, első professzionális hangversenyező nagygyűléssünk, a Székesfővárosi Zenekar születésnapja. 72 muzsikusként tagja végre anyagi biztonságban koncertezhetett, tisztességes havi fizetésért, teljeskörű szociális ellátást élvezett. Mindenesetre sok víznek kellett lefolynia a Dunán, míg Bárczy István 1909-es zenekar-alapító terve valóra vált.

A 20-as évek elején külföldi szaklapoknak küldött Kodály-tudósítások visszatérő gondolata, hogy a trianoni béke és a pusztító magyarországi infláció következtében Budapest 1914-ig ígéretesen fejlődő zenei élete mélypontra zuhant, valósággal balkanizálódott. Az értéktelenség pénzt 1927. január elsején vezették be, de már 1929 novemberében kitört a nálunk is súlyos és tartós következményekkel járó nagy gazdasági világválság. Nem kedvezhetett tehát a csillagok állása hivatásos zenekar alapításának. 1922–25. között a Városi (ma: Erkel) Színház együttese koncertezett, Ábrányi Emil és neves külföldi vendégkarnagyok vezényletével, Budapesti Szimfonikus Zenekar néven. Unger Ernő főiskolai tanár a Zeneakadémia frissen végzett növendékeiből alakította meg a Budapesti Hangversenyegyesületet, amely 1923–29. között működött, s 1925-től rendszeresen szerepelt a Rádióban is.

A legfontosabb fejlemény, hogy 1923-ban bemutatkozott a Városháza hangszerismerő tisztviselőiből alakult, kezdetben 30 tagú Székesfővárosi Zenekar — e néven az első. Boldog kor, mondhatnánk, hisz legalább az értelmiség neveltetéséhez hozzátartozott egy hangszeres jó amatőr színvonalú eljátszása. A létszám csakhamar megnőtt, s Bor Dezső együttesét 1925-ben átvette a főváros népművelési bizottsága. Hogy a tagok kaptak-e valami pénzt, nem tudom. Az együttes törzsét mindenesetre lelkes és képzett amatőrök alkották, akik nyolcórás munka mellett — után, szabadidejükben vállalták e plusz elfoglaltságot. A mainál rövidebb, október közepétől május közepéig tartó évad folyamán kéthetente adták bérletes hangversenyeiket a kétszer személyes Vigadóban, nyáron számtalan szabadidéri játszóhelyen, melyek közt legendaként máig él a drága Károlyi-kert (az Újpest–Kispest metróvonal építésekor szűnt meg). A zenekar missziót teljesített rendkívül alacsony helyárral: 30 meg 50 fillér volt a tarifa, míg 1928-ban a Filharmonikusok koncertjeire egy pengőnél kezdődtek a helyárak. De missziót teljesített Bor Dezső együttese igényes műsorpolitikájával is. Rendszeresen

játszott Bartókot, Kodályt, Minden évben rendezett legalább két úgynevezett tehetségvédelmi hangversenyt ígéretes pályakezdő előadóművészeink és zeneszerzőink megismertetése végett. Felléptették a 11 éves Fischer Annie-t, koncertkarmesterként bemutatták Ferencsik Jánost és Solti Györgyöt. Farkas Ferencről Szabó Ferencig zeneszerzőink hosszú sorát juttatta először nyilvánossághoz a tehetségvédelmi akció. Rendszeresen tartottak nemzeti esteket — finn, francia, stb. — s adták elő nálunk ismeretlen, vagy alig játszott külföldi zeneszerzők műveit. Műsorúságuk — A zene — koncertműsorok és műismertetések közreadása mellett közölte Jemnitz, Lajtha, Molnár Antal írásait, dalfordításokat; hangverseny- és operakritikai rovata is volt.

Kamarazenekarok

Az elnevezés 1920 januárjában bukkan fel először nálunk. Egy 25 éves hegedűs, őstől az Opera brácsatuttlistája, Komor Vilmos ekkor mutatkozott be az Operaház tagjaiból alakult, s nevét viselő kamarazenekar karmestereként. Mai értelemben inkább kis szimfonikus zenekarnak nevezhetnők az együttest, mely játszotta Mendelssohn, R. Strauss Hegedűversenyét, Csajkovszkij Mozartianáját, Weinertől a Farsangot és a Katonásdít, s egy sor más, a kamarazenekari repertoárhoz szorosan nem tartozó alkotást is. Amikor 1925. december elsején, egy Rákóczi út eleji bérházban a Rádió rendszeres műsorszórásra rendezkedett be, az akkori szűk stúdióban Komor Vilmos — még épp, hogy elférő — kamarazenekara lett a Rádió mindenestől házi együttese. Megsokszorozza ennek jelentőségét, hogy a helyszíni közvetítésekhez 1829-ig hiányzott a technika. Egy, a karmester leánya által publikált, 1928. augusztus 17-én kelt rádiós diszpozícióból kiderül, hogy szeptemberben nem kevesebb, mint 13 szereplésre szerződtek az együttest. Volt ebben szórakoztató- és könnyűzene, balett-muzsika, operett, s néhány koncert operaénekes közreműködésével.

A rendszeres rádiós közreműködés meg az együttes 1928 tavaszán abszolválta igen sikeres háromhetes olasz turnéja lett végül a kamarazenekar veszte. Nem új találmány a kenyéririgység. Az év őszén az Operaház, mint munkáltató, kikötötte, hogy a Rádióban teljes zenekarából összeállított 3–4 turnus szerepeljen, vagyis minden zenész részesedjék a honorárium-

ból, s a produkciókat ne egy brácsás, hanem a társulat karmester-lagja vezényelje. Komor együttese nem sokra rá kimúlt.

Kamarazenekari létszámot kért „kölcson” a Zeneakadémia növendékzenekarából 1925. október 31-én rendezett Bach-estjéhez (három kantáta és a C-dúr 3-zongorás verseny) Edwin Fischer, a zseniális pianista-karmester, ki a versenyművet a zongora mellől vezényelte. Az első modern kísérlet is a Zeneakadémiához fűződik. 1928. február 25-én, a XIV. növendékhangversenyen Mozart K. 488 számú A-dúr zongoraversenyét játszotta Fischer Annie, „kísér az intézet kamarazenekara. Tanára: Weiner Leó.” (Évkönyv) Ez volt az első karmester nélküli zenekari produkció Magyarországon. Hanem Weiner, a maximalista, jó fél évig próbálta ezt az egyetlen műsor-számot, s mivel a kenyérkereső növendékeknek nem volt elegendő szabadidejük, újabb művek betanulása elmaradt. Elképzelhető pedig, hogy mennyit adott az amúgy hanyag kezekre bízott növendékzenekarnak ez az intenzív próbamunka.

A 30-as évek derekán Fraknói Károly alapította meg s vezényelte a Női Kamarazenekart; itt kezdte dirigensi pályafutását Sándor Frigyes. Az együttes repertoárjának mai kamarazenekari anyag szerepelt jellemzően, a karmester nélküli működés azonban az 50-es évek végéig vívmánya lesz majd (Tátrai Vilmos Magyar Kamarazenekara). Gyakran játszott kamarazenekari létszámmal Lichtenberg Emil 1919-ben alapított oratórium-társasága, a Budapesti Ének- és Zeneegyesület (becenevén: bömölde) is.

Két válság egy csapásra

1929. november 24-én összeomlott a tőzsde New Yorkban, nyomában az első világgazdasági válság (csődök tömege, vágatott munkanélküliség nálunk is). 1929-ben mutatták be az első hangosfilmet Budapesten (Az éneklő bolond, USA, 1928). Érzelmes dala, az Al Johnson által énekelt *Sonny boy* örökzöld lett a slágerek között. Zenekari muzsikuskaink hosszú évekig át cipelték a technikai újítás súlyos terheit. A némafilmet ugyanis élő zenével festették alá. A bemutató moziban zenekar játszott — ha nem is nagy szimfonikus létszámmal —, a Corvinban, a Fórumban vagy az Urániában mindmáig látni az orchester hült helyét. Az utánjátszó moziknak már csak valami kisegyüttesre tellett, a „csöngelő mozinak” is becézett legolcsóbb helyi műintézetekbe egy szál zongorista, hegedűs, harmóniumos (moziorgona) jutott. Hangosfilmek vetítésére természetesen a borsos belépti díjakat szedő premiermozik rendezkedtek be először, s bocsátották szélnek fölöslegessé vált zenekaraikat. Százszámra vesztették el igen szerény kenyérüket muzsikuskaink, kiken a kivándorlás sem segített volna, hiszen globális méretű volt a gazdasági válság, s vele a zenei élet pangása, másfelől a hangosfilm elterjedése is globális volt, mindenütt megszűntek a mozi-zenekarok.

Még 1934-ben is munkanélküli fiatal hangszeresekből szervezte meg Sámly Zoltán, az operaház utóbb nyilassá vált korrepetitora — 1944 őszén igazgatója — a Budapesti Szimfonikusokat. A mindössze két évet megélt együttes évadonként 16 bérleti hangversenyt adott a Budai Vigadóban, s minden alkalommal bemutatott legalább egy magyar s egy nálunk nem ismert modern külföldi alkotást. Állástalan Zenészek Szimfonikus Zenekara néven 1935-ben mutatkozott be rövid életű új együttes, Melles Béla vezényletével. Kenyértelen muzsikusból alakultak a 30-as évek második felében különféle egyetemi diákegyüttesek — Emericana, Turul Szépművészeti Céh — szimfonikus zenekarai is.

A máig ható legfontosabb csemény a Budapesti Hangversenyzenekar születése (1930). Munkanélküliek hozták létre, akár a többi említett — és nem említett — alakulatot. Azzal a lényeges különbséggel, hogy a BHZ életben maradt, s az ország legjobb zenekarává fejlődött, szinte hónapok alatt. Igaz, létkérdése volt a magas színvonalú művészi teljesítmény, mert ennek köszönhette fennmaradását. Egyetlen bevételi forrása ugyanis a hangversenyrendezőktől fellépésenként fizetett tiszteletdíj volt. A menedzsereknek kellett egy megbízható szimfonikus együttes, amely kielégíti a legnagyobb karmesterek igényeit és nincs túlterhelve színházi munkával, mint a Filharmonikusok. A BHZ-t rendszeresen vezényelte Kleiber, Klemperer, Mengelberg, Monteux, De Sabata, Bruno Walter, Weingartner és sok más óriás karmester. Ez persze visszahatót a színvonalra. Pedig a fizetség nem volt éppen busásnak mondható. Tátrai Vilmos beszélt el (Zenekar, próbaszám, 1994. május, 7. o.), hogy egy három próbával előkészített koncertért a zenész 16 pengőt kapott. Ha a BHZ-nak havi nyolc fellépés jut — ennyi persze nem jutott —, tagjai akkor sem érték volna el az egykori slágerben vágyálomként megénekelte „havi 200 pengő fix”-et. Mindazonáltal 1940-ben a BHZ-ra épült a hivatásossá átszervezett Székesfehérvári Zenekar, a mai ÁHZ közvetlen elődje. Mindössze négy muzsikust vettek át Bor Dezső azonos nevű társulatából. Hanem a nemzetközi színvonalhoz szokott BHZ közsegítés utáni első éveit nem voltak teljesen felhőtlenek. Vezető karnagyául ugyanis a hegedűsnek közepes, karmesternek gyenge Csilléry Bélát nevezték ki, kinek édesapja, Dr. Csilléry András, a főváros törvényhatósági bizottságának kormánypárti hangadó képviselője, az atyai szeretet szép megnyilvánulásként e kulcspozíciót ambíciózus fiának kijárta. Dermesztő kritikákat írtak róla, s neki is szóltak a fiatal Ferencsiknek címzett magasztaló bírálatok (milyen más is az, ha karmester kerül a zenekar élére).

Legközelebb az országban, nagyvárosainkban tekintek szét és pótolom, ami ebből a fejezetből kimaradt.

(Folytatjuk)

✎ Breuer János

BULLERFOGÓKRÓL ÉS EGYEBEKRŐL

A vonós hangszerek akusztikájának fizikai és technikai problémái

Minden zenész, aki vonós hangszeren játszik, ismeri azokat a nehézségeket, amelyek a hangszerével kapcsolatban felléphetnek. Ezen problémákat a következők szerint csoportosíthatjuk: időszakosak és állandóak. A rezonanciával állnak összefüggésben vagy hangzási problémák, repedések, végül a lakkozásból eredő károsodások. A szerző lemond a hibák ilyen irányú csoportosításáról, s kizárólag a legfontosabb minőséget károsító körülményekkel foglalkozik.

Az időjárással összefüggő rezonancia problémák

A zenészek tudják, hogy a vonós hangszer hageja nem mindig cseng egyformán jól. A hegedűsök gyakran több hangszerrel is magukkal visznek a koncertre és az előadás megkezdése előtt közvetlen döntik el, hogy az adott esetben melyiken fognak játszani. A húros hangszerek „szeszélyeiről” a szerző részletes beszámolót publikált, (1, 2, 4.) Így mindenekelőtt a levegő nedvességtartalma az, amely a húrok feszességét és ezáltal a hangszer hangzását befolyásolja.

Ezzel a témával kapcsolatosan érdekes fejtegetéseket publikált a század derekán von Roussel (3.). Olyan kísérleteket ír le, melyeket egy tengeri utazás során különböző időjárási viszonyok között végeztek, lakkozott hangszerekkel.

Az időjárási viszonyok a vonós hangszerek hátlapjánál okoztak jelentős alakváltozást, a gyantázott fedőlap ugyanis lényegesen kevesebb nedvességet vesz fel. A hangszereknél a fedőlapot ugyanis az időjárási viszonyok nem nagyon be-

folyásolják. A hátlap azonban a lakkozás nélküli belső rész miatt a levegő nedvességtartalmához igazodik, és eltávolodik a húrtól.

A csellónál a kísérletek során a húrtávolságban csetenként 10 mm-es eltérés is előfordult.

Az említett ismeretekkel magyarázható, hogy télen a száraz, jobbára központi fűtéses helyiségekben a hangszerek fedőlapja összehúzódik és ezáltal a fogólap közelebb kerül a húrokhoz és egy magasabb híd szükséges, míg nyáron a mi éghajlati viszonyaink között a helyiségek és a szabad tér levegőjének nedvességtartalma megegyezik, és ez az érték többnyire magasabb, mint télen.

Vegyünk néhány olyan kérdést, amelyeket maga von Roussel megválaszolatlanul hagyott. Amennyiben a hátlap a nedvesség felvétel miatt eldeformálódik, a lelket jobban nyomja a borításhoz és ezáltal a hangszer feszültségi állapota és szabályozása többé-kevésbé megváltozik. Fordított esetben, vagyis nedvesség-leadásnál (száraz környezetben) nem áll fenn a lélek túlfeszítettsége. A nedvességfelvétel miatti hatás még erősödik, mivel maga a fedőlap is, bár csekélyebb mértékben, de hasonlóan viselkedik, és eközben ellentétes irányban ível, mert a fedőlapra a nedvességfelvétel igen csak hatással van.

A kérdés a következő: milyen hatással van ez a feszültségváltozás a hangszer hangzására, vagyis milyen mértékű a feszültségváltozás. A hegedűkészítő mesterek úgy vélik, hogy egy olyan hangszeren, amelyen a lelket és a hidat, valamint a húrszöveget már egyszer optimálisan beállították, nem kellene a

későbbiekben utánaállítani, mert ezáltal további javulás úgysem érhető el. Hogyan lehetséges ez, ha az időjárási hatásokra a beállítása megváltozik? A levegő nedvességtartalma mellett milyen hatást gyakorolnak például a légnyomás és a hőmérséklet? Hogyan reagál egy lakkozás nélküli hangszer? Milyen gyorsan veszi fel és adja le a nedvességet a hátlap és a fedőlap fája, és hogyan változik ezáltal a feszültségi állapot és a hangzás? Tulajdonképpen milyen időjárás-változásnál kell állítanunk a hidat és a lelket?

A zenész mindezek a kérdések érdeklik, és különösen a szólólistát, aki állandóan arra törekszik, hogy hangszeréből optimális hangzást hozzon ki. Az ilyen és ehhez hasonló kérdések megválaszolásához nem csak az időjárási viszonyokat kell egyértelműen meghatározni, hanem a sajátos hangzásból eredő mérési eredményeket is figyelembe kell venni. Ez utóbbi a vonós hangszereknél csak indirekt módon jelentkezik.

A már publikált és folyamatban lévő kísérletek a következőkre engednek következtetni: a nem lakkozott vonós hangszerek nem függnak az időjárás változásaitól. Lakkozás nélkül már megváltozik a feszültségi állapot és ezáltal változnak a rezonancia viszonyai is. Ez a változás a páratartalmat figyelembe véve erősödhet, például, ha a szárazság miatt a levegő nedvességtartalma jelentős mértékben megváltozik. A lakkozott hangszerek megváltoztatják sajátos feszültségi állapotukat és ezáltal a hangzásukat is az időjárási változásoknak megfelelően.

Ez természetesen érinti a hangzás minőségét is (megcsendülés, a felhangok tartománya).

A csellónál például a buller-rezonátor megváltoztatja a hangzást oly módon, hogy a farkashang az időjárástól függően hol erősebben, hol pedig gyengébben észlelhető. Azok a hangszerek, melyeknek belsejét impregnálással védik a nedvességtől, sokkal kevésbé érzékenyek az időjárás változásaira. Mint ismeretes, a lelket a durva hangzás kiküszöbölése érdekében nem erőszakosan, hanem csak enyhén feszítéssel kell a hálal és a fedőlapp közé beszorítani. Mivel ez a feszültség a feszültségi állapottal, vagyis a felvett nedvesség változásával jelentős mértékben módosul, a levegő nedvességtartalma befolyásolja a hangképzést. Ha nagyon száraz levegőben történik a hangképzés, akkor a hang a húrok elmozdulása miatt elveszhet. Ellenben ha a lelket túl magas nedvességtartalommal állítják be, akkor később megnő a feszültség és a hangzás kárt szenved. Ezért javasolt a hangolást közepes nedvességtartalomnál (50–60 %) elvégezni.

Egy állítható híd csak azt teszi lehetővé, hogy a hangszeren valójátszást a mindenkori időjárási állapothoz igazítsuk. A feszültségi állapotot azonban a híd állításával aligha befolyásoljuk.

A legújabb kísérletek, amelyeket egy csellón végeztek, azt igazolják, hogy az időjárás változásaival összefüggő problémákat kiküszöbölhetjük, ha a hangszeret nem lakkozzuk, vagy még jobb, ha a hangszer belsejét impregnáljuk. Neves hegedűkészítők vallják, hogy már Stradivari is esetenként impregnálta hangszerei belsejét. Más hegedűkészítő mesterek úgy vélik, hogy a vonós hangszereket nem szabad belülről impregnálni, bár ennek az eljárásnak semmilyen hátrányát nem tudják megnevezni. Ezért ajánlatos régebbi hangszereket is ily módon kezelni, ha csellegetesen valamilyen javítás miatt úgyis felnyitják őket. Ha ezáltal hangzási károsodás lépne fel, amely nem valószínű, ezt egy speciális rezgéscsillapító módszerrel (VED) kompenzálni lehet.

Az értékes hangszereknél ajánlatos az olyan jelentős javításokat követően, mint például a test felnyi-

tása, vagy a basszus hanggerenda felújítása, egy VED kezelést alkalmazni, amelyet a szabadalmi idő lejártja után minden hegedűkészítő saját maga is elvégezhet. A hegedűkészítőknek azonban mindenképpen ügyelniük kell arra, hogy nagyobb javításoknál és hangolási munkáknál figyeljenek a levegő nedvességtartalmára, és ezeket a munkákat lehetőleg megfelelő időjárási viszonyok között végezzék.

A hőmérséklet hatása elhanyagolható. Egy magasabb hőmérséklet legfeljebb a nedvesség felvételét gyorsítja. A juharfából és lúcfenyőből készített vonós hangszereknél, valamint azoknál, melyek belseje nem impregnált, a nedvesség felvétele körülbelül 1–2 órát vesz igénybe a telítettség állapotának eléréséhez. Ellenben a nedvesség leadása 1–2 napot vesz igénybe.

Néhány zenész a hangszerét úgy próbálja védeni a kiszáradástól, hogy azt lehetőleg állandó jelleggel magas nedvességtartalmú helyen tartja. Ez azonban nem mindig javasolt, hiszen sok olyan hangszer van, amely éppen a száraz helyen történő tárolásának köszönheti kiváló hangzását. Ezenkívül egy-egy időszakos nedvességeadás hozzájárulhat egy bizonytalan feszültségi állapot kialakulásához.

Általános rezonancia problémák

A zenészek általában tudják, hogy új hangszereknek nem mindig optimális a hangzásuk. A megcsendülés némi kívánnivalót hagy maga után, a hangzás nem igazán kellemes, a felhangok tartománya nem kielégítő, és a hangerő sem megfelelő. Amennyiben a régi hangszereknél ezeket a hiányosságokat nem, illetve csak részben észleljük, az annak köszönhető, hogy a több éves használat során természetes úton megszűnt a káros rezgés.

Egy mesterséges VED eljárással végrehajtott rezgéscsillapítás azonban sokkal hamarabbi eredményt hoz, hiszen ez egy nagyon hatékony módszer. Természetesen ezt a módszert a régebbi hangszereknél is érdemes használni, különösen nagyobb javítási munkákat követően. A rezgéscsillapítási eljárás mintegy 20 éve ismert. (Irodalmi mutató 5–

16). Mindeddig védett szabadalmi eljárás volt. Időközben a szabadalom védettsége ideje lejárt, így ez már mindenkinek rendelkezésére áll. Eddig ezt az eljárást kb. tízezer esetben alkalmazták hangszereken. Az eljárás egy rezgési rendszer sajátos feszültségi szintjének nagysága és felső csillapító tényezőjének összefüggésén alapul. Nagyerejű rezgésekkel egy rezgési rendszer sajátos feszültségei csökkenthetők. Ugyancsak csökken a hangszerben a tompító tényező. A siker ragyogóan lemérhető azokon a hangszereken, amelyeket így kezeltek. Amennyiben egy bizonyos idő alatt további csillapítás a rezgéseket illetően nem érhető el, úgy a megválasztott frekvencián kell változtatni. Ha egy meghatározott rezgés fenn tartásához a kezelés kezdetén 1 wattos energiára van szükség, ez végére 2 wattra csökken, és ezáltal a rezgés-csökkenés 33,3 %-os. Elméletileg ez azt jelenti, hogy a kezelés után az érintett hang kiejtásához az eredeti energia-ráfordításához az eredeti energia-ráfordításához 2/3-ára volt szükség. A valóságban azonban a kezelés a hangszer hangerejét nem erősíti ilyen mértékben, inkább a hang minőségi javulása észlelhető. Ez az állítás mindenképpen a felhangtartományokra igaz, például 300 Hz-nél. Braunschweigban a zeneakusztikai laboratóriumban végzett kísérleteknél a VED módszeres kezelésének eredményeként a felhangoknál háromszoros nyomást mértek. A zenész érzékelheti a felhangtartomány növekedését, ezen kívül könnyebb a hangszer megszólaltatása és még sok egyéb. A mélyebb hangok markánsabban, jobban jönnek és a hangszer maga könnyebben kezelhető és kiegyensúlyozottabb.

A vonós hangszereknél gyakori probléma a kiegyensúlyozatlanság. Ez annyit jelent, hogy egyes hangok könnyen, szépen, erőteljesen játszhatók, míg mások kissé rezonálnak és tompán hangzanak. A zenész ilyen esetekben úgy orvosolhatja ezt a problémát, hogy különböző fajtájú és minőségű húrokat használ. Amennyiben a problémát már leírt VED eljárással szeretnénk elhárítani, úgy ajánlatos olyan frekvenciákat használni, amelyeknél a hangszer hiányosságokat mutat.

felhangok aktívak és élénkek lesznek, és nem kell erőltetni őket. Jelentős problémát okoz a kezdő tanulóknál az, ha gyengébb minőségű hangszert adnak a kezükbe, mert ez egy idő után a sikerélmény elmárádása miatt a tanulókat arra ösztökéli, hogy zenei tanulmányaikat feladják. Másrészt sok olyan kiváló zenészt ismerünk, akik már fiatalon kitűnő hangszereken tanulhattak, és ez a zenei pályájukon gyors előmenetelt eredményezett.

Persze az új, olcsó hangszerek között is vannak nagyon jók. A választásunkat ne a hangszer kinézete határozza meg, vagy csupán egyetlen tapasztalt zenész javaslata, mert ha egy VED kezeléssel a megszólaltatást és a hangzás minőségét optimalizálni lehet, és szükség esetén egy szakember a hangszert jól behangolja, máris adottak az ideális előfeltételek egy sikeres zenetanuláshoz, költségkímélő módon.

A híd és a lélek megfelelő beállításával a hangszer messzemenően meg tud felelni a vele szemben támasztott elvárásoknak. A zenésznek az ún. emelőszabály miatt választania kell, hogy a könnyebb megszólaltatást és a finomabb hangokat választja-e egy hangszere, avagy egy szólóhangszer sajátosságainak megfelelően az erőteljesebb hangzás és megszólaltatás a domináló. Az utóbbi esetben a lélek és híd távolsága kisebb, mint az elsőben. Normális beállításnál ez a távolság a lélek átmérőjével egyező.

Egy hangszer megvásárlásánál nem lehet a közvetlen kipróbálásból messzemenő következtetéseket levonni. Vannak olyan hangszerek, amelyek közvetlen közelről nagyon jól hangzanak, de ha távolabbról hallgatjuk őket, akkor már veszítenek hangzási minőségükből. Ez leginkább abból ered, hogy nem megfelelő felhang-spektrummal rendelkeznek. A hangszert vásárolni készülő zenész vigye magával az egyik kollégáját, s hallgassa meg a hangszer kipróbálását távolabbról is. Az összehasonlítás miatt ajánlatos több hangszer kipróbálása. Hangsúlyozni kell azonban, hogy egy VED eljárással csupán fokozatos javulás várható, vagyis egy olcsóbb gyári hangszerekből nem egyszerű mesterhangszert varázsolni. A különbség egy gyárilag előál-

lított és egy mester által készített hangszer között abban áll, hogy az utóbbinál a hátlap és a fedőlap összeillesztése sajátos akusztikai szempontok figyelembe vételével történik. Egy gyárilag előállított hangszernél ez csak véletlenül történhet meg. Persze előfordul, hogy nagyon olcsó hangszereknek is kiváló a hangzásuk. Igaz, csak ritka esetekben. Egyébként egy időtálló megítélést csak egy hosszabb játékot, vagy egy VED kezelést követően tudunk megállapítani.

Túlrezonálás és farkashangok

Elsősorban a csellisták találkoznak a farkashang (bullen) problematikával, amennyiben értékes, drága hangszereken játszanak. Ez a hang nem más, mint egy körülírhatatlan zörej, például az F, fisz, vagy G, D húron. Régebbi irodalmakban ezt a hangot úgy jellemezték, hogy ez egy túlrezonálás, de természetesen ez nem fedti a teljes valóságot.

Mintegy 12 évvel ezelőtt Wenfried Güth, a Stuttgarti Egyetem Fizikai Tanszékének professzora rájött arra, hogy a farkashang (bullen) nem más, mint egy kétfős rezonancia. Ez a körülírhatatlan hangmagasság akkor keletkezik, ha az ún. buller-rezonátor buller-frekvencián egy adott hangot felerősít, majd a következő pillanatban megszüntet. A felerősítés és megszüntetés közötti gyors változás egy mély, új zörejt hallat.

1979-ben Strassbourghban, a hegedűkészítők konferenciáján Güth nyilvánosságra hozta felfedezését, és erről a bullerről előadást is tartott. Beszámolt arról, hogy a buller-rezonátor a cselló basszus hanggerendáján a fedőlap F tartományának állandó része.

A szerző már akkoriban megállapította és publikálta, hogy a buller-rezonátor a hangszer más része is lehet, például a fogólap, vagy a húr-tartó, és kifejlesztett egy olyan módszert, amellyel a buller-rezonátor felismerhető és mérsékelhető. Mivel a szabadalmi védelem lejárt, a közeljövőben a módszer részleteiről is beszámolhatunk.

A farkashang megszüntetésére, vagy legalábbis a mérséklésére korábban egy kis sárgaréz súlyt hasz-

náltak, amelyet a megfelelő húrra, csellónál a D-húrra csíptettek. Güth beszámolója szerint ezáltal a buller csak részlegesen jelentkezik. Ezenkívül ez az ún. bullerfogó sajnos az egész hangszer frekvenciatartományában, a felhangokat is beleértve egy visszafogást eredményez, ami érinti az egész hangzást. Ezért ez a bullerfogó nem igazán javasolt.

Güth kifejlesztett egy optimális bulleresőkkentőt, amelyet a buller-rezonátornál belülről a hangszere rögzítenek, így ez kívülről nem is látható. Ezáltal szép sikereket ért el.

A szerző azt is megállapította, hogy a bullerek minden vonós hangszernél előfordulhatnak, beleértve a hegedűket is. Így például annak a Stradivari-hegedűnek, amelyen a Bécsi Filharmónikusok egyik mestere játszott, szintén volt farkashangja, amelyet a szerző által kifejlesztett módszer bevetésével megszüntettek. A legmeglepőbb buller-jelenség az volt, amikor egy nagybőgő csigáján találtak farkasrezonátort. Ennek megszüntetése különleges eset volt.

A szerző eddig 100 hangszereken alkalmazta sikeresen a módszerét. Minden esetben a buller megszüntetését egy rezgés-csökkentési eljárás előzte meg. Ez utóbbi nagyban hozzájárul a buller megszüntetésének sikeréhez. A farkashangok megszüntetésének részleteiről szóló publikáció előkészítése már folyamatban van.

További problémák

A rezonálási problémák kiküszöbölhetők beállítással, húrserével, vagy egy rezgés-csökkentési eljárással. Vannak azonban olyan problémák, amelyek a hangszer elkészítési módjára vezethetők vissza. Például, ha nem megfelelő a húrszög, vagy a hátlap és a fedőlap nem jól van összeillesztve. Ezeket a hibákat csak jelentős beavatkozásokkal orvosolhatjuk, ami pedig nem biztos, hogy megéri. Ezek a hibák ugyan a hangzásban jelentkeznek, de nehezen magyarázhatók.

Előfordult már, bár nem általános, hogy értékes hangszer is magas frekvencián olyan felhangot adott ki, amely inkább zörejnek ne-

vezhető. Az ilyen jellegű hibák a hangszer építésére vezethetők vissza, és aligha orvosolhatók.

Ezenkívül befolyásolhatja a játékot, ha a hangszer nyaka túl vastag, vagy a húrok nagyon közel, illetve túl távol vannak a fogólapon. Ha túl alacsonyan vannak, akkor nyikorgó hang keletkezhet. A különböző frekvenciákon észlelhető zörejek, nyikorgások többnyire azt jelzik, hogy a hangszereken szabad részek vannak. A nagybőgőnél például ilyen az a jelenség, amikor a hangok túlzottan elnyújtva hallhatók. A vonós hangszereken való repedésekről egy külön fejezetben számolunk be, amely egyébként különböző zörejek képződését válthatja ki.

Repedések, rések képződése

Néhány szót kell ejtenünk a hangszereken képződő repedésekről, amelyeket lehetőleg igyekezzünk elkerülni. A vonós hangszereknél vannak különösen veszélyeztetett részek. Ilyenek például a fedőlapon a basszus hanggerenda környéke, a lélek hátlappal és fedőlappal érintkező része, az ártartó és a peremrészek. A sima hátlapú nagybőgőknél könnyen alakulnak ki repedések a támaszték szilárdsága miatt.

Ha eltekintünk az erőszakos külső beavatkozásoktól, akkor elmondhatjuk, hogy az olyan hangszereken, amelyek rendszeresen játszanak, csak ritkán, illetve egyáltalán nem alakulnak ki repedések. Ez az az alaphelyzet, hogy a természetes vibráció ezáltal károsító tényezőket elhárítja.

A szerző sok olyan esetről tud, amelyek során tökéletes hangszereken hosszabb tárolás után repedések keletkeztek. A történet mindenki számára ismerős: a zenész hosszú alkotói pályát maga mögött hagyva, elhalálozik. A család eleinte nem tud megválni az értékes hangszertől. Túl sok a hozzá fűződő kedves emlék. Télen-nyáron a hangszert ugyanazon a helyen tartják. Télen ez egy száraz, központi fűtéses szoba, nyáron pedig az évszak időjárás változásai érzékelhetők az örökös szellőztetések miatt.

Egy értékes hangszert rendszerint egy szakembernek, illetve egy zenésznek adnak el. Ez a hangszer azonban eredeti hangzását csak úgy nyeri vissza, ha éveken keresztül rendszeresen játszanak rajta, illetve egy VED eljárást alkalmaznak. A jó hangszereken állandóan játszani kell. Ha nem akarják eladni őket, akkor hozzáértő, tehetséges, zenét tanuló hallgatóknak kell kölcsönözni. Csak így őrizhetik meg eredeti hangzásukat. Előfordulhat, hogy hosszabb ideig nem veszik kézbe a hangszert és mégsem keletkeznek rajta repedések, azonban az adott környezetükből kiragadva más klímaviszonyok között észlelhető a hangzásuk károsodása. Ha egy hangszert hosszabb időre félretetünk, mindenképpen ajánlatos egy rövid erőteljes rezgési kezelést elvégeztünk a sajátos feszültségek csökkentése érdekében a rezgéscsökkentési eljárást követően.

A repedések különbözőképpen befolyásolják a hangzást. Ez elsősorban a nagyobb repedésekre érvényes. Ha csak finom hasadás észlelhető a hangszereken és ez a hangzásban nem okoz változást, nem szükséges a javítás. Ugyanis a javítással a helyi feszültségi viszonyokat megváltoztathatjuk. Nagyobb javítási munkáknál majdnem mindig számíthatunk a hangzás romlására, amely kiküszöbölhető a folyamatos használattal, vagy pedig egy rezgéscsökkentési eljárással.

Vannak olyan hegedűkészítők, akik igazi mesterek, s képesek táltongó réseket javítással észrevétlenül eltüntetni. Az esetek többségében a hangszereket a javításkor fel kell nyitni, de előfordul, különösen régi hangszereknél, hogy a repedéseket alátétekkel látják el. Jó szakemberek ezt úgy végzik el, hogy a hangszer akusztikai hatását nem károsítják. A táltongó rések összehúzósa nem igazán szerencsés, mivel a hangszer ezt követően megváltoztatja a hangzását.

A basszus hanggerenda felújításánál érdemes még valamire odafigyelni. Ez egy olyan jellegű javítás, amely lényegesen új, sajátos feszültségi állapotokat vált ki. A szerző számos olyan régi hangszerről tud, amely asszimetrikus fedőlappja ellenére csodálatosan szól.

Beszámol azonban sok olyan esetről is, amikor a basszus hanggerenda felújítása után kiváló, régi, értékes hangszereknél a hangzás romlásáról panszkodtak. Ezért mindenképpen ajánlatos a vásárlásoknál inkább egy olyan hangszert előnyben részesíteni, amelynek ferde a hídja, mint egy olyat, amelyen fel kell újítani a basszus hanggerendát. Ez minden vonós hangszere igaz, a hegedűtől a nagybőgőig.

A szerző arra is rámutat, hogy a basszus hanggerenda felújításából származó hangzási hiba orvosolható egy VED kezeléssel. A szerző maga 500 ilyen esetet felsorolt, amelyek mindegyikénél a vonós hangszerek esetében jelentős hangzási javulást értek el. Előfordulhat az is, hogy olyan sajátos feszültségi állapotok keletkeznek, amelyek továbbra is hangzási zavarokat eredményeznek. Ilyen adódhat különleges időjárási viszonyok között. Bizonyos esetekben ezért ajánlatos a rezgési kezelés megismétlése.

Zárószóként meg kell említenünk, hogy egy vonós hangszer hangzásánál mindenki számára más és más az ideális. Végül is minden zenei műfaj speciális játékot és hangszert igényel.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Gerhard A. v. Reumont: „Új kutatási eredmények az időjárási viszonyok hatásáról, sajátos feszültségi állapotra és ennek csökkentésére a vonós hangszereknél” Megjelent: Instrumentenbau International

2. Gerhard A. v. Reumont: „Vannak-e szeszélyeik a vonóshangszereknek?” Megjelent: Das Orchester 1981/4. 321. oldal

3. Andre Roussel: „Alapismerek a hegedűről és a hegedűkészítésről” Megjelent: Musikinstrument Kiadó, Frankfurt/Main 1973.

4. Gerhard A. v. Reumont: „A levegő nedvességtartalma megváltoztatja a húros hangszerek feszültségi állapotát” Megjelent: Musik International 1981/5. 431. oldal.

5. Emil Weiss / Gerhard A. v. Reumont: „12 éves tapasztalat a hangszerek rezgéscsillapításában” (VED eljárás) Megjelent: Das Orchester 1989/12. 1189. oldal.

6. Gerhard von Reumont: „A nagybőgő, mint mostohagyerek” (VED eljárás) Megjelent: Das Orchester 1980/6. 499. oldal.

7. Gerhard von Reumont: „Hogyan javítható a hangzás?” (VED eljárás) Megjelent: Das Musikinstrument 1978/4. 1044. oldal.

8. „Beszámoló egy nagybőgőn végzett akusztikai vizsgálatokról.” Nem publikált.

9. „A vonós hangszerek farkas-hangja és ennek kiküszöbölése.” Megjelent: Instrumentenbau International 1979/12. 778. oldal.

10. Gerhard A. v. Reumont: „A hangzás javítása vonós hangszereken rezgéscsökkentéssel.” Megjelent: Das Musikinstrument, 1978/5. 815/6 oldal.

11. Gerhard A. v. Reumont: „Rezgéscsökkentés a vonós hangszereken.” Megjelent: Instrumentenbau International 1978/4. 360. oldal.

12. „A hegedűkészítők európai parlamentje Strassbourghban ülésezett” Megjelent: Das Musikinstrument 1978/7. 1040-43. oldal.

13. Gerhard A. v. Reumont: „Jelentős hangzásjavítás rezgéscsökkentéssel a vonós hangszereken.” Megjelent: Das Orchester 1978/9. 653-656. oldal.

14. Ottó Gerigk / Gerhard von Reumont: „Két év tapasztalat a vonós hangszereken végzett rezgéscsökkentésről.” Megjelent: Das Orchester 1980/4. 295-299. oldal.

15. Horst Grünert / Gerhard A. v. Reumont: „Rezgéscsökkentés a vonós hangszerek tökéletesítésére.” Megjelent: Instrumentenbau International 1980/7.

16. Johan Georg Pfeiffer: „A szolista vonós hangszerének nem kell feltétlenül drágának lennie.” Megjelent: Augsburg.

(DAS ORCHESTER)

Dr. Polgáryné
Gál Ágnes fordítása

A Frankfurt/Main-i Nemzetközi Zenei Vásáron a Boosey és Hawkes Csoport káprázatos újdonságokat mutatott be. Az angol Besson cég a 600-as hangszermódelleket sok érdekességgel szerelte fel. Buffet Crampon Franciaországból „Green-Line” modellekkel azt demonstrálta, hogyan hozható összhangba egy környezetbarát termék és egy kiváló anyagminőség. A klarinéton és oboán végzett változtatások még inkább alkalmazkodnak a zenészek elvárásaihoz. A német W. Schreiber és Fiai cég környezetbaráti megfontolásból már csak ezüstözött mechanikával kínálja klarinétjait, fagottjait és oboáit. Buffet Crampon a „Green-Line” szériával a hangszerekészítés új korszakát nyitotta meg. A professzionális oboa-modellek, valamint az RC és R 13-as klarinétok 95 %-ban különlegesen sajtolt grenadilla faháncsból és 5 %-ban karbonszálaból készülnek. Az így készült hangszerek nem változtatják állagukat hőmérsékleti változásoknál sem, és abszolút repedésállóak. Ennek az elkészítési módszernek az előnye, hogy a grenadilla fa felhasználásával valószínűsödik a termék nagyobb eladhatósága. Az eddigi hangszerekészítésnél ezt az alapanyagot mindössze 20 %-os arányban használták. Ráadásul ez egy igen fontos lépés a környezetvédelem irányában. A hangszerek kifejlesztését és tesztelését olyan elismert szakemberek végezték, mint Jacques Lancelot, Michael Arrigon és J. M. Volta. Ezek a kiváló zenészek állítják, hogy a hangszerekkel szemben támasztott minőségi követelmények a legkényesebb igényeket is kielégítik.

Buffet Crampon megújította a B 12, E 10 és E 11-es klarinétokat. A B12-es modelnél a test „Grena-2000”-ből készül. Ez a tartós anyag hosszú élettartamot ígér és a felülete a grenadilla fához hasonló. A újonnan kialakított műanyag ujjtartó kényelmes játszási lehetőséget biztosít. Egy speciális furatnak köszönhetően ez a modell szép, kiegyensúlyozott hangzású. Az E 10 és E 11-es klarinét modellek a legfinomabb grenadilla fából készülnek, s olyan furattal rendelkeznek, mint a profi hangszerek. Ezeket a hangszereket teljes egészében ezüstözött mechanikával készítik. Buffet ehhez egy új bevonatot használ, amely nagyobb sűrűséget eredményez.

A környezetvédelmi szempontok a Schreiber cégnél mindig dominánsak voltak, egy ideje azonban ezt még inkább szem előtt tartják. Számos tudományból merítve a W. Schreiber és Fiai cég már csak ezüstözött kivitelben készíti klarinétjait, oboáit és fagottjait. A cég nagyon komolyan veszi a környezet kímélését. Ezt igazolja az a tény is, hogy a gyártás során felhasznált vizet olyan minőségűre tisztítják, hogy az ivóvízként felhasználható. A Schreiber cég azonban nem csak a környezetvédelemre fektet nagy hangsúlyt, hanem a hangszerek fejlesztésére is sokat áldoz. Legutóbb olyan fagottot fejlesztett ki, amely a serdülő fiatalok számára kitűnően használható. Eddig ugyanis nem létezett átmenet a gyermek és felnőtt számára készült fagott között. A Schreiber cég vezető mérnöke zseniális ötlettel állt elő: a gyermekek számára készült fagott méretét nem változtatta meg, csak felnőtteknek készülő billentyűzettel látta el. Ez lett az 5013 modell. Ennek az az előnye, hogy nem csak a gyerekekből kinőtt fiatalok számára ideális, hanem a kis kezű felnőttek is kitűnően használhatják.

Az angol Besson cég sem marad le a francia és német hangszergyártóktól, ugyanis állandó kapcsolatot tart fenn zenészekkel, zenepedagógusokkal és egyesületekkel. Ez az együttműködés eredményezte a 600-as hangszermódell továbbfejlesztését. Az ezüstözött kivitelű 610-es Besson-trombita rozsdamentes acél billentyűzetű és egyéb változtatások is vannak rajta. E mellett a hangszer 11,68 „Medium-Large” furatot kapott. A gyártó szerint az újonnan kifejlesztett fúvóka könnyebbé teszi a megszólaltatást és kitűnő hangzással örvendezteti meg használóját. Az ugyancsak ezüstözött 639-es harsonának 12,7 mm-es furata van. A hangszer belsejét argéntánnal készítik. Egy speciális polírozási technikának köszönhető, hogy ez a harsona garantáltan könnyen kezelhető. A Besson márka ez alkalommal is első osztályú hangzást és optimális kéztartást kínál az adott árkategóriában.

(DAS ORCHESTER)

Dr. Polgáryné
Gál Ágnes fordítása

A zenészek foglalkozási ártalmakból eredő betegségeinek kezelése — 15 éves klinikai tapasztalati múlt eredményei

Bevezető és rövid ismertető

Megfelelő szakorvosi tanácsadással a zenészek egészségi problémái megszüntethetők, illetve jelentős mértékben csökkenthetők. A zenészeket érintő leggyakoribb panaszok a foglalkozásukat illetően az ujj-, kéz-, kar-, váll-, gerinc- és hátfájdalmak. Ezek azok a területek, amelyek a játszás során különösen igénybe vannak véve. Az ilyen irányú veszélyeztetettségtől leginkább a vonós, billentyűs és húros hangszereken játszóknak kell tartaniuk. A fúvósoknál nagyon gyakoriak az ajak-, száj- és arcpanaszok. Sajnálatos módon az orvosok pusztán a tünetek alapján ítélnék meg egy-egy betegséget, s ezt helyi kezelésekkel, mint például nyugtatókkal, kortikoszteroid injekciókkal, altatókkal, esetenként a beteg részek gipszelésével igyekeznek megszüntetni. Nincs idő arra, hogy az ilyen speciális elváltozásokat alaposan megvizsgálják. Sajnos, ezzel veszélyeztetik a zenész egész alkotói pályáját, hiszen néhány egészségi panasz olyan maradandó károsodást válthat ki, amellyel a művész munkavégző képessége is csökkenhet. Az is előfordulhat, hogy emiatt a későbbiekben elveszíti állását.

A cikkben bemutatjuk, hogy 1985 és 1993 között Freiburgban a kutatóintézetben 210 európai, amerikai és ázsiai zenészen akupunktúrás kezeléseket alkalmaztak, s hogy ezáltal milyen eredményeket értek el.

A diagnosztika alapjai

A szakembernek első látásra szembeötlő, ha egy vonós, fúvós vagy billentyűs hangszereken játszó nem megfelelő módon bánik hangszerével. A helyes tartást már a zeneiskolákban, képzett pedagógusoknak kellene tanítaniuk. Ha a zenész a kívánt módon játszik hangszerén, akkor ezt órákon át fáradtság és fájdalmak nélkül teheti, s az eredmény sem marad el.

Ha nem megfelelően játszik, rövid idő alatt elfárad. A fáradtság fájdalmakat, esetenként izomlázat okoz. Az ilyen ún. „helytelen használatoknál” (angolul: *mis-use*) a kezelőorvosnak kellene felhívni a fi-

gyelmet arra, hogy az illető zenész a hangszer helyes használatát megtanulja; persze ennek az az előfeltétele, hogy maga az orvos is rendelkezze az ehhez szükséges zenei szakismeretekkel, illetve a hangszereken játszás gyakorlati ismeretével. Más-más ismeretek szükségesek egy zenekarban játszó zenész problémáinak enyhítése, illetve egy szólólista számára.

Zenei tanulmányaimat követően, 15 éves zenész múlttal a hátam mögött, orvosi diplomával a kezemből, megszereztem még egy kínai gyógyítás és akupunktúrás kezelés kiegészítő szakképesítést, s mintegy 20 éve foglalkozom freiburgi klinikámon a zenész szakma sajátos betegségeinek orvoslásával. 1983-ban meghívást kaptam az Egyesült Államokba, s New Yorkban előadást tartottam a speciális zenész-betegségek akupunktúrás kezeléseiről. Akkoriban még csak 55 betegen alkalmaztuk ezt az eljárást. Jelenlegi tanulmányomban már 210 ilyen esetről számolhatok be (1985 és 1995 között kezelt betegek).

Első beszámolómat a „Das Orchester” című folyóirat 84/12. számában „A zenészek foglalkozási megbetegedéseinek akupunktúrás kezelése” címmel jelentettem meg. Az elért siker százalékosan a vonósoknál 97 %, a fúvósoknál 85 % és a billentyűsöknél 63 %. A panaszok orvoslását illetően a mozgási megbetegedéseknél 95 %, az idegrendszeri zavaroknál pedig 77 % a siker. Az összes kritériumot figyelembe véve ugyancsak 74 %.

Kezelés és klinikai eredmények

Ha az össznépszerű megbetegedéseinek számát összehasonlítjuk a speciális zenész betegségeivel, akkor ez utóbbiak jóval ritkábban fordulnak elő. Így pontos statisztikai adatokkal ezzel kapcsolatban nem tudunk szolgálni. Azokat az adatokat azonban ismertetni tudom, amelyek a klinikai praxisom során előforduló betegségek kezeléseiről szólnak. Minden esetben meg kell keresni a betegséget kiváltó okot, s ezt követően megfelelő kezelést kell alkalmazni.

A terápia eredményességét tekintve négy csoportba sorolhatjuk a kezeltet (2. tábla). Bár csak az 1. és 2. csoportba tartozókat ítéltük munkaképeseknek,

de mindenképpen meg kell jegyeznünk, hogy a 3. csoportból is vannak ilyenek (pl. enyhébb panaszokkal). Ez utóbbi miatt a végleges sikerarány csak 74 százalék, ugyanis a kezelések sikerének megítélésénél nagyon óvatosnak kell lennünk. (3. és 4. tábla).

Az 5. táblázat a különböző zenész megbetegedések felsorolása. Akupunktúrával a legjobb eredményeket a ganglion kezelésében érték el (90 %), ezt követi a tenosynovitis (84 %), majd a karpaltunnel szindróma (75 %), továbbá a fúvósok panaszai (70 %). A migrént 50 %-os, míg a HWS szindrómát 55,5 %-os sikerrel kezelték. A további területek eredményei: perifériális ideggyulladások 68,7 %, a perirathropathia humeroscapularis 68,4 %, gerincoszlopi fájdalmak 66,6 %, pszichoszomatikus zavarok 62,5 %.

A kezelt panaszok

Tenosynovitis

A statisztikai kiértékelést követően a kezelés sikeressége 84 %-os. Az akupunktúrával a legjobb eredményt a vonósoknál hozta (6. tábla).

Karpaltunnel szindróma

A statisztikai adatokat a 7. táblázat mutatja. A siker 75 %-os, a 8 betegből az akupunktúrával a kezelést követően 6 munkaképes lett, 2 azonban munkaképtelen.

Ganglion

Itt feltűnően jó eredményeket érték el az akupunktúrával. Ez a betegség legfőképpen a hegedűsöknél, csellistáknál, brácsásoknál jelentkezik. A kezelés sikere 90 %-os (8. tábla).

Vállízületi megbetegedések (Periartropathia humero-scapularis)

A kezelést 86 %-os sikerrel alkalmazták (9. tábla). A leghatásosabban itt a vonósokat kezelték.

Epikondylitis humeri lateralis und medialis (tenisz- és golfkönyök)

Ennél a kezelésnél 70 %-os a siker. A 10. táblázat mutatja, hogy a leghatásosabb a zongoristáknál.

HWS szindróma

Itt az elért siker csak 55 %-os. A 11. táblázatban láthatjuk a hangszerenkénti megoszlást.

BWS és KWS szindróma

Ezeknél a diagnózisoknál 66,6 %-os a siker. A leg-sikeresebben kezelt betegek a brácsások, klarinétosok, csellósok és zongoristák. A nagyobb terhelésnek kitett betegek (gitárosok, énekesek, nagybőgősök) általában hosszabb állásra vannak kényszerítve.

Idegi megbetegedések (neuritis, polyneuritis)

Az elért siker itt 68 %. A 13. táblázat bemutatja a hangszerenkénti megoszlást.

Fejfájások

A migrénes, fejfájós betegek akupunktúrával a hegedűsöknél érték el a legjobb eredményeket (14. tábla).

Pszichoszomatikus és pszichés panaszok

1. álmatlanság
2. lámpaláz
3. idegkimerültség

Az ilyen betegek akupunktúrával a kezelésnek sikere 62 %-os. A 15. táblázat mutatja a hangszerenkénti eloszlást.

A száj speciális megbetegedései (fa- és rézfúvósok)

A 16. táblázatban láthatjuk ennek összegzését. Ezek a zenészek gyakran ízületi- és izomfájdalmakkal küzdenek, s nem ritkák az áll különböző betegségei formái. Nagyon lényeges, hogy a funkcionális problémák pontos elemzését hangszertechnikai, anatómiai és fiziológiai aspektusokból még a kezelés megkezdése előtt elvégezzék. Csak ezt követően tudja az orvos a megfelelő akupunktúrával a kezelést megválasztani.

Ellenjavallatok

A következőkben ki kell térnünk az orvosi kezelés korlátaira és ellenjavaslataira. A zenész betegek kezelésének speciális problémája az, hogy az akupunktúrával a kezelés a karon, kézen, ujjakon végzett műtétek után szokott bekövetkezni. Minden további nélkül állíthatjuk, hogy a sebészeti beavatkozást csak a legvégző esetben kellene alkalmazni a zenészek kezén (ínszakadás, izomsérülés, csontkopás, stb.). Az olyan megbetegedéseknél, mint például a tenosynovitis, ganglion vagy a perifériális ideggyulladások, próbáljuk meg elkerülni a sebészeti beavatkozásokat. Egy ilyen műtéttel derékba törhetjük a zenész pályáját. Az akupunktúrával a kezelések összekapcsolása megfelelő fizioterápiás és rehabilitációs orvoslással, kiegészíthetjük a beteget „erőszakosabb” beavatkozás nélkül is.

Végül azt is meg kell jegyeznünk, hogy vannak olyan betegségek, amelyeknél akupunktúrával nem igazán érhetjük el a kívánt hatást (például a multiplis szklerózis). A hallási panaszoknál ugyancsak kicsi az esély a gyógyulásra ilyen módon. Az ilyen betegeknek sajnos be kell látnunk, hogy a zenei pályát ezekkel a megbetegedésekkel el kell hagyniuk.

(A cikkhez tartozó táblázatokat a következő oldalakon közöljük.)

(DAS ORCHESTER)

Dr. Polgáryné Gál Ágnes fordítása

1. TÁBLÁZAT: Zenész-betegségek klinikai diagnózisok alapján

1. **Mozgászervi megbetegedések**
 - 1.1. Tenosynovitis (ínhüvelygyulladás)
 - 1.2. Karpaltunnel-szindróma (kézfájdalom, erőtlen ujjak)
 - 1.3. Tarsaltunnel-szindróma (pl. az ütős hangszereken játszóknál)
 - 1.4. Ganglion (csontkinövés)
 - 1.5. Vállízületi megbetegedések
 - 1.5.1. Parirathropathia humero-scapularis (lágycsont ízületi betegségek)
 - 1.5.2. Tendinitis a felkarizomban
 - 1.5.3. „Frozen shoulder” (pl. ütőhangszereken játszó zenészeknél, ütődobosoknál, zongoristáknál, brácsásoknál, stb.)
 - 1.6. Könyökízületi megbetegedések
 - 1.6.1. Epikondylitis humeri lateralis (tenisz-könyök)
 - 1.6.2. Epikondylitis humeri medialis (golf-könyök)
 - 1.7. BWS és LWS szindróma
 - 1.8. HWS szindróma
 - 1.9. Izomlégtelenség (pl. veleszületett károsodás, ill. gyermekkori betegség visszamaradása)
2. **Idegi megbetegedések**
 - 2.1. A perifériás idegek gyulladása (Neuritis, Polyneuritis)
 - 2.2. Izolált elégtelenségek, megbetegedések a perifériális idegeken (Neuralgia, idegvégződési zavarok)
 - 2.3. Fejfájás (beleértve a migrént is)
 - 2.4. Szédülés (Vertigo)
 - 2.5. A motorikus tevékenység koordinációs zavarai (pl. klónusos és tónikus görcsök vonósoknál, billentyűsöknél és fúvósoknál)
3. **Pszichoszomatikus és pszichikai megbetegedések**
 - 3.1. Idegkimerültségből eredő, valamint egyéb okok (alkoholizmus, dohányzás, drog és gyógyszerfüggőség) miatti álmatlanság
 - 3.2. Gondolkodási, összpontosítási zavarok
 - 3.3. Lámpaláz
 - 3.4. Légzési zavarok
 - 3.5. Beilleszkedési nehézségek a megfelelő szakmai körökbe (kisebbségi komplexus, arrogancia, elbizakodottság, „Mobbing” és egyéb beilleszkedési gondok)
4. **Speciális arc- és szájbetegségek fa- és rézfúvósoknál**
 - 4.1. A rézfúvósoknál szájhozillesztési zavarok
 - 4.2. Fogmegbetegedések fa- és rézfúvósoknál (csak szakorvosi kezeléssel orvosolható)
 - 4.3. Állkapocs sérülések és megbetegedések
 - 4.3.1. A Temporo-Mandibular ízület túlterheléséből adódó zavarok
 - 4.3.2. A Temporo-Mandibular betegségei balesetek következtében (állkapocs vagy mandibula sérülések)
5. **Billentyűs hangszereken játszóknak speciális megbetegedései (az összes 1.1—1.9, 2.1—2.5, 3.1—3.5 pontokban megnevezett zavar)**

6. **Ütődobosok és ütős hangszereken játszóknak speciális megbetegedései (az összes 1.1—1.9, 2.1—2.5, 3.1—3.5 pont alatt megnevezett betegség)**
7. **Énekesek betegségei**
 - 7.1. (3.1—3.5 pontok alatt felsorolt zavarok)
 - 7.2. A Darynx és Pharynx megbetegedései (gégebetegségek).
 - 7.3. Légzőszervi megbetegedések (légcsőhurut, tüdőgyulladás, mellkasi panaszok)
 - 7.4. Rossz légzési technika
8. **Karmesterek foglalkozási betegségei (minden 1.1—1.9, 2.1—2.5, 3.1—3.5 pont alatt megnevezett zavar)**
9. **Hang- és zajártalmak**
 - 9.1. Zenekarban játszóknak halláscsökkenése
 - 9.2. Tinnitus az örökös zajártalom miatt
 - 9.3. Tinnitus, mint életkori sajátosság, vagy egyéb megbetegedés folytán („Smelana-szindróma”)
 - 9.4. Betegségek, vagy idős kor miatti sükettség a zenészeknél (pl. Ludwig von Beethoven)

2. TÁBLÁZAT: A kezelési eredményeket a következő kritériumok alapján értékeltek

- a.) a páciens tökéletes játszási képessége a hangszerén
- b.) a páciens panaszainak szubjektív javulása
- c.) írásos kérdőívek a kezelést követő 1–5 éves időszakban

Ezek alapján 4 csoport különböztethető meg:

1. teljes felgyógyulás
2. a panaszok lényeges enyhülése (munkaképesek)
3. a panaszok csekély enyhülése
4. változatlan állapot (a terápia eredménytelen volt) (munkaképtelenek)

Az 1. és 2. csoportban soroltak mind munkavégzésre, mind hangszereken játszásra képesek!

3. TÁBLÁZAT: Az eredmények csoportosítása hangszerek szerint

Hangszercsoport	szám	Csoportba való besorolás				
		1	2	3	4	
Vonósok	121	45	40	25	11	
Fúvósok (fa, réz)	45	15	21	9	0	
Billentyűsök	24	11	9	4	0	
Ütődobosok és ütősök	6	3	1	1	1	
Pengetős hangszerek (gitár, hárfa)	8	3	2	3	0	
Karmesterek	3	2	1	0	0	
Énekesek	3	1	1	1	0	
Összesen:	210	80	75	43	12	

1+2 csoport = munkaképes (74%),

3+4 csoport = munkaképtelen (26%)

Hangszercsoportonkénti eredményesség:

vonósok: 70,2%, fúvósok: 80 %, billentyűsök: 83,3 %

4. TÁBLÁZAT: Különböző vonósok

Hangszer	Betegek száma	Hivatásos zenészek	Tanulók	Amatőrök
Hegedű	75	42	29	4
Brácsa	18	14	4	0
Cselló	24	13	8	3
Nagybőgő	3	3	0	0
Gamba	1	1	0	0

FELHASZNÁLT IRODALOM:

C. C. Schnossenberger művei

- „A zenészek betegségeinek kezelése akupunktúrával” (Das Orchester 1984/12)
- „A zenészek fizikai állapotáról” (Das Orchester 1991/9)
- „Hogyan használjuk helyesen a hangszert” (EPTA– Svájc Dokumentáció 1992/II.)
- „A zongorán való játszás napjainkban” (Luzern, 1992.)
- „Akupunktúra kezelések zenészeknek” (előadás 1993. szeptember 16–19. Dél-Korea)
- Tapasztalatok a zenészek gyógyításában (Első Európai Orvoskonferencia a zenészek foglalkozási betegségeiről — dokumentumkötet, Freiburg, 1994.)

5. TÁBLÁZAT: Orvosi diagnosztikák alapján csoportosított zenész betegségek

Betegség	Az esetek száma	Munka-képes	Munka-képtelen	Eredményesség
Tenosynovitis (n.36/f.39)	75	63	12	84 %
Karpantunel szindróma (n.1/f.7)	8	6	2	75 %
Ganglion (n.5/f.5)	10	9	1	90 %
Peiarthoropathia (n.8/f.11)	19	13	6	86 %
humero scapularis Epikondylitis humeri (n.3/f.7)	10	7	3	70 %
Zervikal szindróma (n.8/f.10)	18	10	8	55.5 %
BWS is LWS szind. (n.6/f.12)	18	12	6	66,6 %
Periphere Neuritis (n.5/f.11)	16	11	5	68,7 %
Migrén (n.1/f.3)	4	2	2	50 %
Pszichoszomatikus (n.6/f.10) zavarok	16	10	6	62.5 %
Kinővések (n.4/f.20)	24	17	7	70.8 %
Kézoperációk (n.1/f.3)	4	0	4	0 %

Tíz betegnél több megbetegedés is jelentkezett egy időben, ezért több betegségi csoportnál feltüntetjük őket. Megjegyzés: n = nő, f = férfi.

6. TÁBLÁZAT: Tenosynovitis — Az esetek száma: 75

Besorolás	Betegek száma	Heg.	Brá.	Csell.	Nagy-bőgő	Fuv.	Ob.	Fag.	Klar.	Zong.	Egyéb	Peng.
1. teljesen gyógyult	37	11	6	5	1	1	1	1	3	4	1	3
2. jelentős javulás	26	9	—	5	—	2	3	—	1	5	—	1
3. kisebb javulás	11	5	—	1	—	—	—	—	1	1	2	—
4. eredménytelenség	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—
ÖSSZESEN:	75	25	6	11	1	3	4	1	5	10	4	4

Női betegek: 36. Férfi betegek: 39. Munkaképesek: 63. Munkaképtelenek: 12. Eredményesség: 84 %.

7. TÁBLÁZAT: Karpaltunel szindróma (Kézi idegkárosodások) — Esetszám: 8

Besorolás	Esetek száma	Hegedű	Brácsa	Cselló	Klarinét	Orgona	Egyéb
1. teljesen gyógyult	5	—	1	2	1	—	1
2. jelentős javulás	1	1	—	—	—	—	—
3. kisebb javulás	2	1	—	—	—	1	—
4. eredménytelenség	—	—	—	—	—	—	—
ÖSSZESEN:	8	2	1	2	1	1	1

Két beteggel ezzel egyidejűleg Tenosynovitis-szel is kezelték.

Női beteg: 1. Férfi betegek: 7. Munkaképes: 6. Munkaképtelen: 2. Eredményesség: 75 %.

8. TÁBLÁZAT: Ganglion — Az esetek száma: 10

Besorolás	Esetek száma	Hegedű	Brácsa	Cselló	Klarinét
1. teljesen gyógyult	7	2	1	2	2
2. jelentős javulás	2	1	1	—	—
3. kisebb javulás	1	—	—	1	—
4. eredménytelenség	—	—	—	—	—
ÖSSZESEN:	10	3	3	3	2

Két beteget ezzel egyidejűleg Tenosynovitis-szel is kezeltek.

Női beteg: 5. Férfi betegek: 5. Munkaképes: 9. Munkaképtelen: 1. Eredményesség: 90 %.

9. TÁBLÁZAT: Vállizületi megbetegedés (Periasthropathia numero-scapularis — Az esetek száma: 19)

Besorolás	Betegek száma	Heg.	Brä.	Csell.	Egyéb	Gamb.	Fuv.	Hars.	Kis. fuv.	Klar.	Peng.
1. teljesen gyógyult	7	1	2	—	—	1	—	1	1	1	—
2. jelentős javulás	6	4	—	1	1	—	—	—	—	—	—
3. kisebb javulás	5	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1
4. eredménytelenség	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—
ÖSSZESEN:	19	6	4	1	1	1	1	1	1	2	1

Egy beteget ezzel egyidejűleg Tenosynovitis-szel is kezeltek.

Női betegek: 8. Férfi betegek: 11. Munkaképesek: 13. Munkaképtelenek: 6. Eredményesség: 85 %.

10. TÁBLÁZAT: Epikondylitis humeri (Tenisz- és golfkönyök) — Esetszám: 10

Besorolás	Esetek száma	Hegedű	Cselló	Zongora
1. teljesen gyógyult	2	1	—	1
2. jelentős javulás	5	3	2	—
3. kisebb javulás	2	2	—	—
4. eredménytelenség	1	1	—	—
ÖSSZESEN:	10	7	2	1

Egy beteget ezzel egyidejűleg migrénnel is kezelték.

Női beteg: 3. Férfi betegek: 7. Munkaképes: 7. Munkaképtelen: 3. Eredményesség: 70 %.

11. TÁBLÁZAT: Zervikal szindróma — Az esetek száma: 18

Besorolás	Esetek száma	Heg.	Brä.	Csell.	Egyéb	Fuv.	Zongora	Karmester
1. teljesen gyógyult	3	2	—	—	—	—	—	1
2. jelentős javulás	7	4	—	1	—	2	—	—
3. kisebb javulás	7	3	1	—	1	1	1	—
4. eredménytelenség	1	1	—	—	—	—	—	—
ÖSSZESEN:	18	10	1	1	1	3	1	1

Két beteget ezzel egyidejűleg BWS és LWS szindrómával is kezeltek.

Női betegek: 8. Férfi betegek: 10. Munkaképesek: 10. Munkaképtelenek: 8. Eredményesség: 55 %.

12. TÁBLÁZAT: BWS és LWS szindrómák — Az esetek száma: 18

Besorolás	Betegek száma	Fuv. Klar.	Heg. Brácsa	Cselló	Egyéb Zong.	Org.	Peng.	Énekes
1. teljesen gyógyult	5	—	1	1	1	—	1	1
2. jelentős javulás	7	1	—	1	—	1	2	1
3. kisebb javulás	3	—	—	—	—	1	—	1
4. eredménytelenség	3	—	—	2	—	1	—	—
ÖSSZESEN:	18	1	1	4	1	2	2	3

Női betegek: 6. Férfi betegek: 12. Munkaképesek: 12. Munkaképtelenek: 6. Eredményesség: 66 %.

13. TÁBLÁZAT: Neuritis és Plyneuritis — Az esetek száma: 16

Besorolás	Esetek száma	Hegedű	Brácsa	Cselló	Zongora	Org.	Karmester
1. teljesen gyógyult	6	2	2	—	—	1	1
2. jelentős javulás	5	2	1	—	1	—	1
3. kisebb javulás	3	2	1	—	—	—	—
4. eredménytelenség	2	1	—	1	—	—	—
ÖSSZESEN:	16	7	4	1	1	1	2

Két beteg egyidejűleg Zerkivál szindrómával is kezeltek.

Női betegek: 5. Férfi betegek: 11. Munkaképesek: 11. Munkaképtelenek: 5. Eredményesség: 68 %.

14. TÁBLÁZAT: Migrén (Fejfájások) — Az esetek száma: 4

Besorolás	Esetek száma	Hegedű	Brácsa	Karmester
1. teljesen gyógyult	—	—	—	—
2. jelentős javulás	2	1	—	1
3. kisebb javulás	2	1	1	—
4. eredménytelenség	—	—	—	—
ÖSSZESEN:	4	2	1	1

Egy beteg egyidejűleg pszichoszomatikus panaszokkal is kezeltek.

Női beteg: 1. Férfi betegek: 3. Munkaképes: 2. Munkaképtelen: 2. Eredményesség: 50 %.

15. TÁBLÁZAT: Pszichoszomatikus megbetegedések — Az esetek száma: 16

Besorolás	Esetek száma	Heg. Csell.	Zong.	Orgona	Oboa	Hars.	Peng.	Karmester
1. teljesen gyógyult	1	—	1	—	—	—	—	—
2. jelentős javulás	9	2	1	1	1	2	1	1
3. kisebb javulás	4	2	1	—	—	1	—	—
4. eredménytelenség	2	1	—	—	1	—	—	—
ÖSSZESEN:	16	5	3	1	1	3	1	1

Női betegek: 6. Férfi betegek: 10. Munkaképesek: 10. Munkaképtelenek: 6. Eredményesség: 62 %.

16. TÁBLÁZAT: Szájpanaszok fa- és rézfúvósoknál — Az esetek száma: 24

Besorolás	Esetek száma	Fuvola	Kürt havasi	Fagott	Trombita	Harsona	Tuba
1. teljesen gyógyult	6	—	1	1	4	—	—
2. jelentős javulás	11	1	4	1	2	2	1
3. kisebb javulás	5	1	1	—	1	2	—
4. eredménytelenség	2	—	1	—	—	1	—
ÖSSZESEN:	24	2	7	2	7	5	1

Női betegek: 4. Férfi betegek: 20. Munkaképesek: 17. Munkaképtelenek: 7. Eredményesség: 70 %.

1995.
II./1.

KLARINETOS

M
A
J
U
S

A klarinétosok és a klarinét barátainak lapja

*Kedves zenész
kollégák, klarinétosok!*

Lassan fél éve már, hogy a "Klarinétos" újság megjelent. Reméljük az újdonságokra, hírekre, problémákra kíváncsi klarinétosok, vagy velük szimpatizáló társaink örömeiket lelték benne. Kedvenc hangszerünk úgy látszik vesztit népszerűségéből, a támogatottságáról pedig inkább nem beszélnek. Sajnos eddig még nem sikerült fellelnünk egy bankigazgató klarinétost. Előfizetőink táborára — tudomásul kell vennünk — bár igen lelkes, de nem számottevő. A megjelenő példányszámunk pedig egyenes összefüggést mutat pénztárcánk szűkösségével. Nem tehetünk róla, hogy nem klarinétosok legalább két millió állampolgár az alapfoktól az aggkorig. Ennél függetlenül a problémánkat meg kell oldanunk. Valahogy el kell jutnunk az olvasóinkhoz, előfizetőinkhez, akik megrendelték és várják az újságot.

Nagyon megörültünk Popa Péter ajánlatának, aki felajánlott oldalakat a "Zenekar" című újságból, hogy megjelenhessünk. Újság az újságban, mondhatnánk így is. Mindenki jól jár. A klarinétosok a zenekari újság révén sokkal több információhoz jutnak, a más hangszereken játszó kollégák pedig betekintést kapnak a klarinétosok életébe.

Egy szó mint száz, köszönjük a lehetőséget.

*Baloghné Puskás Beatrix
szerkesztő*

Megalakult a Magyar Klarinétosok Szövetsége

1994. november 12-e emlékezetes dátum lesz a magyar klarinétosok, a magyar klarinétosok történetében. A klarinétosok sok más hangszeres társaság létrejötte után, szintén megalakították a szövetségüket, a Magyar Klarinétosok Szövetségét. Vagy 200 klarinétos jött el az ország minden tájáról, hogy ezen a nem mindennapi koncerten részt vegyen. A nap vendége és előadója pedig nem más volt, mint a Nemzetközi Klarinétos Egyesület elnöke, *F. Gerard Errante*, aki jelenlétével megtisztelte ezt az eseményt, sőt mi több, beavatta magyar kollégáit az elektronikus klarinétosok rejtelmébe. De erről majd később, egy külön cikkben számolunk be olvasóinknak. A koncert is rendhagyó volt, a klarinétosok széles skáláját mutatták be a résztvevők, a klasszikus klarinétosztól a jazz klarinétosig, a cigány klarinétosokig minden szerepelt. Az összejövetelen megválasztották a Szövetség vezetőségét, melynek tagjai a következők: *Balogh József*, a Magyar Rádió Szimfonikus zenekarának szólóklarinétosa; *Horn András*, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola tanára; *Szepesi János*, a Magyar Rádió klarinétosa; *Varga György*, a Zeneiskolák Szövetségének helyettes elnöke; *Varga István*, az Állami Hangversenyzenekar szólóklarinétosa. (Folytatás a következő oldalon.)

Abonyi Katalin növendékei

A szövetség feladatait a következőkben foglalta össze:

- a magyar klarinétművészek érdekvédelme
- a magyar klarinétművészek szakmai színvonalának emelése, külföldi elismertségüknek elősegítése
- a klarinét hangszer oktatásához segítségnyújtás, a hangszer oktatási és önképzési körülményeinek javítása
- kapcsolatok felvétele hazai és külföldi társaságokkal, szövetségekkel, zeneszerzőkkel, szólistákkal, pedagógusokkal, zenetudósokkal, külföldi és hazai fesztiválok rendezőivel, akik a szövetség céljaival egyetértenek, és a szövetséget munkájában segítik
- hazai és nemzetközi találkozók, kongresszusok, nemzetközi versenyek szervezése, publikációs tevékenység folytatása, az információk cseréjének elősegítése
- a klarinétos hagyományok ápolása, új módszerek megismertetése és terjesztése, új klarinétművek létrejöttének elősegítése
- a tehetséges fiatal klarinétosok támogatása
- a szövetség nyitott, és támogat minden olyan kezdeményezést, amely közvetve vagy közvetlenül a klarinétozás javát szolgálja

Kállai-Kiss Ernő és együttese

A Magyar Klarinétosok Szövetsége a Nemzetközi Szövetség tagjainak a sorába lépett. Ezután az első összejeövetel után, hamarosan egy újabb eszmecsere ült össze Tatabányán. Erről szintén beszámolunk majd legközelebb.

Tennivaló akad bőven, csak a tagságunk ne legyen szűken. Várunk sorainkba mindenkit, aki célkitűzéseinkkel egyetért, rendes tagokat, pártoló tagokat, mindenkit, aki szereti a klarinétot és a klarinétozást.

☞ Balogh Beatrix

KLARINÉT- FESZTIVÁL Chicagóban

1994. július 13-14 között rendezték meg Chicagóban a Nemzetközi Klarinétos Szövetség Fesztiválját, a *Clarinetfest*-et. Ugyanekkor került sor az Ifjú Tehetségek Versenyének döntőjére. A versenyre kazettán elküldött műsor alapján választották ki azt a 12 fiatal klarinétost, akik Chicagóba utaztak a középöntőre és a döntőre.

Magyarországot ketten képviseltük *Varga Gáborral*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola szegedi konzervatóriumának másodéves hallgatójával. Július 13-án délután volt a fesztivál megnyitója, amelyen *Richard Stoltzman* klarinéton, *Bill Douglas* fagotton játszottak, s megszólaltatták *Bill Douglas* zongorára és klarinétra írt műveit. Ezen a délutón lehetőségünk volt a próbára egy tökéletesen hangszigetelt, légkondicionált kis teremben. Ekkor próbáltunk először zongorakísérőnkkel, *Christopher Severinnel*.

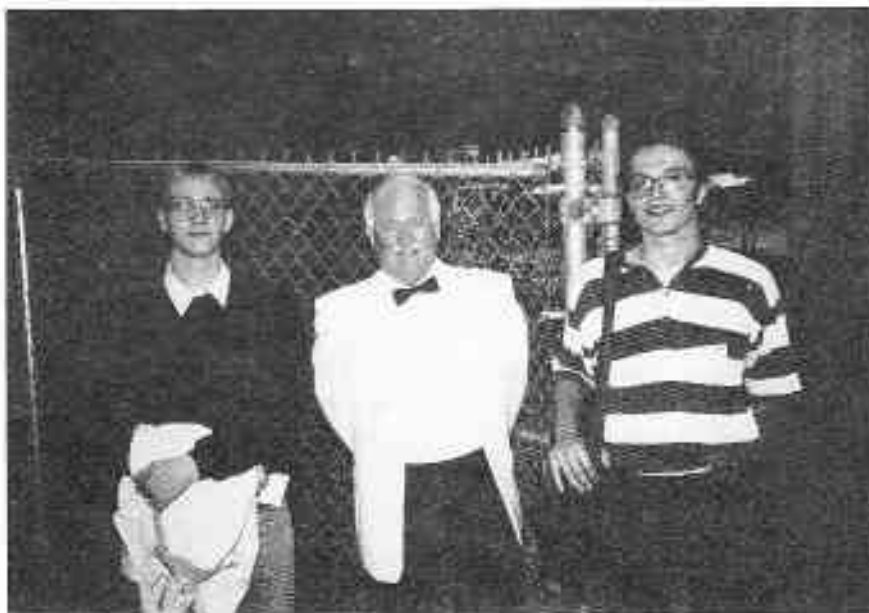
Másnap, július 14-én került sor az elődöntőre. A kijelölt műsor *Martinu Szonátája*, és *Joan Flower Wings (Szárnyak)* című szólódarabja voltak. Mi magyarok mindketten továbbjutottunk a döntőbe, így kemény gyakorlás várt még ránk a hátralévő időben. Ezen az estén a *Chicagói Szimfonikusok* klarinétosai mutatkoztak be, *Larry Combs*, *John Bruce Yeh*, *Gregory Smith*.

A következő napon a döntő anyagát, *Spohr: C-moll szimfóniáját* próbáltuk zongorakísérőnkkel. Az esti koncertet a *Chicagói Szimfonikus Zenekar* adta *Ravinában*. Ez a helység nincs messze Chicagótól, tulajdonképpen a külterületéhez tartozik, s

itt egy nagy park közepén található az a legalább kétezer személyes pavilon, ahol nyaranta a szimfonikus zenekar koncerteket szokott adni. A zenekar *Semyon Bychkor* vezényletével *Kodály: Galántai táncok*, *Rachmanyinov: II. Szimfónia* és *Wéber: F-moll klarinétversenyét* adta elő. Ez az este sokáig emlékezetes marad a számomra. A zenekar plasztikusan, hatalmas lendülettel játszott. A *Galántai táncok* klarinétszólóját *Larry Combs* előadásában csodálhatta meg a közönség. Majd *Sabine Meyer* zeneileg és technikailag kimagasló előadásának tapsolhatott a közönség *Wéber: F-moll klarinétversenyének* előadásakor. A III. tétel lélegzetellállítóan virtuóz játéka nem véletlenül váltotta ki a közönség hangos tetszésnyilvánítását. *Sabine Meyer* gyönyörű hangon klarinétozik, és tökéletesen uralja a hangszerét. A koncerten gyönyörködhattunk a sokszínű vonós hangzásban, a fúvósok szólóinak ragyogó zenei megformálásában. Számomra felejthetetlen marad a fafúvósok hangja, a pozanok és a kürtök meleg tónusa.

Felső képünkön Chicago látható toronyházaival.
Lent: Puskás Levente, Larry Combs és Varga Gábor

Ezután a kitérő után térjünk most vissza a versenyhez, mert a következő nap a döntő napja volt. A Döntőben hattagú zsűri bírálta el a produkciókat. Az értékelésnél egységes szempontokat vettek figyelembe, ilyen volt a előadásmód, az intonáció, a hangminőség, a technika, a ritmika, dinamika, és megjelenés a színpadon. A személyre szóló értékeléseket a verseny után mindenki megkapta. Nagy örömmel én a második helyezett lettem.

A verseny első helyezettje *Kathlen Gardiner* amerikai, a harmadik helyezett *Wakako Moziya* japán klarinétos lett.

A díjkiosztásra a nagy esti koncert előtt került sor. Az est vendége *Eddie Daniels* volt. A koncerten *Daniels* fergeteges klarinétjátékában és félcélmeter improvizáló képességében gyönyörködhattunk. A zongoránál *Mike Garson* ragyogó partnernek bizonyult. A július 17-ei zárókoncerten a *Trío di Clarone* mutatkozott be. Tagjai: *Sabine* és *Wolfgang Meyer*, valamint *Reiner Wehle*. Az est folyamán az együtteshez *Eddie Daniels* és *Richard Hawkins* csatlakozott, s az így kibővült együttes klarinétötösöket adott elő. A fesztiválon nagyon sok kiváló muzsikussal, klarinétossal találkoztam, hallgattam, és különböző stílusokat, klarinétos iskolákat ismerhettem meg.

* * *

Ezúton szeretnék köszönetet mondani a *Budapesti Klarinét Centernek*, a *Szent István Király Zenei Alapítványnak*, a *Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolának* és az *Interart Fesztiválcenternek*, akiknek a segítségével, támogatásával juthattam el a versenyre.

Puskás Levente
A Liszt Ferenc
Zeneművészeti Főiskola
másodéves hallgatója,
és Düttrich Tibor
növendéke

Klarinétos község az északi határszélen

Füzérradvány a neve. Az előző évben, augusztusban volt itt először nemzetközi klarinétos tábor. A félezer-nyi lélekszámú faluban, de talán az egész országban még egyszerre ennyi klarinét nem szólt. Érthető, ha a lakosság vegyes érzelmekkel fogadta a zenei tábor hí-rét. Attól tartottunk, hogy nagy lesz az állandó klari-nétos gyakorlás, az ezzel járó hangzavar és nyüzsgés. De kellemesen csalódtunk, mert a máskor már előfor-dult esténkénti zenebona helyett az Ifjúsági Táborban nagyszerű rend volt, és a közös zenélés öröme igen jó közszellemet teremtett. Még a nyelvi nehézségeket is sikerült áthidalni.

Az első napokban az alföldi és a poros nagyvárosok zeneiskoláinak növendékei, a külföldről érkezett klari-nétosok a magaslati, tiszta hegyi levegőn kissé bágyad-tak voltak. De aztán örömmel élvezték a közeli fenyve-szek ózondús levegőjét, s a kánikulai hőséget enyhítő mindennapi szellőket, amelyek a 25-30 km-re fekvő Kárpátok üzenetét hozták. A neves külföldi professzo-rok, zeneitanárok kedves közvetlenséggel adták át szak-mai kincseiket, tapasztalataikat. Szakértő kezek végez-ték a későbbi házimuzsikálás magvetését. Az eredmény nem maradt el. A tanulás csoportokban történt. A kü-lönböző korosztályú fiúk és lányok örömmel tanultak. Alakultak kis- és nagyobb együttesek. Érkeztek testvé-rek, de eljöttek egyes szülők is, s egy-két napos látó-gatásra kirándultak a táborba neves fővárosi klarinét-együttesek.

A hegyközi és bodrogi templomokban koncerte-ket adtak a fiatalok. A kulturházban több alkalommal örvendeztettek meg a község lakosságát. Az augusztus 20-i nemzeti ünnepen a *Károlyi kastély* parkjában neves fővárosi művészek közreműködésével a klarinét műv-észet szépségeit ragyogtatták fel. A tábor mindennapi eseményeiről a televízió is felvett egy színes műsort, melyet országsszerte érdeklődve néztek. Az utolsó estén a kulturházban vidám műsorral köszöntek el a megked-velt kis közösség népétől.

1995 nyarán ismét Füzérradványban lesz a második Nemzetközi Klarinétos Tábor. Lesznek akik újból el-jönnek, és jönnek újabb, tanulni, üdülni vágyó fiatalok.

Dr. Telegdy Imre református lelkész

Manfred Hammerschmidt és Balogh Attila

„Együtt a szépért, a jóért” *Jelentés a füzérradványi klarinétos táborból*

A kapcsolatéhség egyike a kultúra rugóinak. Ez az éhség hívta életre a *Balogh József* vezette *Budapesti Klarinét Centert*, majd utóbb a *Magyar Klarinétosok Szövetségét*, mely az ország klarinétosainak meghatá-rozó rugójává alakul majd. E csoportnyi klarinétos úgy gondolta, hogy vissza kell állítani — ahol nem volt, meg kell alapozni — a magyar klarinétosok rangját. Azt a rangot, melyet 1945 után — mint annyi minden mást — elvesztettünk. A Center három korábbi foglalkozása alkalmat adott egymás jobb megismerésére, és elindí-totta a közös gondolkodást és tenniakarást.

E cikk írója hívta fel *Balogh József* figyelmét arra a lehetőségre, hogy a festői Zemplénben, pontosabban Füzérradványban megrendezhető egy klarinétos tábor. Zenei tábor sok helyen működik az országban, de ahol csak egyetlen hangszer szerepel, páratlan a gyakorlat-ban. Megkerestük a falu polgármesterét, *Czili Mátyást*, akiben igen segítőkész, lelkes társra találtunk. Tervez-gettünk, de ennek a tervnek a szabályait akkor még senki nem foglalta írásba.

Ezután indult meg az a széles, átfogó munka, mely-nek oroszánrészre *Baloghné Puskás Beatrix* fáradhatat-lan szervezőkészségét igazolja. Olyan világhírességeket sikerült megnyerni a táborban való részvételre, mint *James Gillespie*, a North-Texas University klarinétpro-fesszora, a Nemzetközi Klarinétos Szövetség *"The Cla-rinet"* című újságjának főszerkesztője; *Georg Zeretzke*, a Berliini Opera első klarinétosa és a Zeneakadémia professzora; a Rico cég minőségvizsgálója, *Marcus Eley*; *Dittrich Tibor*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Fő-iskola professzora... — akik szinte jelképes összegért vállalták a növendékek tanítását, előadást tartottak, hangversenyeztek.

Táborunkba az ország minden tájáról érkeztek nö-vendékek, Szombathelytől Kisvárdáig, Külföldi tanulni vágyókat is fogadtunk Angliából, Olaszországból, Ausztriából, Erdélyből. Mintegy 120 klarinétos verte fel az addig csendes falu nyugalmit, hisz egész nap szólt a klarinét. A foglalkozások már reggel fél nyolc-kor megkezdődtek, egyéni vagy kamarazenei gyakorlat-tal, mely a déli ebédig tartott. A délutánt egyéni gyakorlás töltötte ki, ahol a kezdőknek a haladók se-gítettek, nekik pedig a már végzett, vagy a mostani akadémisták adtak tanácsokat. Senki nem tapasztalt olyat, hogy valaki a tudáskülönbség miatt elzárkózott volna a gyengébbekkel való törődéstől.

A klarinétos tábor időpontja a *Zempléni Művészeti Napok* rendezvénysorozatához kapcsolódott. Ennek ke-reten belül a nyitókoncerten csodálhattuk meg *Weber*

Marcus Eley, Balogh József és James Gillespie

Klarinét-kvintettjét a Liszt Ferenc Kamarazenekar és Balogh József előadásában, (Egy igazán szakmai vélemény is elhangzott a tábor lakóitól: „jobban játszották, mint maga a mű”). A Zempléni Művészeti Napokhoz kapcsolódott a klarinét-tábor hangversenye is a Sárospataki vár lovagtermében zsűfolt nézőtér előtt, ami azt példázza, hogy a jó klarinétmuzsikára igenis megvan az igény. Számos templomi hangversenyen közreműködtek növendékeink: Pálháza, Füzér, Füzérkajata, Pusztafalu Karcsa, Füzérradvány. Köszönjük a községek templomainak, lelkészeinek, akik azonnal lelkes támogatóivá váltak az eseményeknek. Ezeken a hangversenyeken a táborban alakult együttesek játszottak, szinte minden igényt kielégítő színvonalon. Több, már működő együttes játékában is gyönyörködhettünk: Prestige, Patazova, Corpus, Ebony, Szent Flórián, Budapest Klarinétegyüttes. Nagyszerűek!

Eljött a táborba Hammerschmidt úr is Németországból, aki neves hangszerkészítő és hangszerész. Hallgatóságát a klarinétnak, mint instrumentnek a titkaiba avatta be. Marcus Eley, a Rico cég világszínvonalú nádjainak készítéséről tartott vetített képes előadást. (A tábor lakói nagy örömmel válogathattak a cég nádjai közt.)

Füzérradványban köszöntött ránk István király. Ekkor találkoztunk a „Radványi Kastély” volt — és reményeink szerinti leendő — urával, Gróf Károlyi Lászlóval és feleségével, herceg Windischgrätz Erzsébettel, valamint Dr. Hörsik Richárdal.

Ezen a napon vidáman, zeneszóval ébredt a falu. Együtteseink lovasfogattal járták az utcákat, ellátogattak a szomszéd községekbe is, ahol vidám zenei műsort adtak. A nap folyamán fellépett a cigándi Fúvószenekar és mazsorett csoport is. Este a Patazova együttes játszott, vendégünk Dunai Tamás színművész és Sebő Ferenc népzeneész volt. A táborlakók a táborvezető Balogh József vezetésével régi és mostani slágerekből játszottak, a polgármester úr, Czili Máttyás dobkíséréssel. Fellépett a helyi Kökényvirág népzenei együttes is. Augusztus 24-ől az egész országra kiterjedő rendezvény emelte a tábor fényét. „Helyünk a világban” címmel került sor az ország első klarinétos konferenciájára. Ennek keretein belül hangzott el Lány István Monódiája, Götz Nándor előadásában a szerző ismeretelmével. A viszonylag nehezen megemészthető mű így egyszerre kellemes falattá vált. A konferenciára számos klarinét-tanár, zenekari klarinétos látogatott el Füzérradványba, lehetőségeink, erényeink, hibáink felmérésének igényével. Ami talán a legörvendősebb fejlemény, hogy itt mondtuk ki: szükség van a Magyar Klarinétosok Szövetségének a megalakulására.

A tábor zárásaként két igen hangulatos este az önfelédzt zenélésre, a vidám bolondozásra adott lehetőséget. Mintegy koronaként, a tábor összes növendéke egyszerre játszott, egy nagy klarinétzenekart alkotva, Marcus Eley vezetésével. Majd itt is zsűfolt nézőtér előtt mindenki olyan művet vagy műveket szólatlatott meg, ami a közönség szünni nem akaró tapsát váltotta ki. Az első klarinét-tábor elérte célját, olyan élményeket adott növendékeinek, s nekünk tanároknak egyaránt, amit csak az igazán szép nemes cél adhat azoknak, akik részt vesznek annak megvalósításában.

Csodálatosan viselkedett a falu, növendéceink bármerre jártak, olyan szeretet övezte őket, amire csak azok képesek, akik családfagjuknak érzik a vendégeket. 1995-ben is vár a falu, vár a klarinét, vár a zene mindenkit, aki ellátogat Füzérradványba.

☞ Somorjai G. Lehel
klarinét-tanár

Georg Zeretzke munka közben

Az örökifjú Meizl Ferenc

1924. február 11-én született Bácsbokodon és az elmúlt évben töltötte be 70. életévét. Ennek ellenére levékenyen részt vesz zenei életünkben, tanítja a jövő klarinétosait a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán. Most Ő mesél nekünk életéről, a zenei pályán eltöltött sok-sok évről.

A kezdetek...

Gyermekkoromtól kezdve a zene töltötte be az életemet, s ez végigvonul életem minden szakaszán. Talán szerencsés vagyok, mert a munkám egyben a hobbim is. Így boldog és megelégedett embernek mondhatom magam, s ha újra kellene kezdenem mindent, ugyancsak tenném. Természetesen a szerencse is hozzájárult mindehhez, ami megteremtette számomra az egzisztenciát. Családomban mindenki zenész volt. Falunkban volt egy kis falusi zenekar. Ebben a család tagjai és az unokatestvérek muzsikáltak. A dinasztia alapítója a nagyapám volt, aki már rendelkezett a zenei írás-olvasás képességével. Ez néha még most is gondot jelent a főiskolán. Ha esténként olyan zenét hallott a rádióban, ami megtetszett neki, másnap odaült az asztalához és leírta, aztán meghangszerelte, és már játszotta is a zenekar. Igen színvonalasan játszottak, volt benne fúvós és vonós részleg is. Olyan műveket szólaltattak meg a szórakoztató és a tánczene mellett, mint a *Tannhäuser nyitány*, *Nabucco nyitány*. Annak idején a muzsikások valamilyen más ipart is űztek, borbélyok voltak, szűterek, kocsmárosok. Mindenkinnek volt egy kis földje is. A zenélést pedig szinte megszállottan űzték a munka mellett, minden héten próbáltak.

A zenélő falu...

A falu szerette, megbecsülte, büszke volt a zenekarára, és a magáénak tekintette. A zenekar megyei versenyekre járt, ahol mindig elsők lettek, és a zászló vagy a serleg amit kaptak, díszhelyre került a községházán vagy a templomban. A rádióba is meghívták őket, de az útiköltség olyan sokba került, hogy nem mentek el.

Az egész megyében nagyapám tanította a fúvószenekarokat. A halálos ágyán komponált egy gyászindulót — a kéziratát még most is őrzöm —, s ezzel kísérték ki a megye fúvósai a temetőbe. A mai napig emlegeti a falu ezeket a dolgokat. Érdemes még megemlíteni azt is, hogy a helybéli színpör közreműködésével minden évben bemutattak egy operettet, nem is akármilyeneket, mint például a *Mágnás Miskát*. Tehát elmondhatom, igen komoly zenei élet folyt a faluban.

Abban az időben nagyon jó kottabeszerezési csatornák voltak, Csehszlovákiából, Németországból állandóan kaptak anyagot, onnan rendelték meg és hozták az új darabokat. Hihetetlennek tűnik, de mi ott a faluban nem voltunk elzárva a zenétől. Az egyik nagybácsimnak, például még egy zenegépe is volt, ma úgy mondanánk "Wurlitzer". Azt hiszem a mostani diákok nemigen ismerik ezt. Ez a zenegép egy fél szobát elfoglalt, három-négy szekrény nagyságú volt, s egy teljes zongoraklavíratúra volt ebben a szekrényben. meg az összes ütőhangszerek, xilofon, kisdob, nagydob, triangulum. A vezérlése lyukas papírtekerccsel történt, s kétféleképpen lehetett megszólaltatni, elektromosan, vagy pedig egy kerék meghajtásával. Akkor még nem volt villany a faluban így én állandóan a kereket hajtottam, mert annyira tetszeltek a zenék, amiket így hallhattam, például a *Carmen nyitány*, *Tannhäuser nyitány*, különböző operarészletek. Olyan sok minden volt ott a számomra, amihez egy öt-tíz éves gyerek falun nem mindig juthatott hozzá. Még most is hihetetlennek tűnik nekem, mennyi lehetőség volt abban a kis faluban a zenével való ismerkedésre. Mondhatom hogy a komolyzene és a fúvószene volt az, amin nevelkedtem.

A zenetanulás kezdetei...

A zenei pályámat sajnos egy tragédia indította el. Szüleim nagyon korán meghaltak, öt éves voltam csak, amikor az egyik nagybácsim vett magához. Nála kezdtem el zenélni. Zongorázni tanított, majd tízéves koromtól különböző hangszereken tanultam játszani. Talán mondhatom azt, végigkóstoltam minden hangszert, és sikerült eljutnom egy olyan szintre, hogy a zenekarban mindig azon a hangszeren játszottam, amire éppen szükség volt. Ez a tágabbfajta zenei kitekintés nagyon hasznos volt a számomra.

Ezzel kapcsolatban egy későbbi történet jutott az eszembe. Amikor már tanszékvezető voltam a főiskolán, hozzám tartoztak a rézfúvós hangszerek is. Egyszer egy tuba vizsgán az egyik növendék nagyon hamisan játszott. Megkérdeztem tőle, hogy miért játszik olyan hamisan, mire ő azt felelte, hogy hamis a hangszerem. Erre fogtam a hangszerét és kipróbáltam. Természetesen a kollégáim is csodálkoztak, mert ők sem sejtették, hogy tudok játszani rajta.

A későbbi iskolai évek...

A falunkban nem volt zeneiskola, a legközelebbi Baján volt. Mint ahogy már említettem, ezért a nagybácsik tanítottak egy ideig. Mégpedig nagyon érdekes volt, hogy az a nagybácsim, aki klarinétos volt, Ő zongorázni tanított, másik nagybácsim akihez később kerültem, tubás létező klarinétozni tanított. Nagyon szerencsés voltam, hogy ügyesek voltak, és jó érzékük volt minden hangszerhez.

A Zeneakadémián volt előkészítő, akadémiai osztály, és művészképző. Amikor bekerültem, akkor eszméltem rá, hogy vannak dolgok amiket a helyére kell tenni. A korábbiakban nem volt szó kéztartásról, ujjtartásról, billentésről, befúvásról, tehát alapvető dolgok nem kerültek terítékre. Éreztem, hogy ez nagyon fontos lenne, ezzel foglalkozni kell, ezért elkezdtem keresgélgni, utánanézni, próbálkozni, talán ezért is csináltam olyan sok mindent életemben. A Zeneakadémián *Váczai Károly* volt a klarinéttanárom, akitől nagyon sokat tanultam. Egyszer egy nagyon érdekes dolgot mesélt nekem, mégpedig azt, hogy Ő egyenes örököse a Mozart előadói tradíciónak. Visszamenőleg végig tudta sorolni, ki kinél tanult, míg a végén eljutott Stadlerig.

A Zeneakadémia tanáraitól...

*Kodály Zoltán*hoz jártam népzeneire. Ez önmagában is nagy élmény volt, hogy ott lehettünk az óráin, s ezeknek az óráknak olyan atmoszférája volt, hogy a mai napig nyomot hagyott bennem. Kamarazeneire *Weiner Leó* tanított, ami később meghatározó volt a kamarazenei munkámban. A zenekari gyakorlatot *Ferencsik János* vezette. Minden héten zenekari próbát tartott, minden héten ott volt, mindenre reagált. Akkor még nagyon aktív volt mint pedagógus, később aztán erről a területről visszavonult. Tovább sorolva a neveket, a zenetörténeti órákat *Szabolcsi Bence* és *Barta Dénes* tartották. A mai napig áhítattal gondolok vissza ezekre az órákra és emberekre. Úgy tudtak kérdezni, mintha ők semmit nem tudnának, s tőlünk várták a megoldást. Azt hiszem, nagyon más volt a tanár-diák kapcsolat akkoriban.

A fúvós hallgatók abban az időben általában nem tudtak zongorázni, gondoltam, minek strapáljam magam én is. Azt mondtam a zongoratanárnőnek, hogy nem tudok zongorázni. Két-három hónapig nem is volt baj, csak a billentéssel és a kézajtással foglalkoztunk. Egyszer azonban, éppen amikor jazzt zongoráztam a többi hallgatónak, benyitott a tanárnő. Megállt az ajtóban, s csak ennyit mondott: „Igen? Meizl? Na jól!” Jött a következő zongoraóra. Félve nyitottam be a terembe. A tanárnő rámnézett és így szólt, „Vegyen elő papírt és ceruzát, s írja: Bach-Négyszólamú invenciók. Debussy-Etűdök”. Felsorolt még több hasonló nehéz fajsúlyú anyagot, s ezeket kellett játszanom büntetésből. Ezt követően én kísértem a fúvósokat vizsgákon és koncerteken.

Nem említettem még *Járdányi Pál* nevét, hozzá is jártam szolfézásra. Ő akkoriban fiatal tanár volt a Zeneakadémián, és mindenféle tesztet, akrobatikákat csináltatott velünk az órákon. Járdányi és Kodály idejében nagyon komolyan vették a szolfézszt. A harmadik félévi szolfézs vizsgámon történt, hogy Járdányi kihívott vizsgázni a zongora mellé. Hátra kellett fordítanom a zongorának, ő pedig elkezdte ütögetni az akkordokat. Már vagy tíz perce kínozott, csodálkoztam is mi történhetett, hiszen nagyon jó viszonyban voltunk. Végül kérte az indexemet és beírta: „Szolfézs tanulmányait elvégezte”.

A szolfézs tanulás szükségességéről...

A szolfézásra szükség van, hiszen ez az egyik legfontosabb zenei készségfejlesztő tantárgy. A hallás, a ritmus, a zenében való jártasság fejlesztését kell szorgosítani. E képességek nélkül nem lehet valakiből jó muzsikus. Ezért van nagy szükség rá a zenetanulás folyamán. Mivel én mindig ezt az álláspontot képviseltem, ezért sokszor kerültem konfliktusba tanár kollégáimmal. Ennek a véleményemnek hangot is adtam minden olyan szituációban, amikor erre lehetőségem adódott. Talán emiatt is volt némi előrelépés, eredmény a főiskolán. Comeniusnak van egy nagyon igaz mondása: „A diák nem edény, amit meg kell töltenünk, hanem fátyla, amit meg kell gyújtatunk.” Szentgyörgyi Albertnek van egy másik, szintén ideillő, nagyon bölcs gondolata: „Ha valaki éhez, annak nem halat kell adni, hanem meg kell tanítani halat fogni. Hiába adok neki halat, holnap újra éhezni fog, és ha nem találkozunk akkor éhen hal.”

A munkahelyek...

Már a zeneakadémia éveit alatti dolgoztam. 1947-49 között a MÁV Szimfonikusoknak voltam a tagja, jó gyakorlat volt a számomra, mert nagyon sok művet megismertem. Nagyon ambíciódús karmestere volt a zenekarnak *Szöke Tibor*, aki jelenleg Németországban él. Vele indítottuk el a magyar „Stagionét”. A MÁV nagyon sokat költött erre. Hálókocsit készített nekünk, külön kocsit a díszleteknek, hangszereknek. Mint egy mozgó „zeneváros”, jártuk az országot, és adtuk elő az operákat. 1949-ben az Operaház és a Filharmóniai Társaság zenekarába kerültem. Harminc éven át voltam itt szólóklarinetos.

Élet az Operában...

Az Operaháznak egy nagyon csodálatos és kiemelkedő időszaka volt ez. Olyan karmesterekkel dolgoztunk, mint *Klemperer*, aki két és fél évig volt a zenekar élén, továbbá *Molinari*, *Kleiber*, és sok más neves karmester és énekes is megfordult az Operában. A muzsikuskok nem mind szeretik az Operát, én szerettem, jól éreztem magam ott. Abban az időben még elég gyakran voltak filharmóniai és egyéb koncertek is, tehát a zene maximálisan kitöltötte az életemet. Amikor bekerültem az Operába, a „nagy öreg” klarinetosok a *Beider* és a *Dobos* voltak, s az úgynevezett „kis” *Váczai*. A mai napig a fülcmben cseng az a szép hang, amikor egyszer *Beider* mellett a *Schubert* C-dúr nagy szimfóniájában dupláztam. Olyan élmény volt ez nekem, hogy sokszor még ma is abból merítek. Rendkívül szép hangon fújtak, muzikálisak voltak. Vidám élet volt az Operában. Ott mindig történt valami. Óriási az apparátusa, zenekar az árokban, a színpadon, kórus itt, kórus ott, aztán jönnek a szólisták, tehát megvan az esély arra, hogy történjen valami rendkívüli. Sokszor persze ez botrányba fullad, s ilyenkor a zenekar ezt élvezi.

(Balogh Beatrix)

Fiatal klarinétosok versenye Tiszaújvárosban

Hatodszort rendezték meg Tiszaújvárosban a Derkovits Művelődési Központban 1994. november 17-20 között az Országos Zeneiskolai Klarinétversenyt. A rendezés kiégett az eddigiektől, mivel először váltak ki a fúvós hangszerek egymástól, s így csak a klarinétosok voltak jelen a versenyen. Nem mellékes, hogy ez követébe feszített időpont lett lehetővé, így a zsűrinek több ideje maradt a versenyzőkre, szakmai értékelésre, a versenyzőknek pedig a regenerálódásra. Az előpróba rengeteg tanulsággal szolgált. Előtérbe került a zeneiskolai oktatás minden erőnye és hibája. Az országos elődöntőből 49 klarinétos érkezett a döntőre, 36 zeneiskolát képviselve. Az I. korcsoportban 24, a II.-ban 18, a III.-ban 7 versenyző jutott a döntőbe. A 60 lehetséges helyre, tehát 11 tanulóval kevesebb érkezett. Budapestet mindössze 5 kerület képviselte. Ezek az adatok igen jól tükrözik az országos helyzetet. Az ország több mint 250 zeneiskolájában egy-két kivételtől eltekintve szinte mindenütt van klarinétoktatás, tehát a hangszeren tanulók száma növekszik, mégis a szakmai munkát inkább csak a továbbtanulók létszámában mérjük. Az a véleményem, azoknak a gyerekeknek, akik nem muzsikuss pályára készülnek, hanem csak amatőrként tanulnak később zenét, ugyancsak kell hogy igényük legyen a kulturált hangképzésre, ízta intonációra, ritmikai biztonságra, zenei kifejezőereire.

A kijelölt versenyanyag nem állította túl nehéz feladat elé a versenyzőket, kivételt képez a III. korcsoport anyaga. Mégis jól tetten lehetett érzni bizonyos típushibákat, például stílusismeret hiánya, nem megfelelő légzési technika stb. A zsűri — nagyon helyesen — nem ítélte túl szigorúan az első fordulónak után, a tehetséget, rátermettséget értékelte inkább. A jó színvonalú elődöntő után, a döntőben szűrőképp produkciókat hallhatunk, bár néhány klarinétosnak sikerült megtartani a színvonalát. Bennem már a verseny közben felmerült a kérdés, mi az, amit a felkészítés során elrontunk, aminél ez a gyengébb produkció az eredménye, és nemcsak itt, hanem más versenyeken is. Az okát sok mindenben látom. Valószínűleg nem készítjük fel kellőképpen pszichológiaiilag a növendékeket, az is lehet, hogy ebben a korban nem célszerű egyszerre 4 darabbal foglalkozni, mert nem lehet egyforma intenzitással dolgozni a műveken. Lehetséges, hogy a verseny időpontja igen közel van a nyári szünethez, így kevés a felkészülésre szánt idő. Életrévalónak tartom Albert József kiskörösi klarinéttanár javaslatát, hogy követve a trombitások módszerét, kevesebb versenyző kerüljön be az országos selejtezőkből az országos döntőbe, ahol mindenki mindkét forduló anyagát eljátszhatja, és a zsűri a két nap összprodukciója alapján döntene. A javaslat előnyét abban látom, hogy sok lélektani problémát megoldanánk ezzel, mert amit megtanultak, azt mind eljátszhatják, hátránya viszont az, hogy a versenyzők számát az előbbieket miatt csökkenteni kellene. Uzzel a zeneiskolák köre is csökkenne. A verseny színvonalát az előző évekhez viszonyítva alacsonyabbnak érzem, természetesen voltak nagyon szép produkciók, előadóművészek. Az is a pozitívumok közé sorolható, hogy a díjazott versenyzők az állagnál jobban figyeltek az intonációra, helyes levegővételre, ritmikai biztonságra. Ímért bizonyossá vált, hogy a hang sokféleképpen lehet szép. *Albert József* növendékei teljesen más hangideált követnek, mint *Kohán István* tanítványai. Mégis mindkét hangnak megvan a szépsége, és magán viseli mindkét „iskola” a szakértelem, a tudatosság, a zenei kifejezésre való törekvés jegyeit. Végül, de nem utolsósorban, szeretném ismételtlen kiemelni a szaktanárok munkájának döntő fontosságát, amely alapvetően befolyásolta a verseny kimenetelét. Szomorú volt látni sok tehetséges gyerek vergődését a rosszul megválasztott darab, a helytelen befűtés, a papírgyonge nád, a rossz légzéstechnika miatt. Azonban örömdetes dolog tapasztalni sok kitűnő kolléga, jelentős tanáregyenység munkájának eredményét. Szeretném közülük kiemelni *Kohán István* nevét, akinek három növendéke is versenyzőként lelt. A XXI. kortól zeneiskolában tanít, s fiatal kora ellenére évek óta áttűtő sikerrel építi, neveli tanszakát. A magas színvonalú szakmai munka mellett nem lehetett nem észrevenni azt az egészséges csapatszellemet, azt az igazi muzsikuss közösséget, amelyre mindenki csak büszke lehet. Példa erre *Király Péter*, aki egyetemi tanulmányai mellett sem hagyta abba a klarinétozást, és aki rendkívül szerény, szimpatikus egyéniséggel belopta magát a közönség szívébe. A versenyeknek van egy nagyon kellemes vonása is. Tilkon abban reménykedünk, hogy rá találunk valakire, akiből elementáris erővel tör fel a tehetség, a

zeneiség, aki a szó legigazibb értelmében játszik a hangszerén, akinél a színpad, a nyilvánosság a legtermészetesebb közeg az önkifejezésre.

Ez megtörtént velem, velünk Tiszaújvárosban. Egyszer csak megjelent a színpadon egy pöttöm kis gyerek, és megszületett a csoda. Kezemben megállt a toll, nem volt mit jegyzetelnem tovább. Szakmabeliből ismét zenehallgató lettem, azt hiszem a zsűri többi tagjával együtt. *Sándor Tamás* Szarvasról, 10 évesen másfél évi klarinétozás után megbabonázta hallgatóságát. Életkorát messze meghazudtoló természetességgel lubickolt a zenében, játéka tobzódott a különböző karakterelemekben, kamarazene partnerként kezelte zongorakisérőjét, dinamikai skálája már most lenyűgöző volt. Nagy élménnyel ajándékozott meg bennünket.

Horn András klarinéttanár

A VERSENY GYŐZTESEI

I. Korcsoport:

- I. Díj megosztva *Sándor Tamás*, Szarvas (Tanára: Szabados Tóth Gábor); *Selmeczi Vilmos*, Budapest (Tanára: Kohán István).
- II. Díj megosztva *Jakabfy Attila*, Pécs (Tanára: Horváth Győző); *Haraszti Péter*, Budapest (Tanára: Regős Szabolcs).
- III. Díj *Kapi Dániel*, Salgótarján (Tanára: Becze Lajos).

II. Korcsoport:

- I. Díj megosztva *Kovács Jenő*, Budapest (Tanára: Zentainé Valkay Ágnes); *Venter Dániel*, Báttonytereny (Tanára: Venter László).
- II. Díj A zsűri nem adta ki.
- III. Díj megosztva *Albert Szabolcs*, Kiskörös (Tanára: Albert József); *Golavics Gábor*, Budapest (Tanára: Kohán István).

III. Korcsoport:

- I. Díj *Király Péter*, Budapest (Tanára: Kohán István).
- II. Díj A zsűri nem adta ki.
- III. Díj *ifj. Csajághy Miklós*, Sásd (Tanára: Csajághy Miklós).

NEMZETKÖZI KLARINÉTOS TÁBOR Füzerradvány, 1995. aug. 18—27.

TANÁROK

- Georg Zeretzke — Berliini Opera első klarinétosa
- Dittich Tibor — a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára
- Varga István — ÁHZ szóloklarinétosa
- Somorjai G. Lehel — klarinéttanár
- Balogh József — az MR Szimfonikusok szóloklarinétosa

PROGRAMOK

Intenzív műhelymunkák, koncertlátogatás, hallgatói koncertek a környék templomaiban, kirándulás, sportolási lehetőségek, fakultatív (választható) órák, amit egy zenésznek tudni érdemes, pl. zenei angol nyelv.

FÚVÓS TÁBOR

Pilisvörösvár, 1995. július 24—31.

RÉSZVÉTEL

Alap-, közép-, és felsőfokon Trombita, kürt, tuba, tenor, bariton, harsona, klarinét, szaxofon, dob, bőgő, gitár, harmónika

A TÁBOR ANYAGA

Fúvós zenekari gyakorlat, Big Band, Harmónika, Rézfúvós együttesek, Lagzi Akadémia

TANÁROK

Tabányi Mihály — harmónikaművész, Galambos Lajos (Lagzi Lajos) — trombitaművész, Palotai István — trombitaművész, Elter János — zenekarvezető, Balogh József — klarinétművész

*** MINDKÉT TÁBORBA ***

JELENTKEZÉSI HATÁRIDŐ: 1995. JÚNIUS 25.
INFORMÁCIÓ ÉS JELENTKEZÉS

Balogh József • 1035 Budapest, Szentendrei u. 34. V. 54.
Tel/fax: 06 (1) 1886-689

1. Nemzetközi Zala Fesztivál

Időpont: 1995. július 27. — augusztus 28.
 Helyszín: Keszthely, Zalaszentő
 Ismertető: Kuruzok és koncertek sorozata.
 Hegedű, brácsa és kamarazene —
 Jorge Sutil professzor — Müncheni
 Filharmónikusok;
 Hegedű mesterkurzust tart Stefan
 Gheorghiu professzor (Bukarest)
 Lorent Nasturica (München)
 Hegedű, brácsa és kamarazene
 Zongora: Lakatos Katalin (Washington)
 Nakano Sonoko (Osaka) Hegedű: Kiss
 András professzor (Budapest, ZAK)
 Brácsa: Popa Tivadar (München)
 Cselló: Reiner Ginzel professzor
 (München, Musikhochschule) Nikolaus
 Popa (Staatsoper Berlin). Zenekar:
 „Cimbora Zenekar Budapest”
 A leghatékosabb hallgatók szolistaként
 játszhajnak a zenekari záróhangversenyen.
 „Zala” Fesztivál T. Popa
 8353 Zalaszentő,
 Világosvár 7,
 vagy: Benediktenwandstr. 42,
 81545 München
 Tel.: 0049-89/643738
 Fax: 0049-89/644283

Balatonpart Zenekultúrájáért

Alapítvány

I. HEGEDŰ MESTERKURZUS

Időpont: 1995. augusztus 11. — 19.
 Helyszín: Balatonfüred
 Vezető professzor: Michael Vaiman
 Szakmai referens: Korpás Géza
 Postacím: Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola
 1065 Budapest,
 Liszt Ferenc tér 2.
 Jelentkezési határidő: 1995. május 30.

Magyar Televízió

Nemzetközi Karmesterverseny

Időpont: 1995. május
 Helyszín: Szombathely, Miskolc, MTV
 Szombathely — Bartók terem
 Miskolc — Nemzeti Színház
 MTV IX. stúdió
 Ismertető: 1974 óta háromévenként
 rendezi meg a Magyar
 Televízió. Világhírű győztesek:
 Kobayashi, Hanson, En Shao.
 Várhíró Judit főszerkesztő
 Igazgató: Fürth Livia — szerkesztő
 Munkatársak: Apró Attila — rendező
 Postacím: MTV Zenei Stúdió
 1810 Budapest,
 Szabadság tér 7.
 Tel.: 1112-820

Budapesti Régi Zene Fórum

Időpont: 1995. május vége
 Helyszín: Budapest
 Ismertető: A hagyományosan rendezett
 hangversenysorozat korabeli
 hangszerekkel, korhű stílusban
 előadott műveket vonultat föl,
 elsősorban a 15 – 18. század
 vokális és hangszeres
 zenéjéből. A hazai és külföldi
 előadók között rendszeresen
 helyet kapnak fiatal verseny-
 győztes régizeneszek is.
 Igazgató: Dr. Tóthpál József
 Munkatárs: Ignez György
 Apró Attila — rendező
 Postacím: Nemzeti Filharmónia
 1051 Budapest,
 Vörösmarty tér 1.
 Tel.: 117-6222

Kék Madár Fesztivál

Időpont: 1995. június első hétvégéje
 Helyszín: Kalocsa
 Ismertető: Főszékesegyház, barokk
 udvarok, kápolnák, terek.
 Jótékony célú művészeti
 rendezvény, teljes bevétele
 a „Kék Madár Alapítvány
 a beteg gyermekéért”
 javára folyik be. Klasszikus
 koncertek, balett, színházi est,
 jazz, képzőművészeti kiállítás,
 kézművesség — a legjelesebb
 hazai és külföldi művészek
 részvételével.
 Igazgató: Lakatos György
 Munkatársak: Fuchs Ferenc
 Fehérvári István
 Postacím: 1012 Budapest,
 Logodí u. 49. IV/2.
 Tel./Fax: 115-6797
 * Mozgássérülteknek ingyenes belépés.

Szentivánéji Vigasságok

Időpont: 1995. június 24.
 (Az Iván naphoz legközelebb
 lévő szombat)
 Helyszín: Szombathely
 Fő tér, Csónakázó tó
 Ismertető: Egynapos szabadtéri színházi,
 táncos és zenei előadások
 gyermekeknek és felnőtteknek.
 Éjféltől tűzijátékkal és
 utcabállal zárul.
 Igazgató: Bodóné Gombás Rita
 Munkatárs: Czenki Zsuzsanna
 Postacím: Kulturális Menedzseriroda
 9700 Szombathely,
 Fő tér 10. Pf.: 452.
 Tel.: 06 (94) 310-715

Budapesti Búcsú

Időpont: 1995. június utolsó hétvégéje
 Helyszín: Budapest
 Ismertető: Belváros, Felvonulási tér,
 Tabán, Várnegyed és
 különböző kerületek
 Eredetileg a szovjet csapatok
 Magyarországról való
 kivonulásának emlékére
 rendezett, mára politikai
 jellegű vesztett két és fél
 napos népi ünnep. Szabad-
 téri rendezvények, népzene,

Munkatársak:

jazz, rock, komolyzenei
koncertek, kortárs táncszínház
és gyermekműsorok Budapest
több pontján.
Zimányi Zsófia
Brády Márton
és meghívott szerkesztők
Pentaton Kft.
1081 Budapest,
Rákóczi út 65.
Tel.: 210-1249; Fax: 133-2075.

Postacím:**Győri Nyár**

Időpont: 1995 június második fele,
július eleje
Helyszín: Győr
Győri Nemzeti Színház,
Xantus János Múzeum udvara,
Széchenyi tér, Radó-sziget
Ismertető: Nemzetközi balett-, néptánc-
és népzenei fesztivál,
kézműves vásár, szabadtéri
koncertek, jazz-udvari —
zenélő udvari előadások,
kiállítások.
Igazgató: Tóth Nándorné — főtanácsos
a Kulturális Iroda vezetője
Munkatársak: Pető Gáborné — tanácsos
Kovácsné Koch Éva — a Petőfi
Sándor Városi Művelődési
Központ igazgatója
Postacím: Győr Megyei Jogú város
Polgármesteri Hivatal
Kulturális Iroda
9021 Győr,
Városház tér 1.
Tel.: 06 (96) 310-666

Soproni Ünnepi Hetek

Időpont: 1995. június közepétől
július közepéig
Helyszín: Sopron
Fertőrákosi Barlangszínház,
templomok, belvárosi udvarok, terek
Ismertető: Az Interart Fesztiválközponttal
közösen „Régi Zenei Napok”,
barokk zenei koncertek,
tánckurzusok, híres külföldi és
magyar művészek fellépésével.
A Sopron melletti Fertőrákos
egykori hatalmas kőfejtőjéből
átalakított barlangszínházban
zenei programok, operaelőadások,
nagy részük német nyelven.
Igazgató: Horváth Zoltánné
Munkatársak: Horváth Elvira
Kardos József
Postacím: Színház- és Fesztiválroda
9400 Sopron,
Széchenyi tér 17-18.
Tel.: 06 (99) 338-673

* 50 %-os vasúti kedvezmény a rendezvénysorozat ideje
alatt.

Békés-Tarhosi Zenei Napok

Időpont: 1995. június közepétől
július közepéig
Helyszín: Békés-Tarhos
Békés, Csolt-monostor
Ismertető: A hajdani Wenckheim-kastély
parkjában, a régi híres ének-
iskola épületében zenei táborok,
hangszeres és karvezetői
mesterkurzusok, hangversenyek.
Igazgató: Joób Árpád — a Debreceni
Kodály Kórus igazgatója

Munkatársak:

Benéné Szeretõ Hajnalka —
a békési Városi Művelődési
Központ igazgatója
Dr. Gyarmath Olga — a Békés-
Tarhosi Baráti Kör alelnöke
5030 Békés,
Jantyik u. 23-25.
Tel.: 06 (66) 341-142

Postacím:**Pécsi Szimfonikus Zenekar
Nemzetközi Zenei Fesztiválja**

Időpont: 1995. június utolsó és
július első hete
Helyszín: Pécs
Nemzeti Színház, Bazilika,
Zsinagóga, Művészetek Háza,
Csontváry Múzeum
Ismertető: Zenekari és oratórikus
koncertek, kamarazene és
orgonahangversenyek,
Szkladányi Péter
Igazgató: Kovács Józsefné
Munkatársak: Ribly János
Piacsek László
Postacím: 7621 Pécs,
Király utca 18.
Tel./Fax: 06 (72) 310-539

* 50 %-os vasúti kedvezmény vehető igénybe.

**Szabad Tér Színház
Budapesti Nyári Fesztivál**

Időpont: június-július-augusztus
Helyszín: Budapest
Margitszigeti Szabadtéri
Színpad, Budai Parksínpad,
Városmajori Szabadtéri
Színpad, a Hilton Szálló
Dominkánus Udvara
Ismertető: Nyári, szabadtéri színházi
és koncertprogramok —
nagyoperák, balettek,
oratóriumok, rock-koncertek,
gyermekműsorok.
Igazgató: Koltay Gábor
Munkatársak: Sárdi Mihály
Gál Iván
Turányi Zsuzsa
Postacím: 1525 Budapest, Pf.: 95
1122 Budapest,
Városmajor
Tel.: 1755-922

Szentendrei Nyár Szentendrei Teátrum

Időpont: június utolsó hete — augusztus 20.
Helyszín: Szentendre
Fő tér, Barcsay-udvar,
Városház udvar
Ismertető: Szentendre város nyári
rendezvényei, középpontban
a Szentendrei Teátrum
előadásaiival, mellette komoly-
zenei, jazz- és folkkoncertek,
gyermekelőadások, kiállítások.
Igazgató: Perjéssy Barnabás
Munkatársak: Kurdiics Valéria
Harsányiné Árvai Anna
Postacím: 2000 Szentendre,
Dunakorzó 11/c
Tel.: 06 (26) 312-657
Fax: 06 (26) 310-320

A Fesztiválnaptárban felsorolt rendezvényekről további
tájékoztatót kapható a Magyar Művészeti Fesztiválok
Szövetsége telefonszámán: 117-6222/479; Fax: 117-9910

Nemzetközi Kodály Fesztivál

Időpont: július közepétől augusztus elejéig, 2 évenként
Helyszín: Kecskemét
Ismertető: Kodály zeneművei és az életművéhez kapcsolható régi és újabb szerzők művei, különös tekintettel Bartókra; kortárs magyar zene, szóló- és kamarazenei koncertek versenyzőztés fiatal művészek bemutatása. Az Interart Festivalcenterrel közös rendezésben
Igazgató: Erdei Péter
Munkatársak: Itzész Mihály – igazgató h. Kéri Laura, tan. csop. vez. 6001 Kecskemét, Pf.: 188
Postacím: Fax: 06 (76) 320-160

Nemzetközi Bartók Szeminárium és Fesztivál

Időpont: 1995. július első fele
Helyszín: Szombathely
Ismertető: Bartók Terem, Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ, Szombathelyi Képtár „Bartók – új zene” mottóval kortárs zenei fesztivál, pályakezdő zenészek szakképzése. Zenetudományi konferencia.
Igazgató: Klejvánszky Tamás
Munkatárs: Szávai Magdolna – titkár
Postacím: Interart Festivalcenter 1366 Budapest, Pf.: 80
 Tel.: 117-9838; Fax: 117-9910

Óbuda Fesztivál

Időpont: 1995. július első fele
Helyszín: Budapest
Ismertető: Zichy kastély (Budapest, III., Fő tér 1.) Óbuda barokk műemléki helyszínein komolyzenei fesztivál. Fő játszóhelye a Zichy kastély, gyönyörű barokk udvarán, természetes akusztikai körülmények között, a történelmi hangulathoz illő operaelőadások.
Igazgató: Kerényi Miklós Gábor
Munkatársak: ARBEAU Művészeti Társaság
 Produkciós manager: Széll Rita
 Sajtótitkár: Mátyus Zsuzsa
Munkatárs: Lőrinczy György
Postacím: Interart Festivalcenter 1366 Budapest, Pf.: 80
 Tel.: 117-9838; Fax: 117-9910

Szegedi Szabadtéri Játékok

Időpont: 1995. július – augusztus
Helyszín: Szeged
Ismertető: Dóm tér, Újszegedi Színpad, Városháza udvara, utcák, terek
 A szegedi Dóm téren 1931 óta Négyezres nézőtér előtt népszínház: opera, folklór, operett, musical, zenés játékok. Világstár énekesek

látványos produkciókban. Kiállítások, kamarazenei koncertek, alternatív színházi együttesek.
Igazgató: Dr. Nikodényi István
Munkatársak: Kovács Agnes – igazgató h. Hegedűs Gyuláné – gazd. ig. Kocsis József – főmérnök 6720 Szeged, Deák F. u. 28-30.
 Tel.: 06 (62) 471-411

* 50 %-os vasúti kedvezmény igénybe vehető.

Budapest Nyári Opera és Balett Fesztivál

Időpont: 1995. augusztus közepe
Helyszín: Budapest
Ismertető: Magyar Állami Operaház 1061 Bp., Andrássy út 22. Opera- és balettelőadások hazai és külföldi vendégművészek, társulatok közreműködésével
Igazgatók: Bán Teodóra
 Keveházi Gábor
Munkatárs: Palcsó Sándor
Postacím: VIP-ARTS management 1025 Budapest, Vöröstorony lejtő 3.

Budapesti Barokk Fesztivál

Időpont: 1995. augusztus közepe
Helyszín: Budapest
Ismertető: Pesti Vármegyeháza Udvara Bp., V., Városház u. 9-11. A Budapesti Fesztiválzenekar Barokk Fesztiválja meghívott vendégművészekkel, három különböző műsorral.
 Vezényel: Fischer Iván
 A fesztivál témája évenként változik. 1994-ben a cseh, 1995-ben a francia zenével a középpontban.
Művészeti vezető: Fischer Iván
Igazgató: Körner Tamás
Munkatárs: Gedényi Ildikó
Postacím: 1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
 Tel.: 266-2312; Fax: 138-4337

Zempléni Művészeti Napok

Időpont: 1995. augusztus második fele
Helyszín: Sárospatak, Sátoraljaújhely, Szerencs, Tokaj, Karcsa, Tokaj, Füzfűrádvány, Hollóháza
Ismertető: A Liszt Ferenc Kamarazenekar Alapítvány rendezésében, az Antenna Hungária támogatásával, első sorban zenei fesztivál. Kapcsolódó rendezvényei színházi előadások, kiállítások. Rangos művészeti eseményekkel segíti a természeti és műkincsekben gazdag régió fejlődését.
Igazgató: Rolla János
Munkatársak: Dr. Merényi Judit
 Harsányi Mária
 Wéber Éva
Postacím: Óbudai Társaskör 1036 Budapest, Kiskorona u. 7.
 Tel.: 250-0288

Pannon ős

Időpont: 1995. augusztus végétől
október közepéig
Helyszín: Vas megye
Szombathely, Kőszeg, Celldöm-
ölk, Sárvár, Vasvár, Szent-
gotthárd, Kőrmend, Sítke,
Zsáry, Velem
Ismertető: Kiállításai, zenei program-
jaival, művészeti műhelyek
találkozóival, tudományos
konferenciákkal, folklór, szabad-
idő és sportprogramokkal Vas
megye sokarcú kultúrájának,
értékeinek és a tágabb pannon
térség szellemi kapcsolatainak
bemutatása.
Igazgató: Zsámboki Árpád – titkárságvezető
Munkatársak: Kutszegi István
Vértes Ernő
Postacím: Megyei Önkormányzati Hivatal
Művelődési Titkárság
9700 Szombathely,
Berzsenyi tér 1.
Tel: 06 (94) 312-168
Fax: 06 (94) 313-275

Pro Musika Nemzetközi Zenei Tábor

Időpont: 1995. július 10 – 20.
Helyszín: Baja
Ismertető: Perényi Eszter – hegedő
József Podhoránsky – cselló
Gyöngyössi Zoltán – fuvola
Kemény János – oboa
Vajda József – fagott
Madarász Iván, Kakuk Balázs – kamara
Postacím: 6500 Baja,
Dózsa Gy. u. 18.

Nemzetközi Nyári Zenei Fesztivál

Időpont: 1995. július 14–27.
Helyszín: Debrecen
Ismertető: Magyar Imre – kürt
Perényi Eszter – hegedő
Emanuel Krasovsky – zongora
Eyal Vitner – zongora
Ina-Esther Joost – cselló
Postacím: 4025 Debrecen,
Piac u. 11–15.
Tel/Fax: 06 (52) 421-833

Molnár Sándor • NEHÉZ VÁLASZTÁS

MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉG ÉRDEKÉBEN ELNYERHETŐ, VISSZA NEM TÉRÍTENDŐ ALAPÍTVÁNYI TÁMOGATÁS

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Művészeti Alapítvány pályázatot hirdet amatőr, illetve profi művészek, csoportok részére. A vissza nem térítendő támogatást az alapítvány művészeti tevékenység folytatása érdekében nyújtja. A támogatás összege maximum 300.000 Ft. A vissza nem térítendő támogatás kérhető képző-, ipar-, fotó-, film-, irodalom-, zene-, tánc-, színházművészet művelői számára. A támogatás lehet készpénz vagy programokon való részvétel biztosítása, illetve kiadványok támogatása (könyv, verses kötet, stb.). A pályázatok folyamatosan, háromhavonta egyszer kerülnek odaítélésre.

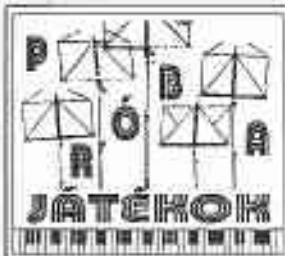
Az alapítvány lehetőség szerint munkaalkalmat is biztosít a művészek számára, ugyanis a pályázat átvételekor a pályázók egy adatbázisba kerülnek, amiből az alapítvány igény szerinti ingyenesen kiközvetíti őket. (Plakát, szóróanyagok tervezése, kivitelezése és egyéb reklámmal kapcsolatos tevékenységek, stb.) Cím: 1116 Budapest, Fehérvári út 120. I. 128, Telefon: 166-89-11/314.

SAN FRANCISCO-I SZIMFONIKUSOK BUDAPESTEN

Karmester: Herbert Blomstedt
főzeneigazgató

Az INTERCONCERT RT. ebben az évben is folytatta azt a hagyományt, hogy szponzorokkal együttműködve meghívja és bemutatja a budapesti zeneszerető közönségnek a világ egy-egy élvonalbeli szimfonikus zenekarát. Korábban itt voltak a Chicago-i Szimfonikusok Solti György vezényletével, majd 1993-ban a New York-i Filharmonikusok vendégszerepeltek az Operaházban Kurt Masur irányításával, tavaly pedig az Izraeli Filharmonikusok léptek fel a Margitszigeten; őket Zubin Mehta vezényelte mindössze egy hónappal azután, hogy az egész világon, így Magyarországon is élőben közvetítette a televízió egy másik koncertjét: azt, amelyen Los Angelesben a három tenor vezényelte.

A San Francisco-i Szimfonikusok első ízben vendégszerepeltek hazánkban április 30-án a Kongresszusi Központban, 1911-ben alakult az együttes, öt évvel a nagy földrengés után, amely nem hátráltatta, inkább gyorsította ennek a jelentős kulturális intézménynek a létrehozását. A zenekar színvonala és hírneve egyre nő, főzeneigazgatói közül megemlíthetjük Pierre Monteux, Seiji Ozawa és Edo de Waart nevét. Az 1985-ben kinevezett Herbert Blomstedt megbízatása az idén lejár és ezen alkalomból jubileumi turnéval búcsúzik el zenekarától. A turné a new york-i Carnegie Hall-ban indult két koncerttel, majd Európába repült át az együttes, hogy Liszabon, Madrid és Bécs után Budapesten is bemutatkozhasson a közönségnek. A budapesti műsor első felében egy igen népszerű, de itthon ritkán játszott mű, Richard Strauss: Imígyen szólta Zarathustra című szimfonikus költeménye csendült fel; míg a második rész műsorán Brahms: IV. szimfóniája szerepelt.

**A BM DUNA
SZIMFONIKUS
ZENEKAR
PRÓBAJÁTÉKOT
HIRDET
A KÖVETKEZŐ
SZÓLAMOKRA:**

**1. KONCERTMASTER
2. ELSŐ HEGEDŰ TUTTI
3. BRÁCSA TUTTI**

A próbajáték helye: 1101 Bp., X. ker. Kerepesi út 53.
A próbajáték időpontja: 1995. Május 31. szerda 11 óra.
A próbajáték anyaga: Bach Fuga
(Koncertmester)

• Választható versenymű sarkítottél:
• Mozart: Hegedőverseny/ kadencia
• Brahms
• Mendelssohn
• Csajkovszkij

Első hegedű tuttinak: Bach tétel és Versenymű sarkítottél
Brácsatuttinak: Bach tétel és Versenymű sarkítottél
valamint kijelölt zenekari anyag,
amely a zenekar kottatárában
átvehető. Zongorakísért a zenekar
nem biztosít.

Levéltár: 1051 Bp., Zrínyi u. 5.

Tel/fax: BM Duna Palota Műv. Központ

Próbaterem telefon: 06-1-1172-773

Székely Ferenc művészeti igazgató

**A DEBRECENI FILHARMONIKUS
ZENEKAR
PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET
II. HEGEDŰ ÁLLÁSRA**

A próbajáték helye: Debrecen, Simonffy u. 1/c. II. em.
A próbajáték időpontja: 1995. május 22. 14 óra.
A próbajáték anyaga: • Mozart: versenymű
I. tétel/ kadenciával
• Bach: Szólószonáta tétel

KÜRT ÁLLÁSRA

A próbajáték helye: Debrecen, Simonffy u. 1/c. II. em.
A próbajáték időpontja: 1995. május 22. 15 óra.
A próbajáték anyaga: • Mozart: 2. tétel (lassú, gyors)
• Beethoven: IX. szimfónia
• R. Strauss: Till Eulenspiegel
• Liszt F.: Les Preludes

HARFA ÁLLÁSRA

A próbajáték helye: Debrecen, Simonffy u. 1/c. II. em.
A próbajáték időpontja: 1995. május 22. 14.30 óra.
A próbajáték anyaga: • Erkel Ferenc: Bánk bán
• Verdi: Trübadur

• Mascagni: Parantbecsület
egy szabadon választott versenymű
• Beethoven: IX. szimfónia
• R. Strauss: Till Eulenspiegel
• Liszt F.: Les Preludes
Az anyag kottái átvehetők a
zenekar kottatárában.

Zongorakísért a zenekar egyik próbajátékához sem biztosít.
Jelentkezés: írásban vagy telefonon
Tel.: 06-52-412-395; 06-52-347-078

Kovács János igazgató

Tengerre szállnak

A Cimbor a Magyar Rádió

ifjúsági zenekara

A Cimbor zenekar mostantól a Magyar Rádió és Televízió ifjúsági zenekara — erről tájékoztatta az újságírókat Vásáry Tamás, a Magyar Rádió és Televízió zenekarának zeneigazgatója.

A nemzetközi Cimbor zenekar É. Szabó Márta, az MTV gyermek- és ifjúsági stúdiója vezetőjének kezdeményezésére jött létre Uri Mayer kanadai karmester irányításával. Az együttesben tizennégy ország száz fiatal muzsikusa játszott együtt különböző országokban töltött nyári vakációkon. Idén nyáron már negyedik alkalommal találkoznak az ifjú zenészek. Tavaly ősz óta azonban jelentős változás történt a zenekar életében. Az együttes budapesti tagjai, hetvenkét fiatal, állandó együttest alakított Vásáry Tamás segítségével. Már több nagysikerű koncertet adtak, legutóbb a tavaszi fesztiválon léptek fel Dvorák Új világ szimfóniájával a Parlamentben. A siker hozta az ötletet, hogy a Cimbor zenekar hivatalosan a Magyar Rádió és Televízió ifjúsági zenekarává váljon. Az együttes betanító karmestere Kesselyák Gergely, művészeti vezetői: Becht Erika zongora- és Csurgay István csellótanár. Állandó szólistája Érdi Tamás és Oláh Vilmos. Az együttes szeptemberre meghívást kapott a híres földközi-tengeri zenehajóra, melyen világhírű művészek mellett adhatnak koncertet.

☞ (d. m.) — Magyar Nemzet

„Hármak” közös CD-je

A kollégiumi kántus, a DOTE kórusa, valamint a Debreceni Filharmonikus zenekar közös CD-t jelentetett meg (narrátor és bariton szóló: Kertész Tamás, a Csokonai Színház művésze).

A lemezen szerepel Cherubini C-moll Requiemje, az oratorikus halotti mise irodalmának egyik legnagyobb hatású remekműve, amit a születése óta eltelt közel száznyolcvan év alatt a világ koncerttermében és templomai-ban már sokszor bemutattak, ennek ellenére kevés hangfelvétel készült a műről. Szokolay Sándor Kantáta a gályarabok emlékére című műve is lemezeze került. A magyar protestantizmus 1976-ban emlékezett meg a gályarabságra elhurcoltak megszabadulásának 300. évfordulójáról. Szokolay Sándor mementóként ebben az évben írta meg nyolc tételből álló kantátáját, mely a huszadik század újkeletű üldözéseire is utal, s mely szövegösszefüggésben lehetetlen nem gondolni a hitükért elhurcoltakra.

Akik a CD iránt érdeklődnek, azok a részt vevő kórusoknál (karnagy: Berkesi Sándor), illetve a Debreceni Filharmonikus Zenekarnál kaphatnak további információkat.

☞ *Hajdú-bihari Napló,*
1995. IV. 12.

Jelen és jövő

Minden szövetségnek szembe kell néznie azzal, hogy egyszer a tagság megkérdézi, mit kap cserébe a befizetett tagdíjért. A Magyar Harsona és Tuba Szövetség (MAHATUSZ) tagsági díját is az alakuló közgyűlés állapította meg, mely összeg viszonyítva például a Trombita Szövetségéhez magasnak mondható. Ha tárgyasítjuk az összeget, profi tagnak félévre kb. 20 korszó sőre „bánja”, tanulónál félévre 10 korszó ára a penzum.

Maradjunk a fenti példánál, én felteszem a kérdést: Mit kapott, kap egy tanuló tag tíz korszó sőrért?

1993-ban meghallgathatta a Zeneakadémia nagytermében a világhírű Branimir Slokar svájcben élő harsonaművészt és tíztagú harsonaegyüttesét.

1994-ben meghívtuk a szintén világhírű amerikai tubaművészt, Roger Bobo-t, aki a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának kíséretével hangversenyen lépett fel, és kurzust tartott a Zeneakadémián.

Félévenként kiadott informatív újságunkból értesülhet a nemzetközi versenyekről és a hazai eseményekről. Kottabankot működtetünk, klubhelyiséget nyitottunk.

Alig két éves működésünkhöz képest ezek komoly eredmények, s ha figyelembe vesszük, hogy eddig sehonnan anyagi segítséget nem kaptunk, még dicsekedhetnénk is. De ezt nem tesszük, mert a nagy „erőpróba” még csak most következik. Ezen cikk is azért készült, hogy minél szélesebb kör ismerje meg a számunkra nagy jelentőségű eseményt.

1996. június 27, 28, 29, 30-án a MAHATUSZ Nemzetközi Harsonás és Tubás Találkozót rendez Zsámbékon, a Katolikus Tanítóképző Intézetben. A találkozó négy napos, bentlakásos. Külföldi hallgató egyöntetűen 300 DM-t, a hazaiak közül, aki szövetségi tag 5000 Ft-ot, a nem szövetségi tag 8000 Ft-ot fizet. Ezért kap napi háromszori étkezést, kollégiumi elhelyezést, és jogosítványt a találkozó összes rendezvényének látogatására.

A hagyományos, klasszikus zenei fakultás mellett jazz fakultás is színesíti a palettát. Mindkét fakultásra igyekeztünk a világ jelenleg élenjáró művészeit, mint előadókat meghívni. Például a klasszikus szakon Michel Becquet (F) harsona, Ben Van Dyk (NL) basszus-harsona, a jazz szakon Jiggs Wigham (USA) fog tanítani és koncertezni. A tubások előadója a klasszikusoknál Roger Bobo (USA), Mel Culbertson (F), a jazzt Jonathan Sass (A) képviseli. Fellép a Pro Brass, a German Brass, a National Slide Quartet (USA). Felso-roltak visszajelezték részvételüket. Lesz magyar est, jazz est, felléphetnek alkalmi együttesek is. Tervezünk jam session-bart, ahol mindenki felléphet saját és a jelenlévők örömeire.

Ha minden igaz, és mindenhol megkapjuk a szükséges támogatást, Magyarország rézfúvósainak emlékezetes eseménye lehet ez a találkozó.

Köszönöm a Zenekar felelős kiadójának, Popa Péternek, hogy lehetőséget adott a szövegre, viszonzásul igyekszem a jövőben hasznára lenni az igen tetszetős külsejű és tartalmas lapnak.

Szabó Vilmos,
a MAHATUSZ alelnöke

Négyszer a Concertgebouw-ban

Nem tudom, hány magyar szimfonikus zenekar bolyongott már az amszterdami Concertgebouw alagsori labirintusában — ott, ahol az öltözők vannak —, ment a kétoldalt fölvezető lépcsőkön — kellő izgalommal — a legendás múltú, méretű és akusztikájú terembe, ahol a kétezerszázfejtű, zenével aztán végképp elkényeztetett cézár várja.

A MÁV Szimfonikusok négy év alatt negyedszer élék át a fentieket ez év április 10-én. Negyedik alkalommal történt meg velük, hogy holland turnéjuk „koronájának e legszebb gyémántja” elkapráztatta őket. A közönséget meg úgy tűnik előadásuk, mert a DAT-kazetta tanúsága szerint sem volt a vastaps rövidebb tíz percnél.

A Gál Tamás vezényelte koncert Mozart-slágerekből állt. A K. 595-ös B-dúr hegedű-, a K. 216-os G-dúr zongoraverseny és a Requiem hangzott fel. A hegedű magánszólamot az anyai ágon magyar Borika van den Booren, a zongorát a Hollandiában élő, bolgár Marietta Petkova adta elő. Közönség és zenekar szeretettel vették őket körül. Az EMI-jal közösködő Verdi Records pedig CD-n adja ki Hágában a MÁV Szimfonikusokkal felvett hangversenyüket.

A Requiem szölistái — Vámosy Éva szoprán, Varsányi Mária alt, B. Kiss Attila tenor, Kenessey Gábor basszus — nem nagyon láttak ki a vastaps közben az őket elhalmozó virágkaszlak (Hollandia!) mögül, míg a Debreceni Kodály Kórust tombolva ünnepelte a közönség. Tudjuk, az igazi siker az, ha visszahívnak. És ha negyedszer hívnak vissza egy zenekart a világ egyik legméltóságteljesebb zenei templomába? Nem tudom persze, mi az igazi titka mindennek. Hiszen a zenekar nem azt a fajta historizáló stílust követte, melyről hihetnők, hogy holland földön kötelező. Nem is az „olcsó” Kelet-európaiakat megillető, némi borzongással elegy érdeklődés konjunkturalis hullámáról van szó.

Gyanakszom, egyedül arról van szó, hogy a kényes ízlésű hollandusok — szemben egy-két kényesebb ízlésű atyámfiaival — jó együttesnek tartják a MÁV Szimfonikusokat, tetszik nekik, ahogy játszanak. Ezért van, hogy lassan „törzsközösségük” lesz Rotterdamban a de Doelben, Hágában a Dr. Anton Philipssaal hangversenyteremben. No, meg az amszterdami Concertgebouwban.

— K. G. —

HAJLÉKONY DALLAM • Fucskó Miklós fotógrafikája

A Kolberg cég speciális újdonsága kürtösöknek

A Kolberg cég Uhingenben olyan különlegességgel örvendeztette meg a zenekarokat, amelyeket a kürtösök speciális igényeihez igazított. Ez a rendkívüli termék, mind az utazások, mind pedig a hangversenyek alkalmával ragyogóan használható. A kürtösök számára kifejlesztett kényelmes szék maximálisan figyelembe veszi a hangszer sajátosságából adódó játszás velejáróit. A székhez rögzített, tetszés szerint állítható hangszertartó és más olyan extrák, mint például a plexiüvegből készült kapcsok, igény szerint felszerelhetők egy meglévő, egyszerű kivitelű Kolberg székre.

A hangversenyek szünetében a hangszer biztonsági rögzítéssel erősítik a stabil hangszerállványhoz. A kürt biztonságos szállítására olyan kárpitozott tokot fejlesztettek ki, amelyet még egy elasztikus szorító övvel is ellátnak. Ha a hangszer nem tesszük külön tokba, akkor az egy speciális, a hangszer formájához igazodó step-pelt anyaggal védhető. Továbbá kifejlesztettek egy olyan hangszertartót, amelynek belseje négy részre osztható a válaszfalak tetszés szerinti állításával.

Új altszaxofon fúvóka tanulók számára

A modern stílust képviselő szaxofonosok jobbra közepes nyílású fúvókát használnak, mivel a kishúzásúak néhány modellnél gyengébb hangzást eredményeznek. A tanulók gyakran találják, milyen fúvókát érdemes használni, hiszen egy profi húzású fúvókához még nem elég érettek, egy keskeny nyílás pedig nem igazán vonzó számukra. Az új ESM fúvókagyártó üzem az ismert szaxofonos, Michael Unger útmutatásaival fejlesztette ki a „Talking Sax” modellt tanulók számára, amely viszonylag kishúzású, de hangzási minőségét illetően kifogástalan. Csekély mennyiségű levegőbefúvásnál is könnyen megszólaltatható és jól kiegyenlített a regiszterek, szépen hangzik — ekképp vélekedik róla a dzsesszmuzsikás. Természetesen a szaxofonosok az ESM-nél bármely stílusirányhoz illő fúvókát megtalálhatnak, a dzsessztől a klasszikus vonalig, s ez utóbbit a modern darabok játszásánál is szívesen alkalmazzák.

PRECÍZ DOBOS

Ferter János
karikatúrája

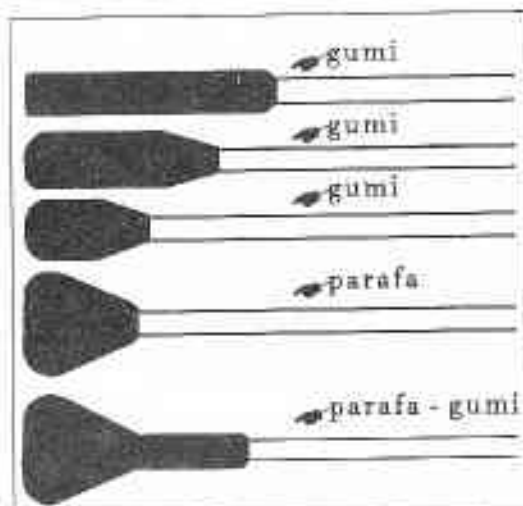
Lopott hangszerek kiállítása Párizsban

A hegedűk nagyon értékes hangszerek, ezt bizonyítja a lopások növekvő száma is. Ritkán adódik a párizsi rendőrségnél olyan horderejű leleplezés, mint tavaly ősszel: egy zsibárusnál mintegy 1000 — feltehetően lopott — hegedűt, brácsát és csellót foglaltak le.

Aki egy újsághír alapján értesült a tervezett kiállításról, a rendőrség révén igyekezett informálódni a kiállítás idejéről és helyszínéről. A Németországból érkezett látogatókat, akik a január 7-i megnyitást követően az elegáns Montaigne sugárúti bemutatóteremben, a párizsi Drouot aukciós ház által bemutatott hangszereket akarták megtekinteni, a szövetségi bünygyi hivatal egyik alkalmazottja barátságos hangnemben tájékoztatta. A hivatalosan kirendelt szakértő azonban jelenlétével nem tisztelte meg hosszú ideig a kiállítást. A helyzetet azonban megmentette a bordeaux-i Patrice Taconné (hegedűkészítő és törvényszéki értékbecslő), akit ugyan a rendőrség nem bízott meg, ennek ellenére egy átfogó listát készített és segítőkészen felvilágosítással szolgált. A legtöbb látogató azonban csalódottan távozott a kiállítástól, ugyanis túlnyomórészt olcsó francia hangszerek voltak kiállítva.

(DAS ORCHESTER)

Dr. Polgáryné Gál Ágnes fordításai

KARMESTERI PÁLCÁKAT KÉSZÍTEK 10 ÉVES GYAKORLATTAL.

Vásárolható utánvétellel:

Préda László

1194 Budapest, Ungvár u. 23.

Tel./fax: 06 (1) 282-70-35

személyesen:

Rose and Buffet Hangszerüzlet

1065 Budapest, Hajós u. 9. (Opera mellett)

Tel.: 06 (1) 153-30-20

Ára: 800 - Ft/db

Egyedi megrendelés megbeszélés szerint.

Kelet-Európában, szorosabban véve a Kárpát-medencében viszonylag nagy számban előforduló fajta.

A gerinctelenek családjába, a mindenevők törzsébe tartozik. Igénytelen, az éhséget és a fáradságot egyaránt jól tűri. Élelmezése alig kerül valamibe, hiszen egy zenei frázison napokig elrágódik, egy versenyművel pedig évekig megelégszik. Éppen ezért tartása nagyon gazdaságos, tartási költsége a házikutya és a kínai rikakuli között helyezkedik el. Könnyen szaporítható, akár magról, akár átültetéssel vagy áthelyezéssel, bár legfőképpen önmorzsolással szaporodik.

T.i. a musicusok leg többje bizonyos életkorban átalakul *musicus pedagógusszá*. Ez nagyon veszedelmes fajta. Feltűnése esetén azonnal értesíteni kell a polgárőrséget és az ENSZ egészségügyi szervezetét. Egyetlen ilyen egyed városrészeket fertőzhet meg, ha ennek nem álljuk útját idejekorán.

Nagyon kifinomult, mondhatni rafinált zsákmányszerző módszereik vannak. A kiszemelt zsákmányt, löbnyire fiatal, romlatlan gyermekeket szelíd szavakkal magukhoz édesgetnek, majd egy gyors és előre kitervelt mozdulattal egy kínzóeszközhöz láncolják őket. Ezeket a kínzóeszközöket zongorának, hegedűnek vagy harsonának nevezik. A gyanúlan fiatal ezután ehhez láncolva éli további életét, a szabadulás vagy az anyagi jólét legkisebb esélye nélkül. Ezek a gyermekek azán idővel szintén pedagógusok lesznek, kik ismét musicusokat hoznak létre, kik aztán stb. stb. A rendszer magát mindig újratermeli, tökéletes és megállíthatatlan.

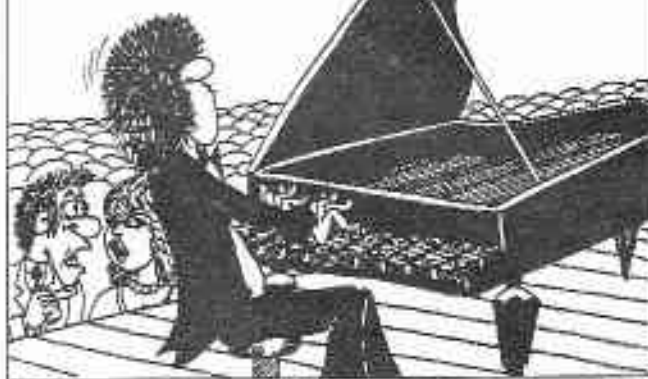
Az ifjú musicusokat külön erre a célra létrehozott épületekben nevelik.

Cellaszerű helységeket, kínzóeszközök társaságában vagy külön e célra kialakított kínzótermekben — sajátos nyelvjárásuk szerint gyakorlótermekben — élik életüket.

Esténként az ifjú musicusokon különös nyugtalanság lesz úrrá. Sürgős szükségét érzik annak, hogy másnemű társaikat az újabban tanult tudományokba bevezessék. Különösen egy speciális alfaj, a rézfúvósok jeleskednek ebben. Elmagyarázzák a gyengébb nem egyedeinek a helyes szájtartást, az övjáték izmainak szerepét a helyes légzésben, lihegésben, egyszóval az élményt adó élvezetes játékban, a nyelv szerepét és alkalmazásának

Most már tudom, hogy miért volt olyan drága a belépőjegy...

módját, és mindezeket a gyakorlatban is bemutatják, de szigorúan tudományos alapon. Megvetik a száraz teóriát, mert véleményük szerint egy érzékletes bemutató minden elméletnél többet ér. Hiszen „Zöld az élet arany fája, és száraz minden teoria”.

Különbösből esemény nem is zavarja életüket egészen a vizsga időszakig.

Ilyenkor kis lélekvesztőket a tudományok viharzó tengerén kell átvezetniük, a kötelező tárgyak Szkillái és Karibdíszei között.

A musicus hungaricus másik nagy alcsoportja, a musicus orkesztrális, vagy ahogy ők nevezik: a zenekari muzsikus életvitel is megérdemli a tudományos vizsgálódást.

Ez is igénytelen fajta. Télen kisebb mozgásokkal is beéri, de a tavasz közeledtével határtalan izgalom vesz rajta erőt, izgatottan nyüzsög, tárgyal, szervezkedik. Kisebb-nagyobb csoportokba (úgynevezett zenekarokba) szerveződve, kirajzanak a Kárpát-medencéből és elvándorolnak a Pó síkságra, a Pireneusi félszigetre a Dél-Német Alföldre. Egyes fejlettebb egyedeik egészen a Japán szigetekig, sőt Ausztráliáig is eljutnak.

A vándorlás alatt alig esznek, ilyenkor testsúlyukból sokat veszítenek, ezt azonban könnyedén elviselik a szent cél, a művészi hatás és a valutaszerzés érdekében.

Érdekes, hogy folyadékigényük az utazás alatt határtalanul megnő. Ezért a kirajzott egyedeket sajátos folyadékszerző helyeiken — úgymint Taverna, Gasthaus, Bierstube, Lokal — tanulmányozhatjuk. Ezeken a helyeken kisebb csoportokba verődve teszik próbára alkoholtűrő képességüket. Gyakran látogatják ezenkívül a szent helyeket, úgy mint Quelle, Neckermann, Kaulhof, hol ihletet nyernek, úgy látszik, művészetük tökéletesítéséhez.

Így tengetvén életüket, életük alkonyán miben bízhatnak? Csak abban, hogy elérkezvén a túlvilági nagy Koncertterembe, az öreg Bach János Sebestyén szelíd mosollyal megbocsátja nekik azt, amit itt a földön az ő nevében elkövettek.

Völgyi Ernő

Lapszámunk karikatúráit Ferter János készítette.

A NAGYBŐGÓS REZIDENS

A Nemzetközi Nagybőgős Szövetség elnöke, David Neubert professzor, 1995. április 11-én kelt levelében közli, hogy a szövetség vezetőségének döntése alapján a magyarországi képvisellettől *Saru Károly* gondnokaművészt, a MÁV Szimfonikus Zenekar szólamvezetőjét, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Debreceni Tagozatának tanszékvezetőjét bízzák meg.

A szövetség — melynek lapja jól ismert szakmai berkekben — tagjait rendszeresen tájékoztatja többek között a legújabb hangszer- és kontaktatásokról, a különböző márkájú nagybőgők korrekciótól —ig áráról, mesterkurzusokat tart, ösztöndíjakhoz juttatja a tagokat, stb.

Az újonnan kinevezett magyarországi „rezidens” a szövetség és a hazai nagybőgős társadalom szálainak szorosra fűzését tekinti legfőbb feladatának.

— K. G. —

LEVÉL DEBRECENBE

Kollár Imre Főzeneigazgató
Kovács János Igazgató
részére
Debreceni Filharmonikus
Zenekar

Tisztelt Igazgató úr, kedves Mester!

Az IBM Magyarország nevében szeretnénk szintén gratulálni a zenekarnak és karmesterének azért a bizvást mondhatom európai színvonalú produkcióért, amivel ma délután a Nemzeti Galéria és a Bartók Rádió közönségét megörvendeztetétek.

Cégünk büszke arra, hogy egy ilyen színvonalas együttest szponzorálhat. Öröm tudni, hogy a súlyos költségvetési nehézségek ellenére — ami, mint olvasom, Debrecen sem kíméli — egy igazi nagyzenekara lehet a városnak, amelyre joggal büszke.

További munkájukhoz erőt és egészséget kívánok.

Tisztelettel és üdvözlettel:

dr. Nagy Bálint
marketing kommunikációs
igazgató

SZOLGÁLTATÁS

KÖZÖS ÁRVERÉST TARTANAK A
RÁDIOZENEKAR, VALAMINT A MÁV
SZIMFONIKUS ZENEKAR FELESLEGESSÉ
VÁLT HANGSZEREIBŐL 1995. JÚNIUS 17-ÉN
9 ÉS 16 ÓRA KÖZÖTT A MAGYAR RÁDIO
MÁRVANYTERMÉBEN.
AZ ÁRVERÉSRE KERÜLŐ HANGSZEREKET
JÚNIUS 16-ÁN, 9 ÉS 16 ÓRA KÖZÖTT LEHET
MEGTEKINTENI.

Zavar a zenekarban?

1995. február 8-án kelt levelében a Budapesti Fesztiválzenekar felvételét kérte a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségébe. A felvételhez szükséges adatlapok kiküldése után munkatársunk előszóban próbált tájékozódni eme örvendetes döntés keletkezésének hátteréről, továbbá a fesztiválzenekari viszonyokról (zenekari tanácsról, melynek megléte egyébként a felvétel alapfeltétele, továbbá a zenekari tanács hatásköréről, illetőleg a zenekar vezetőségéhez fűződő viszonyáról).

Sajnálatosnak tartjuk, hogy a zenekar vezetője, Fischer Iván nem tudott a felvételi kérelemről, ami azt a benyomást kelti, hogy a zenekari vezetőség nem kellően tájékozott egymás levelezését illetően. Úgyszintén sajnálatosnak ítéltük munkatársunk nem kimondottan udvarias elküldését, valamint azt a tényt, hogy az újonnan megválasztott zenekari „képviselő” egyik tagja, Szabó Péter sem kívánta kommentálni a történeteket.

Csupán remélhetjük, hogy a Fesztiválzenekarban is kialakulnak azok a feltételek, melyek lehetővé teszik nemcsak a demokratikus működést, de alkalmasint a hasonló szimfonikus zenekarok által létrehozott szövetség és lap baráti érdeklődését is.

ZENEKAR

A Magyar Szimfonikus Zenekarok
Szövetségének, valamint a
Magyar Zeneművészek és
Táncművészek Szakszervezetének
közös lapja

A szerkesztőség címe: Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége,
1068 Budapest, Városligeti fasor 38. Telefon: 34-28-927, Fax: 34-28-372

A szövetség elnöke: Popa Péter A szövetség titkára: Jobbágy Ervin

Felölös szerkesztő: Csontos János Felölös kiadó: Popa Péter

Művészeti szerkesztő: Fucskó Miklós

A lap tervezését és nyomdai előkészítését a

Többlet Szószabó Stúdió végezte.

Cím: 2011 Budakalász, Vasút sor 122. Telefon: 06 (30) 426 504

A nyomdai munkákat a Németh Nyomda készítette. Tel.: 06 (60) 319 980

ISSN: 1218-2702

